# Läänemaa omavalitsuste ühine jäätmekava

# 2022-2026

**Koostaja: SA Läänemaa**

**2021**

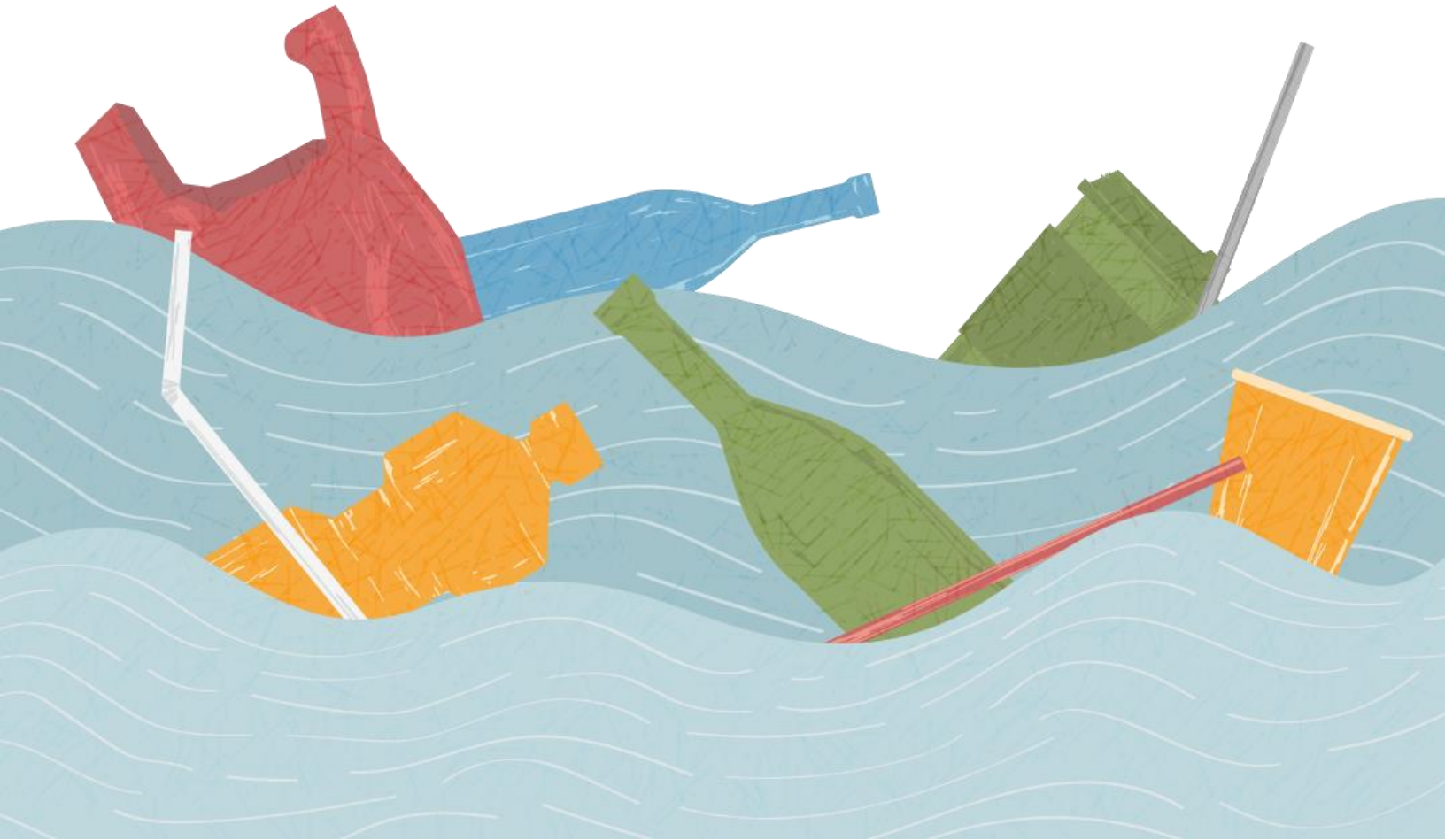

# Sisukord

**Sissejuhatus** ..... 6

**Mõisted** ..... 8

**Lühendid** ..... 9

**1. Jäätmehoolduse õiguslikud alused ja strateegilised dokumendid** ..... 10

1.1 Jäätmeseadus ..... 10

1.2 Vabariigi Valitsuse määrused ..... 11

1.3 Keskkonnaministri määrused ..... 11

1.4 Kohalike omavalitsuste õigusaktid ..... 13

1.5 Riiklikud strateegilised dokumendid ..... 13

1.6 Muud Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava koostamise alused ..... 15

**2. Lääne maakonna üldine iseloomustus** ..... 17

2.1 Asustus ja rahvastik ..... 17

2.2 Omavalitsuste üldine iseloomustus ..... 17

2.2.1 Haapsalu linn ..... 18

2.2.2 Lääne-Nigula vald ..... 19

2.2.3 Vormsi vald ..... 20

**3. Jäätmete hetkeolukorra analüüs** ..... 22

3.1 Jäätmete hetkeolukorra kirjeldus Eestis ..... 22

3.2. Jäätmetekke hetkeolukorra ülevaade Läänemaal ..... 22

3.2.1 Olmejäätmed ..... 22

3.2.2 Olmejäätmete olukord Eestis ..... 23

3.2.3 Olmejäätmete olukord Läänemaa ..... 24

3.2.4 Võimalikud meetmed olmejäätmete mahtude vähendamiseks ..... 26

3.3 Biolagunevad jäätmed ..... 27

3.3.1 Biolagunevate jäätmete olukord Eestis ..... 27

3.3.2 Biolagunevate jäätmete olukord Läänemaal ..... 29

3.3.3 Võimalikud meetmed biolagunevate jäätmete tekkele ..... 32

3.3.4 Paber ja kartong ..... 33

3.3.5 Võimalikud meetmed paberi ja kartongi jäätmete tekke vähendamiseks ..... 34

3.4 Pakendijäätmed ..... 34

3.4.1 Pakendijäätmete olukord Eestis ... 36
3.4.2 Plastpakendite/toodete olukord Eestis ... 37
3.4.3 Pakendijäätmete olukord Läänemaal ... 39
3.4.4 Võimalikud meetmed pakendi jäätmete tekke vähendamisele ja kogumisele ... 41
3.5 Suurjätmed ... 44
3.5.1 Suurjäätmete teke Läänemaal ... 44
3.5.2 Meetmed suurjätmete tekkeks ... 45
3.6 Ohtlikud jäätmed ... 46
3.6.1 Ohtlike jäätmete tekkimine Läänemaal ... 46
3.6.2Meetmed ohtlike jäätmete tekke vähendamiseks ... 47
3.7 Metallijäätmed ... 47
3.7.1 Metallijäätmete teke Läänemaal ... 47
3.8 Probleemtooted ... 48
3.8.1 Probleemtoodete olukord Eestis ... 49
3.8.2 Probleemtoodete olukord Läänemaal ... 50
3.8.3 Elektroonikaromud ... 51
3.8.4 Patareid ja akud ... 52
3.8.5 Romusõidukid ... 54
3.9 Vanarehvid ... 55
3.9.1 Vanarehvide tekkimine Läänemaal ... 56
3.10 Põllumajandusplasti jäätmed ... 56
3.10.1 Põllumajandusplasti teke Läänemaal ... 57
3.11 Meetmed probleemtoodete tekke vähendamiseks ... 57
3.12 Tervishoiuasutuste jäätmed ... 58
3.12.1 Tervishoiuasutuste jäätmete teke Läänemaal ... 58
3.13 Ehitus- ja lammutusjäätmed ... 59
3.13.1 Ehitusjäätmete teke Läänemaal ... 59
3.14. Prügistamine ja ulaladestamine ... 60
3.14.1 Meetmed ulaladestamise ja prügistamise vältimiseks ... 62
**4. Andmed Läänemaa suletud prügilate ning jääkreostusobjektide kohta** ... 64
4.1 Jääkreostusobjektid ja keskkonnaohtlikud objektid ... 64
4.2 Maastikupilti kahjustavad ehitised ... 65
**5. Jäätmemajanduse korraldamine ja jäätmerajatiste infrastruktuur Läänemaal** ... 67

5.1 Jäätmekäitluskohad Läänemaal ..... 67
5.2 Korraldatud jäätmevedu ja jäätmeveo piirkonnad ..... 77
5.3 Läänemaa jäätmejaam ..... 82
5.4 Pürksi jäätmekeskus ..... 83
5.5 Haapsalu keskkonnajaam ..... 83
5.6. Hullo jäätmekogumispunkt ..... 84
5.7 Suuremad kõrvaldamis- ja taaskasutusrajatised ..... 84
5.8 Suletud prügilad ..... 85
**6. Hinnang eelmise perioodi riikliku ja maakondliku jäätmekava täitmisele** ..... 87
6.1 Riigi jäätmekava 2014-2020 ..... 87
6.1.1 Olulised saavutused riiklikul tasandil ..... 88
6.1.2 Probleemid, takistused ..... 89
6.1.3 Meetmed olukorra riikliku jäätmemajanduse olukorra parandamiseks ..... 89
6.2 Läänemaa omavalitsuste ühtne jäätmekava 2016-2020 ..... 90
6.2.1 Probleemid, takistused ..... 91
**7. Jäätmehoolduse areng ja jäätmerajatiste infrastuktuur** ..... 93
7.1 Jäätmehoolduse süsteemi korrastamine ..... 93
7.2 Jäätmehoolduse infrastruktuuri arendamine ja haldamine ..... 93
7.3 Järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine ..... 96
**8. Jäätmekava eesmärgid ja meetmed jäätmeliikide kaupa** ..... 98
8.1. Kavandatavad jäätmekäitlustehnoloogiad ..... 99
8.2. Jäätmete taaskasutamise eesmärgid ..... 100
8.3. Jäätmete keskkonnaohutu kõrvaldamine ja keskkonnariskide vähendamine ..... 103
8.4. Keskkonnateadlikkus ja teavitustöö ..... 104
8.5. Järelevalve ..... 105
**9. Jäätmekäitlusega seotud organisatsiooniliste aspektide ülevaade** ..... 107
9.1. Riiklik tasand ..... 107
9.2. Omavalitsuste tasand ..... 107
9.3. Ettevõtete tasand ..... 108
9.4. Kodumajapidamiste tase ..... 108
9.5. Tootjavastutus- ja taaskasutusorganisatsioonid ..... 108
**10. Eesmärkide seadmine** ..... 110
**11. Jäätmehoolduse rahastamine** ..... 111

**12. Jäätmekava rakendamise mõju keskkonnale** ..... 112

**13. Tegevuskava** ..... 114

**Kasutatud kirjandus** ..... 127

# Sissejuhatus

Tänapäeval on igapäevaselt keeruline, mitte puutuda kokku prügiga. Igasugune tarbimine eeldab rohkemal või vähemal määral prügi teket. Selleks, et hoida meie elukeskkonda inimväärsena ja säästa loodusressursse, tuleb jäätmete tekkimist nii palju kui võimalik vältida ning tekkinud jäätmed keskkonnasõbralikult koguda ja käidelda (Keskkonnaministeerium, 2021).

Euroopa Liidu ja Eesti üldise keskkonnapoliitika põhieesmärk on keskkonna ja inimese tervise kaitse. Selleks tuleb riigi jäätmekava kohaselt vältida ja vähendada jäätmete tekitamise ja käitlemise ebasoodsat mõju ning suurendada ressursside kasutamise tõhusust. Eesti jäätmevaldkonna peamine eesmärk on vältida jäätmete tekkimist ning kui see on möödapääsmatu, siis taaskasutada võimalikult palju tarbimisest üle jäävaid materjale ehk jäätmeid, võttes need uuesti ringlusesse. Seejuures on oluline vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski (Keskkonnaministeerium, 2021).

Jäätmeseadus sätestab, et jäätmehoolduse arendamiseks tuleb lisaks riiklikule jäätmekavale koostada ka kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava, kus käsitletakse jäätmehoolduse korraldamise ja tõhustamise eesmärke ning meetmeid nende eesmärkide saavutamiseks.

31.12.2020 sai ümber „Läänemaa omavalitsuste ühtne jäätmekava 2016-2020“ kehtivusaeg ning sellest tulenevalt asuti koostama uueks perioodiks uut, ühist maakondlikku jäätmekava, et jätkata ühtse ning ühise jäätmehoolduse arendamisega maakonnas. Jäätmekava uuendamise asemel, valiti uue sisuga kava koostamine, sest 2017. aastal toimus haldusreform, mille käigus liitusid mitmed maakonna omavalitsused ning osa territooriumist läks Pärnumaa koosseisu. Seega pole varasema olukorra võrdlemine uuega asjakohane (nt statistiliste näitajate, sotsiaalmajandusliku olukorra jm võrdlemine). Samuti on käesolevas jäätmekavas täiendatud ja ajakohastatud jäätmekäitlust puudutavate õigusaktide loetelu ning peatükke, mis käsitlevad jäätmehoolduse probleeme, rahastamist, jäätmehoolduse ja jäätmerajatiste taristu arengut, tehnoloogiaid, taaskasutamist, jäätmetega kaasnevaid keskkonnariske ja korraldatud jäätmevedu.

Läänemaa ühine jäätmekava 2022-2026 hõlmab kõiki kolme Läänemaa omavalitsust: Haapsalu linn, Lääne-Nigula vald ja Vormsi vald. Käesolev jäätmekava lähtub riiklikus jäätmekavas seatud jäätmekäitluse hierarhiast, st:

- järgida ja rakendada jäätmetekke vältimist ja vähendamist;

- suurendada toodete korduskasutust, jäätmete ringlussevõttu ning keskkonnateadlikkust.

Lisaks „Riigi jäätmekavale 2014-2020“ (kehtivust pikendatud 2022. aasta lõpuni) on käesoleva dokumendi koostamisel lähtutud kehtivatest jäätmemajandust reguleerivatest õigusaktidest.

Olemasolevast olukorrast ülevaate andmiseks on alusandmetena kasutatud Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse infosüsteemi (JATS) andmeid ja Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud uuringuid aastatel 2015-2020 (vt kasutatud allikad).

Käesolev jäätmekava vaatleb maakonna jäätmealast olukorda 2019. aasta seisuga, sest andmete pärimise hetkel olid 2020. aasta andmed koondamata ja töötlemata. Olemasoleva olukorra ilmestamiseks on andmete esitlemise perioodiks valitud 5 aastat ehk 2015-2019. Kuna haldusreform toimus 2017. aastal, siis on andmed korrigeeritud selliselt, et haldusreformi eelne ja järgne periood oleks võrreldavad. Haapsalu linna andmed koondavad endas haldusreformi eelse Haapsalu linna kui ka Ridala valla andmeid. Lääne-Nigula valla andmed koondavad haldusreformi eelse Lääne-Nigula, Nõva, Noarootsi, Martna ja Kullamaa valla andmeid. Vormsi vallas haldusreformi järgselt muutusi ei toimunud.

Jäätmekava alusanalüüs ei hõlma jäätmeid, mis ei kuulu jäätmeseaduse kohaselt jäätmeseaduse reguleerimisalasse või on reguleeritud teiste seaduste ja määrustega.

Täiendavalt jäätmeseaduse nõuetele, sisaldab jäätmekava veel tegevuskava koos investeeringute vajadusega aastatel 2022-2026.

Jäätmeseaduse § 43 lg 5 kohaselt tuleb jäätmekava ajakohastada vähemalt iga 5 aasta järel ning sama paragrahvi lg 6 kohaselt tuleb jäätmekava ajakohastada vajadusel aasta jooksul valdkonna arengukava või kohaliku omavalitsuse üksuse arengukava kinnitamisest arvates. Käesoleva Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava eesmärkide püstitamisel on arvestatud viie aastase tuleviku vaatega.

Kava elluviimine sõltub lisaks omavalitsustes toimuvatele arengutele, üle-eestilistest jäätmekäitluse arengutest ja üldisest majandusarengust. Seetõttu tuleb jäätmekava perioodiliselt üle vaadata ja ajakohastada, mida hakkaba ühise kokkuleppe tulemusel tegema Sihtasutus Läänemaa, kes on käesoleva jäätmekava autor.

# Mõisted

**Bioloogiline energiakasutus** – jäätmete biolagunevate osade lagundamine kontrollitavates tingimustes ning mikroorganismide abil, mille tulemusena saadakse stabiliseeritud orgaanilised jääkmaterjalid või metaan. Prügilasse ladestamist ei loeta bioloogilise ringlussevõtu vormiks.

**Jäätmed -** mis tahes vallasasi või kinnistatud laev, mille valdaja on ära visanud, kavatseb seda teha või on kohustatud seda tegema. Äraviskamine on vallasasja kasutuselt kõrvaldamine, loobumine selle kasutusele võtmisest või kasutuseta hoidmine, kui selle kasutusele võtmine ei ole tehniliselt võimalik, majanduslikest või keskkonnakaitselistest asjaoludest tulenevalt mõistlik. Jäätmed lakkavad olemast jäätmed, kui need on läbinud taaskasutamistoimingu, kaasa arvatud ringlussevõtt.

**Jäätmehoidla** – ehitis või ala, mida kasutatakse tahkel, vedelal, lahuse või suspensiooni kujul olevate kaevandamisjäätmete kogumiseks või ladustamiseks.

**Jäätmehooldus** – jäätmekäitlus, sealhulgas selleks vajaliku jäätmerajatiste taristu rajamine ja hooldus, järelevalve jäätmekäitluse üle ning jäätmekäitluskohtade rajamine ja hooldus, sealhulgas järelhooldus.

**Jäätmehoolduseeskiri -** reguleerib jäätmehoolduse korraldust kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumil.

**Jäätmekäitlus** – jäätmete kogumine, vedamine, taaskasutamine ja kõrvaldamine, sealhulgas vahendamine või edasi müümine.

**Jäätmekäitluskoht** – tehniliselt varustatud ehitis jäätmete kogumiseks, taaskasutamiseks või kõrvaldamiseks, aga ka maa-ala, kus jäätmete taaskasutamine võimaldab parendada mullaviljakust, maa-ala keskkonnaseisundit või selle kasutusvõimalusi või maa-ala, kus tehakse jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamise toiminguid, milleks ehitise olemasolu ei ole vajalik.

**Jäätmetekitaja** – eraisik, riigi või kohaliku omavalitsuse asutus, kelle tegevuse käigus tekivad jäätmed või isik, kes sooritab jäätmetega toiminguid, mille tagajärjel jäätmete olemus või koostis muutub, näiteks tegeleb jäätmete eeltöötlusega või segab jäätmeid.

**Jäätmevaldaja –** jäätmetekitaja või muu isik või riigi või kohaliku omavalitsuse asutus, kelle valduses on jäätmed.

**Jäätmete energiakasutus** – jäätmete taaskasutamismoodus, kus põletuskõlblikke jäätmeid kasutatakse energia tootmiseks nende põletamisel eraldi või koos muude jäätmete või kütustega, kasutades ära tekkinud soojuse.

**Jäätmete kogumine** - jäätmete kokkukorjamine, sealhulgas jäätmete eelsorteerimine ja eelladustamine ning mehaaniline töötlemine ilma jäätmete koostist ja olemust muutmata, eesmärgiga vedada need edasiseks käitlemiseks jäätmekäitluskohta.

**Jäätmete liigiti kogumine** – tegevus, mille käigus jäätmed eraldatakse liigi ja olemuse alusel nende edasise käitlemise lihtsustamiseks, sealhulgas taaskasutamise soodustamiseks.

**Korduskasutus** – mis tahes toiming, mille käigus tooteid või tootekomponente, mis ei ole jäätmed, kasutatakse uuesti nende esialgsel otstarbel.

**Korraldatud jäätmevedu** - olmejäätmete kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitluskohta või- kohtadesse, kohaliku omavalitsuse üksuse hanke korras valitud ettevõtja poolt.

**Prügila** – jäätmekäitluskoht, kus jäätmed ladestatakse maa peale või maa alla, kaasa arvatud jäätmete käitluskoht, kuhu jäätmetekitaja ladestab jäätmed tekkekohal. Jaguneb: ohtlike jäätmete, tavajäätmete ja püsijäätmete prügilaks.

**Püsijäätmed** – tavajäätmed, milles ei toimu olulisi füüsikalisi, keemilisi ega bioloogilisi muutusi. Püsijäätmed ei lahustu, põle ega reageeri muul viisil füüsikaliselt või keemiliselt, nad ei ole biolagunevad ega mõjuta ebasoodsalt muid nendega kokkupuutesse sattuvaid aineid viisil, mis põhjustaks keskkonna saastumist või kahju inimese tervisele.

**Ringlussevõtt** – sh bioloogiline ringlussevõtt on jäätmete taaskasutustoiming, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil. See ei hõlma jäätmete energiakasutust ja töötlemist materjalideks, mida kasutatakse kütusena või tagasitäiteks.

**Tavajäätmed** - kõik jäätmed, mis ei kuulu ohtlike jäätmete hulka.

## Lühendid

KeA – Keskkonnaamet

KeM – Keskkonnamoinisteerium

KIK – Keskkonnainvesteeringute Keskus

KOV – kohalik omavalitsus

SAL – Sihtasutus Läänemaa

TVO – tootjavastutusorganisatsioon

# 1. Jäätmehoolduse õiguslikud alused ja strateegilised dokumendid

## 1.1 Jäätmeseadus

Jäätmemajandust Eestis reguleerib peamiselt jäätmeseadus, mis sätestab jäätmehoolduse korralduse, nõuded jäätmete tekke ning jäätmetest tuleneva tervise- ja keskkonnaohu vältimiseks, sealhulgas meetmed loodusvarade kasutamise tõhususe suurendamiseks ja kasutamise ebasoodsa mõju piiramiseks, samuti vastutuse kehtestatud nõuete rikkumise eest. Jäätmeseadus sätestab nõuded jäätmetekke ning nende edaspidise käitluse kohta. Lisaks eri liiki jäätmete käitlusnõuded ning järelevalve ja vastutuse piirid. Jäätmeseadusega määratud eesmärkide saavutamiseks ja jäätmemajanduse planeerimiseks koostatakse riigi ning kohaliku omavalitsuse/piirkondliku üksuse jäätmekava.

Tulenevalt jäätmeseadusest on omavalitsuste õigused ja kohustused järgmised:

1. korraldab jäätmete liigiti kogumist, et võimaldada nende korduskasutuseks ettevalmistamist, ringlussevõttu või muud taaskasutamist võimalikult suures ulatuses, täitmaks olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvud (§ 31 lg 1 ja $1^1$);

2. korraldama vähemalt paberi-, papi-, metalli-, plasti-, tekstiili- ja klaasijäätmete ning kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete liigiti kogumise (§ 31 lg 3);

3. korraldama biojäätmete liigiti kogumise tekkekohalt, kui neid ei ole võimalik tekkekohal ringlusse võtta. Biojäätmetega koos võib lubada tekkekohalt koguda samasuguste biolagunemis- ja kompostimisomadustega jäätmeid, mis vastavad kompostimise ja biolagunemise teel taaskasutavate pakendite suhtes kohaldatatavtele Euroopa või samaväärsetele riiklikele standarditele (§ 31 lg 4);

4. võib korraldada pakendijäätmete liigiti kogumise tekkekohalt kokkuleppel taaskasutusorganisatsiooniga, kellele tagatakse sellisel juhul osalemine pakendijäätmete taaskasutamise korraldamisel proportsionaalselt tema turuosaga. Pakendijäätmete tekkekohalt kogumine võib toimuda eri liiki pakendimaterjali koos kogumisena. (§ 31 lg 5);

5. korraldada olmejäätmete liigiti kogumine Jäätmeseaduses kehtestatud nõuete ja korra kohaselt (§ 31 lg 6);

9. korraldab oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo. Korraldatud jäätmevedu võib hõlmata ka teisi olmejäätmete liike või muid jäätmeid, kui see on vajalik seaduse nõuete täitmiseks või seda tingib oluline avalik huvi (§ 66 lg $1^1$);

10. kui kohaliku omavalitsuse üksus on veendunud, et kinnistul ei elata või kinnistut ei kasutata, võib ta jäätmevaldaja erandkorras vabastada tema taotluse alusel teatud tähtajaks korraldatud jäätmeveoga liitumisest (§ 69 lg 4);

11. kehtestada kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskiri (§ 71 lg 1);

Lisaks on jäätmekava koostamisel lähtutud teistest valdkonna seadustest ja õigusaktidest:

- Pakendiseadus - sätestab, et omavalitsuse ülesanne on määrata kindlaks oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestab need jäätmehoolduseeskirjas (§ 15 lg 1).
- Keskkonnajärelevalve seadus – sätestab riiklikku keskkonnajärelevalvet tegevate ja juhtivate ning riiklikule järelevalvele allutatud isikute õigused ja kohustused. Keskkonnajärelevalve seaduse järgi on kohalik omavalitsusorgan või asutus üks keskkonnajärelevalve tegijatest (§ 3 lg 1).

## 1.2 Vabariigi Valitsuse määrused

- 20.05.2011. a määrus nr 47 „Volituse andmine probleemtoodete kohta kehtestatud keeldude ja piirangute rakendamise tähtaegade ning probleemtoodetes ohtlike ainete sisalduse piirnormide kehtestamiseks“;

- 01.05.2013. a määrus nr 30 „Põllumajandusplastist tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“.

- 18.10.2013. a määrus nr 79 „Mootorsõidukitest ja nende osadest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad”;

- 18.10.2013. a määrus nr 124 „Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad”;

- 20.06.2014. a määrus nr 80 „Rehvidest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord”;

- 05.07.2019. a määruse nr 65 „Elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“;

- 11.06.2021. a määrus nr 13 „Probleemtooteregistri põhimäärus”;

- 11.06.2021. a määrus nr 148 „Jäätmete taaskasutamis- ja kõrvaldamistoimingute nimistud”;

## 1.3 Keskkonnaministri määrused

- 26.09.2008. a määrus nr 5 „Kasutatud patareide ja akude käitlusnõuded“;

- 15.04.2011. a määrus nr 24 „Teabe esitamise tähtaegadega täpsustatud loetelu elektri- ja elektroonikaseadmete kategooriate lõikes“;

- 04.09.2011. a määrus nr 64 „Patareide ja akude märgistamise viis ja kord“;

- 22.10.2012. a määrus nr 47 „Mootorsõiduki osade märgistamise viis ja kord“;

- 02.01.2013. a määrus nr 21 „Elektri- ja elektroonikaseadmete märgistamise viis ja kord“;

- 07.06.2013. a määrus nr 25 „Polüklooritud bifenüüle ja polüklooritud terfenüüle sisaldavate jäätmete käitlusnõuded“;

- 28.07.2013. a määrus nr 57 „Probleemtoote kasutajale kättesaadavaks tehtava teabe loetelu ning teabe esitamise viisid ja kord“;

- 28.04.2014. a määrus nr 9 „Elektri- ja elektroonikaseadmete romude käitlusnõuded“;

- 18.07.2014. a määrus nr 28 „Elektroonikaromude korduskasutuseks üleandmise nõuded“;

- 01.01.2016. a määrus nr 22 „Asbesti sisaldavate jäätmete käitlusnõuded“;

- 01.01.2016. a määrus nr 39 „Ohtlike jäätmete ja nende pakendite märgistamise kord“;

- 01.01.2016. a määrus nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“;

- 26.08.2016. a määrus nr 26 „Metallijäätmete täpsustatud nimistu“.

- 01.01.2017. a määrus nr 77 „Ohtlike jäätmete saatekirjade andmekogu asutamine ja andmekogu põhimäärus“;

- 03.06.2019. a määrus nr 19 „Õli sisaldavate jäätmete jäätmeks oleku lakkamise kriteeriumid“;

- 01.01.2020. a määrus nr 33 „Romusõidukite käitlusnõuded“;

- 22.03.2020. a määrus nr 16 „Ohtlike jäätmete käitluse, prügila või jäätmehoidla käitamise eest vastutava isiku koolituse- ja pädevusnõuded“.

- 30.06.2020. a määrus nr 49 „Probleemtoodetest tekkinud jäätmete täpsustatud nimistu“;

- 01.08.2020. a määrus nr 21 „Teatud liiki ja teatud koguses tavajäätmete, mille vastava käitlemise korral pole jäätmeloa omamine kohustuslik, taaskasutamise või tekkekohas kõrvaldamise nõuded“;

- 01.01.2021. a määrus nr 7 „Biolagunevatest jäätmetest komposti tootmise nõuded“;

- 01.01.2021. a määrus nr 12 „Nõuded biolagunevatest jäätmetest biogaasi tootmisel tekkiva kääritusjäägi kohta“;

- 01.01.2021. a määrus nr 24 „Reoveesettest toote valmistamise nõuded“;

- 01.01.2021. a määrus nr 38 „Prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded“;

- 01.01.2021. a määrus nr 40 „Nõuded põlevkivi tootmisprotsessi lisatavale rehvihakkele“.

- 01.01.2021. a määrus nr 56 „Kaevandamisjäätmete käitlemise kord“;

- 01.01.2021. a määrus nr 60 „Põlevkivi kaevandamis- ja rikastamisjäätmetest kütuselisandi tootmise nõuded“.

- 01.01.2021. a määrus nr 70 „Jäätmete liigitamise kord ja jäätmenimistu“;

- 22.01.2021. a määrus nr 41 „Ohtlike jäätmete saatekirja andmekoosseis ning saatekirja koostamise, edastamise ja registreerimise kord“;

- 01.03.2021. a määrus nr 8 „Jäätmearuande andmekoosseis ja aruande esitamise kord“;

- 21.05.2021. a määrus nr 22 „Olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistatud, ringlusse võetud ja ladestatud koguste arvutamise metoodika“.

- 26.05.2021. a määrus nr 44 „Probleemtoodete kohta kehtestatud keeldude ja piirangute rakendamise tähtajad ning probleemtoodetes ohtlike ainete sisalduse piirnormid“.

## 1.4 Kohalike omavalitsuste õigusaktid

Kohalike omavalitsuste õigusakt on jäätmehoolduseeskiri, millega kehtestatakse detailsemad nõuded, mil viisil peavad jäätmetekitaja ja jäätmekäitleja jäätmeid kokku koguma ja käitlema.

- Haapsalu linna jäätmehoolduseeskiri, vastu võetud 03.06.2019 määrus nr 45.
- Lääne-Nigula valla jäätmehoolduseeskiri, vastu võetud 19.06.2018 määrus nr 30.
- Vormsi valla jäätmehoolduseeskiri, vastu võetud 13.08.2004 määrus nr 13.

## 1.5 Riiklikud strateegilised dokumendid

Eesti jäätmevaldkonna eesmärk on taaskasutada võimalikult palju tarbimisest üle jäävaid materjale ehk jäätmeid. Seejuures on kõige olulisem vältida jäätmete tekkimist. Kui jäätmed on tekkinud, tuleks need uuesti materjalina ringlusse võtta. Oluline on vähendada ka jäätmetest tulenevat keskkonnariski (Keskkonnaministeerium, 2021).

Riigi jäätmekava aastateks 2014-2020 on Eesti jäätmehooldust korraldav ja suunav valdkonna strateegiline arengukava. Selle peamine eesmärk on korrastada ning korraldada jäätmehooldust süsteemselt kõigil valdkonna tasanditel. Arengukavas ühtlustatakse eesmärke riigi kui terviku jaoks, seatakse sihid ja ülesanded kohalikele omavalitsustele, ettevõtjatele, tootjatele ja elanikkonnale.

Riigi jäätmekava aastateks 2014-2020 (kehtivus on pikendatud 2022. aasta lõpuni) seostub eelkõige kaasaegse tootedisaini, ressursse kokkuhoidva puhta tootmise ja kord juba toodetud materjalide ringlussevõtuga. Kokkuhoidlikkus, innovatiivsus, mugavus ja efetktiivsus on riigi jäätmekava neli olulist märksõna (Keskkonnaministeerium, 2021).

Riigi jäätmekava 2014-2020 on pikendatud 2022. aasta lõpuni, kuna osa praeguses kavas seatud eesmärkidest on jätkuvalt aktuaalsed ja/või saavutamata. Samuti on käimas mitmed jäätmevaldkonnaga seotud analüüsid, mis valmivad hiljemalt sügiseks 2021 ja milles tehakse ettepanekud jäätmevaldkonna põhjalikuks korrastamiseks. Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava 2022-2026 koostamisel on lähtutud kehtivast riiklikust jäätmekavast. Kuna 2020. aasta lõpus on valminud riikliku jäätmekava seire, siis on hea võrrelda Läänemaa viimase viie aasta jäätmekorralduse tulemusi riiklike tulemustega. Vastavalt riikliku ja maakondliku seire tulemustele

saab tuvastada murekohad ning seada uued sihid probleemsete valdkondade olukorra parandamiseks.

Lähtuvalt riikliku jäätmekava põhimõttest, on ka Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava 2022-2026 strateegiline eesmärk jäätmehierarhia põhimõtte rakendamine. Jäätmete käitlemisel lähtutakse jäätmekäitluse hierarhiast (joonis 1) ehk põhimõttest viia jäätmekäitluse mõju keskkonnale võimalikult väikeseks. Eelistada tuleb hierarhias kõrgemal olevaid lahendusi.

**Joonis 1. Jäätmekäitluse püramiid. Allikas: Keskkonnaministeerium, 2021.**

Teiseks oluliseks põhimõtteks, mis on riiklikus jäätmekavas esile tõstetud ning mida järgitakse ka käesoleva jäätmekava koostamisel - iseseisvuse ja läheduse põhimõte. Selle kohaselt jäätmehoolduse kavandamisel ja muus jäätmehooldust suunavas tegevuses juhinduvad haldusorganid põhimõttest, et jäätmekäituskohtade võrgustik peab olema lõimitud nii, et oleks tagatud segaolmejäätmete käitlemine tekkekohale võimalikult lähedal, samuti kõigi tekkinud jäätmete kõrvaldamine, arvestades jäätmekäitluse hierarhia põhimõtet.

**<u>Riiklikus jäätmekavas on seatud järgmised eesmärgid, mille täitmisesse tuleb panustada ka Läänemaal:</u>**

1. **vältida ja vähendada jäätmeteket**, sh vähendada jäätmete ohtlikkust. Olmejäätmete tekke kasvuprotsent peab jääma alla ½ sisemajanduse koguproduktist (SKP) kasvuprotsendist ja pakendijäätmete tekke kasvuprotsent alla 2/3 SKP kasvuprotsendist;

2. alates 2020. aasta 1. jaanuarist **tuleb taaskasutada**:

- kodumajapidamisest pärinevaid **paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmeid** ja võimaluse korral muudest allikatest pärinevaid samalaadseid jäätmeid korduskasutuseks ettevalmistatuna ja ringlussevõetuna – vähemalt 50% ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas;

- **ehitus- ja lammutusjäätmeid**, välja arvatud sellised looduslikud ained nagu kivid ja pinnas ning ohtlikke aineid sisaldavad kivid ja pinnas, korduskasutuseks ettevalmistatuna, ringlussevõetuna ja muul viisil taaskasutatuna, sealhulgas tagasitäiteks, muude ainete asemel – vähemalt 70% ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas;

- **olmejäätmeid** tuleb korduskasutuseks ette valmistada ja ringlusse võtta alates 2025. aasta 1. jaanuarist vähemalt 55% ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas.

3. **vähendada** jäätmetest tulenevat **keskkonnariski**, **tõhustades** muuhulgas **seiret** ning **järelevalvet**.

Riikliku jäätmekava 2015-2020 kõrval on oluliseks riiklikuks dokumendiks ka „Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030“. Keskkonnastrateegia eesmärk on määratleda pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes samas keskkonna valdkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjust ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele. Jäätmete osas on seatud eesmärkideks, et 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning likvideeritud on kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded.

## 1.6 Muud Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava koostamise alused

Läänemaa ühise jäätmekavaga on hõlmatud kõik kolm maakonna omavalitsust: Haapsalu linn, Lääne-Nigula ja Vormsi vald.

**Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava koostamise eesmärk on jäätmekäitluse hierarhiat järgiva jäätmehoolduse arendamine kohaliku omavalitsuse, aga ka maakonna tasandil - lähtudes ühtsetest alustest. See tähendab, järgida ja rakendada jäätmetekke vältimist ning vähendamist, toodete korduskasutust, jäätmete ringlussevõttu ning keskkonnateadlikkust.** Kava koostamisel on lähtutud „Riigi jäätmekavast 2014-2020“ ning kehtivatest jäätmemajandust reguleerivatest õigusaktidest.

Läänemaa omavalitsuste eelmine ühine jäätmekava koostati aastateks 2015-2020 ning ühtse jäätmehoolduse arendamisega soovitakse jätkata ka tulevikus.

Käesoleva jäätmekava koostamisel on alusandmetena kasutatud:

- Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse infosüsteemi (JATS) andmeid (2015-2019);
- Elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude kogumise ja käitlemise toimimismudelite ülevaade (SEI, 2015);
- Toidujäätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes (SEI, 2015);
- Ehitus- ja lammutusjäätmete käitlusnõuete mõju analüüs (Civitta, 2015);
- Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti kodumajapidamistes ja toitlustusasutustes (SEI, 2015);
- Õhukeste plastkandekottide tarbimise uuring ja tarbimise vähendamise mõju analüüs (Skepast&Puhkim, 2015);
- Clearing House süsteemi rakendamine Eestis ja selle juriidiline analüüs (SEI, 2016);
- Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruanne (Keskkonnaministeerium, 2020);

- Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromude koostise ja koguste uuring (SEI, 2020);
- Teatavate plasttoodete tarbimise vähendamiseks võetavate meetmete ja teatavatele plasttoodetele laiendatud tootjavastutuse rakendamisega kaasnevate mõjude analüüs (Tartu Ülikool, 2020).

# 2. Lääne maakonna üldine iseloomustus

## 2.1 Asustus ja rahvastik

Administratiivselt jaguneb Lääne maakond kolmeks omavalitsuseks: Haapsalu linn, Lääne-Nigula vald ja Vormsi vald.

2020. aastal (01.01.2021 seisuga) oli Lääne maakonnas 20 444 elanikku, sh Haapsalu linnas 13 075 elanikku. Lääne maakond on üks väiksemaid maakondasid Hiiumaa järel. Haldusreformi järgselt vähenes rahvaarv 3 655 inimese võrra ning haldusreformi järgselt, aastatel 2018-2020, 202 inimese võrra. Statistikaameti regionaalne rahvastikuprognoos ennustab rahvastiku keskmisest kiiremat kahanemist ka tulevikus. Aastaks 2030 peaks maakonna rahvastik, 2018. aastaga võrreldes, kahanema veel umbes 2 136 inimese võrra.

Maakonnasisesed muutused linna- ja maarahvastiku omavahelistes suhetes on analoogsed kogu Eestis toimiva trendiga: toimub ümberasumine äärealadelt suurematesse keskustesse.

Arvestades rahvastikku ning asustuse tihedust on Lääne maakonna omavalitsuste lähtealused jäätmehoolduse korraldamiseks erinevad. Maakonna asustustiheduse keskmine näitaja on 11,3 in/km$^2$, millest kõrgem näitaja on Haapsalu linnas (tabel 1). Üldiselt on maavallad äärmiselt hõredalt asustatud ning seega on jäätmemajanduse korraldamine, eriti korraldatud jäätmevedu ja jäätmekäitlusrajatiste võrgustiku loomine raskendatud (suured veokulud ja elanike enda suur panus jäätmete kokkuveol). Läänemaa jäätmemajanduse korraldamise muudab keeruliseks ka elanike hooajalisus ehk suvitajate suur osakaal maakonna rannikualadel ning Vormsi saarel, mis muudab jäätmete tekke aasta lõikes kõikuvaks (suvel tekib rohkem jäätmeid, talvel vähem). Samuti on Läänemaa populaarne külastupiirkond ning ka külastajate arvelt on kõrghooajal märgata jäätmekoguste kasvamist ning probleeme jäätmete sorteerimisega.

**Tabel 1. Lääne maakonna omavalitsuste rahvastiku andmed 01.01.2021. Allikas: Statistikaamet, 2021.**

| | **Rahvaarv** | **Pindala, km$^2$** | **Asustustihedus, elanikku km$^2$ kohta** |
|---|---|---|---|
| **Lääne maakond** | 20 444 | 181 564 | 11,3 |
| - **Haapsalu linn** | 13075 | 271,83 | 48,1 |
| - **Lääne-Nigula vald** | 6983 | 144 8,78 | 4,8 |
| - **Vormsi vald** | 386 | 94,98 | 4,1 |

## 2.2 Omavalitsuste üldine iseloomustus

Lääne maakonna omavalitsuste sotsiaalmajanduslik olukord on suhteliselt erinev. Haapsalu linna territoorium koosneb hajaasustusest (endine Ridala valla territoorium) ning tiheasustusest ehk Haapsalu linnastust (Haapsalu linn, Paralepa alevik ja Uuemõisa alevik).

Lääne-Nigula vald on enamjaolt hajaasustatud, kuid sinnagi jääb mitmeid linnalise iseloomuga tiheasustatud alasid: Risti alevik, Palivere alevik, Taebla alevik, Linnamäe, Kullamaa ja Pürksi küla. Lisaks on Lääne-Nigula rannikualadele iseloomulik suur teise ja suvekodu omanike kontsentratsioon suvisel perioodil (endised Noarootsi ja Nõva valdade territooriumid).

Vormsi vald on saareline vald, kus elanike kontsentratsioon varieerub aastaajast sõltuvalt, kuna Vormsi saar on populaarne suvekodude ja teise kodu rajamiseks. Samuti on Vormsile eripärane sealne majanduslik keskkond, kus puuduvad suurtööstused ning domineerib põllumajandus ning väikeettevõtlus.

Kogu maakonna jäätmehooldus on paljuski muutlik suviti, kui maakonna külastajaskond suureneb turistide arvelt, toimuvad suurüritused ning elanike arv kasvab suvekodude ja teise kodu omanike arvelt.

### 2.2.1 Haapsalu linn

Haapsalu linn on maakonnakeskusena tõmbekeskus enamikule maakonna elanikkonnast. Kuna Haapsalu linn oli enne 2017. aasta haldusreformi omaette haldusüksus, siis reformi järgselt liitusid hajaasustatud Ridala vald ning tiheasustatud Haapsalu linn ning ühinenud omavalitsusüksus kannab nime Haapsalu linn.

Äriregistriandmetel tegutses 2019. aastal Haapsalu linnas 993 majanduslikult aktiivset ettevõtet, mis on ligikaudu 64% kogu maakonna majanduslikult aktiivsetest ettevõtetest (maakonnas kokku 1 552 ettevõtet).

Tegevusalade lõikes on Haapsalu linnas ülekaalus kutse, teaduse (142); hulgi- ja jaekaubanduse (155); ehituse (123) ning töötlev tööstuse (92) valdkonnas tegelevad ettevõtted.

Haapsalu linna haldusterritoorium moodustab ühe jäätmeveopiirkonna, kus korraldatud jäätmeveoga liitumine on kohustuslik kõikidele jäätmevaldajatele. Segaolmejäätmete äraveo minimaalne sagedus on Haapsalu linna tiheasustusalal üks kord 4 nädala jooksul, hajaasustusalal üks kord 12 nädala jooksul, maksimaalne sagedus tiheasustusalal on üks kord nädalas ja hajaasustusalal üks kord 2 nädala jooksul, olenemata kasutatava mahuti suurusest. Tiheasustusalal asuvalt kinnistult, kus biojäätmete kompostimine on tagatud, st kõiki biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid kompostitakse kinnises kompostris või kinnistult, kust toimub graafikujärgne biojäätmete äravedu vähemalt üks kord 14 päeva jooksul, võib jäätmevedaja olmejäätmeid regulaarselt ära vedada üks kord 12 nädala jooksul.

Haapsalu linn on sätestanud, et avalikul üritusel vastutab jäätmekäitluse, sh jäätmemahutite paigaldamise eest ürituse korraldaja. Avalikul üritusel ja avalikus rannas peab olema piisavas koguses ja piisava mahuga jäätmemahuteid, et vältida nende ületäitumist. Tagatud peab olema vähemalt segaolmejäätmete ja pakendijäätmete kogumine.

Haapsalu linna kalmistutel kogutakse eraldi biolagunevaid aia- ja haljastujäätmeid ning segaolmejäätmeid.

Haridusasutustel ja alates 8 korteriga elamutel tiheasustusalal on sätestatud eraldi kogumismahutite olemasolu paberi ja kartongi kogumiseks. Kõrvuti asetsevad kinnistud võivad omavahelisel kokkuleppel kasutada ühist kogumismahutit. Kui kinnistul, mis asub tiheasustusalal, on vähemalt 8 ja enama korteriga elamu, peab kinnistul olema eraldi kogumismahuti pakendijäätmete kogumiseks.

Haapsalu linnas tegutsev taaskasutusorganisatsioon peab tagatisrahata pakendijäätmete kogumisel tagama, et kogumiskohtade tihedus vastaks järgmistele miinimumnõuetele:

1) kui tiheasustusega alal on asustustihedus rohkem kui 1000 elanikku ühel ruutkilomeetril – vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 500 meetri raadiuses;

2) kui tiheasustusega alal on asustustihedus rohkem kui 500 elanikku ühel ruutkilomeetril – vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 1000 meetri raadiuses;

3) kui asustustihedus on alla 500 elaniku ühel ruutkilomeetril – Haapsalu linna territooriumil paiknevates asulates, arvestusega üks kogumiskoht 500 elaniku kohta.

### 2.2.2 Lääne-Nigula vald

Lääne-Nigula vald on territooriumilt Lääne maakonna suurim omavalitsus. Kuna Lääne-Nigula vald oli enne 2017. aasta haldusreformi omaette haldusüksus, siis reformi järgselt liitusid Lääne-Nigula vallaga Martna, Kullamaa, Noarootsi ja Nõva vallad ning ühinenud vald hakkas kandma ühist nime Lääne-Nigula vald.

Äriregistri andmetel tegutses 2019. aastal Lääne-Nigula vallas 498 majanduslikult aktiivset ettevõtet, mis on ligikaudu 32% kogu maakonna majanduslikult aktiivsetest ettevõtetest (maakonnas kokku 1 552 ettevõtet).

Tegevusalade lõikes on Lääne-Nigula vallas ülekaalus põllumajanduse (124), kutse, teaduse (52), ehituse (49), hulgi- ja jaekaubanduse (45) valdkonnas tegelevad ettevõtted.

Lääne-Nigula valla jäätmehoolduseeskirjas seisab, et jäätmekäitleja peab jäätmete käitlemisel lähtuma jäätmehierarhiast, eelistades jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamist, ringlussevõttu ja muud taaskasutust (sh energiakasutust) jäätmete kõrvaldamisele. Olmejäätmetest võib prügilasse ladestada vaid jäätmeid, mille taaskasutamine materjalina, kütusena, energiaallikana või muul viisil ei ole võimalik. Liigiti kogutud jäätmed tuleb võimalusel ringlusse võtta.

Osmussaarel, kus puudub kehtiv korraldatud jäätmevedu, on jäätmevaldajad ja territooriumi haldajad kohustatud kas ise või volitatud esindaja vahendusel sõlmima jäätmekäitlusettevõttega jäätmekäitluslepingu või vedama neile kuuluvad või nende valduses oleval territooriumil tekkivad jäätmed jäätmekäitluskohta.

Segaolmejäätmete äraveo minimaalne sagedus on Lääne-Nigula valla tiheasustusalal üks kord 4 nädala jooksul, hajaasustusalal üks kord 12 nädala jooksul, maksimaalne sagedus tiheasustusalal on üks kord nädalas ja hajaasustusalal üks kord 4 nädala jooksul, olenemata kasutatava mahuti

suurusest. Mahuti ületäitumise ja/või haisu tekke korral peab jäätmete äravedu toimuma sagedamini või tuleb kasutusele võtta suurem või täiendav mahuti.

Tiheasustusalal asuvalt kinnistult, kus biojäätmete kompostimine on tagatud, st kõiki biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid kompostitakse kinnises kompostris. Kui jäätmevaldaja on selles osas Lääne-Nigula Vallavalitsusele vastava taotluse esitanud ning vallavalitsus, olles asjaolusid kohapeal kontrollinud, on vastava loa väljastanud, või kinnistult, kust toimub graafikujärgne biojäätmete äravedu vähemalt üks kord nelja nädala jooksul, võib jäätmevedaja olmejäätmeid regulaarselt ära vedada üks kord 12 nädala jooksul või vastavalt jäätmeseaduses kehtestatule.

Keelatud on jäätmete käitlemine, ladestamine või ladustamine ja kõrvaldamine selleks mitte ettenähtud kohtadesse, välja arvatud aia- ja haljastujäätmete kompostimine oma kinnistul vastavalt nõuetele.

Alates aastast 2019, kui kinnistul on vähemalt kümne ja enama korteriga elamu, peab kinnistul olema eraldi kogumismahuti pakendijäätmete kogumiseks. Pakendimahutit või paberi ja kartongi mahutit peab tühjendama sagedusega, mis väldib selle ületäitumist, haisu teket ning ümbruskonna reostust, kuid mitte harvemini kui üks kord 12 nädala jooksul.

Ohtlikud jäätmed tuleb viia ohtlike jäätmete kogumiskohtadesse või anda üle vastavat õigust omavale jäätmekäitlejale. Ravimijäägid võib tagastada apteeki.

Lääne-Nigula valla avalikul üritusel vastutab jäätmekäitluse, sh jäätmemahutite paigaldamise eest ürituse korraldaja. Selleks peab avalikul üritusel, aga ka avalikus rannas olema piisavas koguses ja piisava mahuga jäätmemahuteid, et vältida nende ületäitumist, sh eraldi mahutid pakendijäätmete kogumiseks.

Lääne-Nigula valla haldusterritoorium moodustab ühe jäätmeveopiirkonna. Korraldatud jäätmeveoga ei ole hõlmatud Osmussaar. Osmussaare jäätmeveo korraldavad püsielanikud ise. Biojäätmed komposteeritakse kohapeal, muud jäätmed tuuakse mandrile ja antakse vastavalt jäätmeliigile üle jäätmekäitlejale. Olmejäätmete üleandmiseks on kokkulepe Dirhami sadama omanikuga.

### 2.2.3 Vormsi vald

Vormsi valda haldusreform ei mõjutanud, sest ei ühinetud ühegi teise omavalitsusega. Vormsi on saareline omavalitsus ning see muudab jäätmekorralduse, võrreldes teiste maakonna omavalitsustega, keerulisemaks. Lisaks iseloomustab Vormsi saart rahvastiku hooajaline muutumine, eelkõige nädalavahetustel ja suvisel perioodil, kui saarele tulevad teise kodu või suvekodu elanikud, kelle igapäevane elukoht asub mõnes teises riigis või omavalitsuses.

Äriregistri andmetel tegutses 2019. aastal Vormsi vallas 61 majanduslikult aktiivset ettevõtet, mis on ligikaudu 4% kogu maakonna majanduslikult aktiivsetest ettevõtetest (kokku 1 552 ettevõtet).

Tegevusalade lõikes on Vormsi vallas ülekaalus kutse, teaduse (10), majutus ja toitlustuse (7), hulgi- ja jaekaubanduse (6) valdkonnas tegelevad ettevõtted.

Vormsil rakendatakse jäätmete liigiti kogumise süsteemi. Vormsi valla jäätmemajandus on organiseeritud külades asuvate prügimajade abil, kus asuvad konteinerid olmejäätmete, erinevate pakendite, paberi ja papi, taaskasutatavate jäätmeliikide, ohtlike jäätmete ning osades majades ka patareide jaoks. Külades asuvatesse prügimajadesse toovad oma jäätmed ümberkaudsed elanikud ning külalised. Saare kõikides külades asuvaid prügimajasid on kokku 16 (igas külas vähemalt üks maja, mõnes rohkem) ja need on inimestele ööpäeva ringselt avatud. Majades asuvate konteinerite kohal paikneb selgitav kleebis, mis kujutab konteinerisse kuuluvat jäätmeliiki. Täis konteinereid veetakse Hullos asuvasse jäätmejaama, kust omakorda veetakse jäätmed mandrile, ladestamis- ja töötlemiskohtadesse.

Kui territooriumi haldaja veab ise oma jäätmeid, tuleb need üle anda Vormsi Vallavalitsuse poolt määratud jäätmekäitluskohta. Ehitusprahti saab ladustada Rumpo karjääri laupäeviti kell 10.00-14.00. Majapidamises tekkivad ohtlikud jäätmed, suuremõõtmelised jäätmed ja vanametalli saab üle anda Hullo jäätmejaamas. Vormsi vallas ei ole prügilat. Vormsi vallas tekkinud taaskasutamiseks mittesobivad tavajäätmed kõrvaldatakse mandril. Paraku puuduvad täna Rumpo karjääril kui ka Hullo jäätmejaamal jäätmete käitlemiseks vajalikud load.

Vormsi valla ettevõtjad on jäätmete tekitajatena kohustatud:

- rakendama kõiki tehnoloogilisi ja muid võimalusi jäätmete tekke vältimiseks oma tegevuses või tekkinud jäätmete koguste ja ohtlikkuse vähendamiseks ning jäätmete taaskasutamiseks;
- korraldama oma jäätmete käitlemist, s.h taaskasutamist või üleandmist jäätmekäitlusettevõttele, ohtlike jäätmete puhul üle andma need ohtlike jäätmete käitluslitsentsi omavale ettevõttele v. a juhul kui nad ise omavad vastavat luba.
- pidama koguselist ja liigilist arvestust oma tegevusega seotud jäätmete tekkimise ja käitlemise kohta;
- koostama Vormsi Vallavalitsuse nõudel jäätmekavasid, mis käsitlevad nende tegevusega seotud jäätmekäitlust.

# 3. Jäätmete hetkeolukorra analüüs

## 3.1 Jäätmete hetkeolukorra kirjeldus Eestis

Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruandest selgub, et jäätmeteke on viimase viie aasta jooksul suurenenud (Keskkonnaministeerium, 2020). Samas on näha selle trendi pidurdumist ning 2017. ja 2018. aasta võrdluses isegi mõningat jäätmetekke langust. Peamiseks põhjuseks võib pidada põlevkivitööstuse tootmismahtude langust.

2015. aastal avaldas Euroopa Komisjon ringmajanduspaketi ja ringmajanduse tegevuskava, mille üheks oluliseks tegevuseks oli jäätmealaste direktiivide muutmine. Tegevuskava eesmärgiks oli soodustada üleminekut ringmajandusele, suurendada ülemaailmset konkurentsi, edendada jätkusuutlikku majanduskasvu ning luua uusi töökohti. Ringmajanduse edendamisel on väga oluline roll täita jäätmevaldkonnal, mis saab jäätmehierarhiat arvestava lähenemisega panustada.

2020. aastal avaldas Euroopa Komisjon uue ringmajanduse tegevuskava, mis keskendub kestlikule tootepoliitikale ja jäätmetekke vältimisele, aga ka jäätmekäitlusalaste süsteemide ühtlustamisele. Riigi jäätmekava 2014–20204 olulisteks eesmärkideks ongi seatud just jäätmetekke vältimine ja vähendamine ning ringlussevõtu edendamine. Olmejäätmete osakaal moodustab ca 3% kogu jäätmetekkest, kuid sellele osale on pööratud kõige rohkem tähelepanu. Euroopa Liidu jäätmevaldkonna direktiivid on seadnud olmejäätmete valdkonnas mitmeid eesmärke, millest kõigiga pole Eesti seni väga hästi toime tulnud (nt olmejäätmete ringlussevõtu tase).

## 3.2. Jäätmetekke hetkeolukorra ülevaade Läänemaal

### 3.2.1 Olmejäätmed

Jäätmeseaduse kohaselt on olmejäätmed kodumajapidamisjäätmed ning kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud ning oma koostise ja omaduse poolest samalaadsed jäätmed. Jäätmeseadus ütleb ka seda, et võimaldada olmejäätmete taaskasutamist võimalikult suures ulatuses, tuleb segaolmejäätmed enne prügilasse ladestamist sortida, sest liigiti kogumata olmejäätmete ladustamine prügilasse on keelatud.

Kohaliku omavalitsuse kohustus on korraldada oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo elanikelt, suvilaomanikelt ja väike-ettevõtetelt. Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses. Selleks on omavalitsus loonud võimalused jäätmete liigiti kogumiseks ja ära andmiseks, luues piisavalt avalikke jäätmekogumiskohtasid (tabel 11), sellekohane avalik info on tarbijale lihtsalt leitav veebilehelt www.kuhuviia.ee. Samuti on kohaliku omavalitsuse ülesanne informeerida oma territooriumil elavaid elanikke kehtivatest jäätmealasetest võimalustest ja nõuetest.

Eesti on võtnud eesmärgiks, et alates 2020. aastast tuleb ringlusesse võtta vähemalt 50% kodumajapidamistest pärinevatest paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmetest, muudest liigiti kogutud majapidamisest ja muudest allikatest pärinevatest jäätmetest (Keskkonnaministeerium, 2021). Igal aastal tekib Eesti kodumajapidamistes jäätmeid ligikaudu 400 000 tonni ehk 300 kilogrammi inimese kohta. Tulenevalt jäätmeseadusest on Eestis jäätmete liigiti kogumine kohustuslik – tähtis on seda teha nii kodus, tööl kui ka haridusasutustest (Keskkonnaministeerium, 2021).

Jäätmete (eelkõige olmejäätmete) teket mõjutab otseselt ka tarbijate käitumine, mis on omakorda seotud teadlikkuse, sissetulekute, ühiskonna sotsiaalstruktuuri ja jõukusega. Seega võrreldes seni rakendatud meetmetega (nt jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise edendamisega) peavad jäätmetekke vältimisele suunatud meetmed hõlmama palju laiemat huvirühmade ringi.

Jäätmenimistu jaotisekoodide kohaselt tähistatakse olmejäätmeid koodiga 20. Olmejäätmete hulgast väljakorjatud ja liigiti kogutud jäätmed tähistatakse koodiga 20 01 .., aia- ja haljastusjäätmed koodiga 20 02 .. ja muud olmejäätmed koodiga 20 03 .. Kuna hajaasustuses toimub biolagunevate jäätmete ulatuslik kompostimine nende tekkekohas, siis riiklik jäätmestatistika ei anna otseseid vastuseid selle efektiivsusest.

### 3.2.2 Olmejäätmete olukord Eestis

Olmejäätmete riiklikku statistikat on kajastatud riikliku jäätmekava seiredokumendis, mis valmis 2020. aastal. Olmejäätmed (alamkood 20) moodustavad keskmiselt 3% kogu Eesti jäätmetekkest. Aastatel 2000–2018 tekkis ühe elaniku kohta keskmiselt 344 kg olmejäätmeid, näidates trendi üldist langust. Aastatel 2014–2018 olmejäätmete teke suurenes, kuid ei saavutanud aastate 2006–2008 taset, pea 400 kg inimese kohta. 2018. aastal tekkis EL-is keskmiselt olmejäätmeid 492 kg inimese kohta. SKP suhteline muutus olmejäätmete tekkega võrreldes näitab, et jäätmetekke kasv on olnud majanduskasvust väiksem, seega on eestimaalased olnud mõistlikud tarbijad. Samas ei ole perioodi 2015-2020 sihttaset siiski saavutatud (olmejäätmete tekke kasvuprotsent on üle ½ SKP kasvuprotsendist). Olmejäätmete vähenemine on mõneti ka näiline ja tingitud olmes tekkivate pakendijäätmete liigiti kogumise edenemisest. Alates 2010. aastast on olmejäätmete liigiti kogumine olnud stabiilne, keskmiselt 50 kg inimese kohta aastas ehk 17% tekkest.

„Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringus“ (SEI, 2020) tõdetakse, et võrreldes kahe eelmise üle eestilise segaolmejäätmete sortimisuuringu tulemustega on märgata mõningasi muutusi jäätmeliikide osakaaludes. Vähenenud on plasti ja biojäätmete osakaal segaolmejäätmetes. Samas uuringus (SEI, 2020) tõdetakse, et üle poole õnnestus 2018. aastal ringlusse võtta ka paberit ja kartongi, mis moodustas II arvutusmeetodi järgi koguseliselt 56% nende tekkekogusest. Paberi ja papi osakaal on suurenenud eelkõige pehmepaberi ning paberi- ja papp pakendi arvelt. Mõningast suurenemist näitab ka klaasijäätmete (valdav osa klaasijäätmetest moodustab klaaspakend) osakaal. Samuti on tekstiili- ja rõivajäätmete osakaal võrdluses eelmiste uuringutega vähehaaval suurenenud. SEI (2020) uuringu tulemused näitavad, et nii biolagunevate jäätmete kui ka pakendijäätmete osakaal on võrreldes eelmise sarnase uuringuga (2012) mõnevõrra suurenenud. Suures pildis võib siiski öelda, et segaolmejäätmete

liigiline koostis pole viimase kümne aasta jooksul oluliselt muutunud. See viitab sellele, et olmejäätmete kogumissüsteemis pole sellel perioodil suuremaid arenguid pigem toimunud.

Jäätmearuandluse andmeil on kõige efektiivsem metallijäätmete ringlussevõtt – 2018. aastal 64%, mille ära andmise eest saab tarbija tasu ning ilmselt on see olnud motiveeriv, et mellijäätmeid eraldi koguda.

### 3.2.3 Olmejäätmete olukord Läänemaa

Joonisel 2 on kajastatud Läänemaa olmejäätmete kogused ajavahemikul 2015-2019. Lääne maakonnas on olmejäätmete koguhulk aastate jooksul enam vähem samaks jäänud. Kõige vähem tekkis olmejäätmeid 2016. aastal (5 313,58 tonni) ning kõige rohkem 2017. aastal (6 181,033 tonni). Kõige enam tekib olmejäätmeid Haapsalu linnas, kuhu on koondunud suur hulk maakonna elanikest ning kõige vähem Vormsi vallas, kus elab väikseim osa maakonna elanikest. Olmejäätmete tekkimine on enam vähem võrdne nii maakonna kodumajapidamistes kui ettevõtetes.

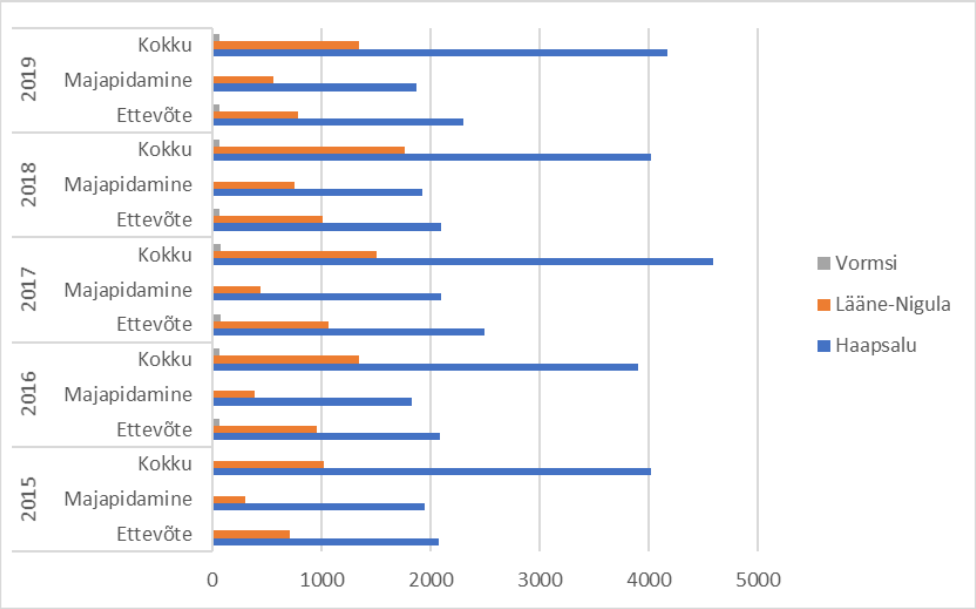


**Joonis 2. Olmejäätmete teke Lääne maakonnas aastatel 2015-2019, majapidamiste ja ettevõtete kaupa. Allikas: JATS, 2021.**

Olmejäätmed jagunevad omakorda liigiti kogutud jäätmetest ja segajäätmetest ning aia- ja haljastusjäätmetest. Tabelis 2 on kajastatud olmejäätmete andmed liikide kaupa. Kõige enam tekib Läänemaal segajäätmeid ning kõige vähem aia- ja haljastusjäätmeid. Segajäätmete hulk on aja jooksul tasapisi vähenenud ning liigiti kogutud jäätmete hulk kasvanud, mis tähendab, et Läänemaa elanikud on hakanud teadlikumalt oma olmejäätmeid sorteerima. Kuna Haapsalu linnas on kõige rohkem elanikke, siis tekib seal ka kõige rohkem sega- ja liigiti kogutud jäätmeid. Samuti tekib Haapsalu linnas kõige rohkem aia- ja haljastusjäätmeid, kuna Haapsalu linna territooriumile jääb

maakonna suurim linnastu – Haapsalu, kus aia- ja haljastusjäätmete kompostimine kinnistu piires on keeruline.

**Tabel 2. Olmejäätmete teke liikide kaupa Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

| | | Sorteeritud olmejäätmed | | | Aia- ja haljastusjäätmed | | | Sega olmejäätmed | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Haapsalu | Lääne-Nigula | Vormsi | Haapsalu | Lääne-Nigula | Vormsi | Haapsalu | Lääne-Nigula | Vormsi |
| **2015** | **Ettevõte** | 274,571 | 28,001 | 0 | 261 | 23,43 | 0 | 1537,672 | 659,699 | 1,545 |
| | **Majapidamine** | 204,787 | 20,571 | 0 | 1,15 | 0 | 0 | 1743,162 | 286,748 | 0 |
| | **Kokku** | **479,358** | **48,572** | **0** | **262,15** | **23,43** | **0** | **3280,834** | **946,447** | **1,545** |
| **2016** | **Ettevõte** | 117,735 | 23,421 | 4,109 | 228,28 | 0 | 0 | 1737,939 | 933,262 | 56,996 |
| | **Majapidamine** | 115,961 | 47,964 | 0 | 0,733 | 0 | 0 | 1708,714 | 338,466 | 0 |
| | **Kokku** | **233,696** | **71,385** | **4,109** | **229,013** | **0** | **0** | **3446,653** | **1271,728** | **56,996** |
| **2017** | **Ettevõte** | 429,989 | 33,811 | 6,48 | 103 | 0 | 0 | 1967,288 | 1031,252 | 67,126 |
| | **Majapidamine** | 62,627 | 46,991 | 0 | 1,32 | 0 | 0 | 2035,615 | 390,134 | 5,4 |
| | **Kokku** | **492,616** | **80,802** | **6,48** | **104,32** | **0** | **0** | **4002,903** | **1421,386** | **72,526** |
| **2018** | **Ettevõte** | 236,788 | 24,442 | 4,28 | 65 | 0 | 0 | 1796,673 | 984,777 | 63,052 |
| | **Majapidamine** | 57,593 | 35,622 | 0 | 4,68 | 0 | 0 | 1867,609 | 721,699 | 0 |
| | **Kokku** | **294,381** | **60,064** | **4,28** | **69,68** | **0** | **0** | **3664,282** | **1706,476** | **63,052** |
| **2019** | **Ettevõte** | 185,881 | 11,436 | 2,75 | 55,4 | 0 | 0 | 2058,163 | 774,468 | 59,2 |
| | **Majapidamine** | 81,351 | 33,938 | 1,74 | 1,14 | 25 | 0 | 1788,752 | 498,698 | 0 |
| | **Kokku** | **267,232** | **45,374** | **4,49** | **56,54** | **25** | **0** | **3846,915** | **1273,166** | **59,2** |

Liigiti kogutud jäätmed jaotatakse koodi alusel 20 01 01 paber ja kartong, 20 01 02 klaas, 20 01 08 biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed ning 20 01 11 tekstiilid.

Tabelis 3 on kajastatud liigiti kogutud jäätmete kogused liikide kaupa. Läänemaa liigiti kogutud jäätmete kogumahust kõige suurema osa moodustavad viie aasta lõikes paber ja kartong. Viimastel aastatel ei teki üldse või puuduvad andmed klaasi kogumise kohta. Läänemaa kohalikest omavalitsustest kõige enam sorteeritud olmejäätmeid tekib Haapsalu linnas ning kõige vähem Vormsi vallas. Aastatel 2015-2019 on liigiti kogutud olmejäätmete mahud pigem kahanenud, eriti paberi ja kartongi osas, seda eelkõige ajakirjade ja ajalehtede näol, mida loetakse pigem digitaalsena.

**Tabel 3. Liigiti kogutud olmejäätmete teke liikide kaupa Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

| | | Paber ja kartong | | | Klaas | | | Biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed | | | Tekstiilid | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Haapsalu | Lääne-Nigula | Vormsi | Haapsalu | Lääne-Nigula | Vormsi | Haapsalu | Lääne-Nigula | Vormsi | Haapsalu | Lääne-Nigula | Vormsi |
| 2015 | Ettevõte | 145,976 | 26,981 | 0 | 4,35 | 0 | 0 | 19,311 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | Majapidamine | 159,06 | 3,262 | 0 | 5,33 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **Kokku** | **305,036** | **30,243** | **0** | **9,68** | **0** | **0** | **19,311** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** |
| 2016 | Ettevõte | 36,004 | 21,477 | 0,9 | 7,42 | 0 | 0 | 3,409 | 0 | 0 | 2,96 | 0 | 0 |
| | Majapidamine | 84,59 | 34,227 | 0 | 2,31 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **Kokku** | **120,594** | **55,704** | **0,9** | **9,73** | **0** | **0** | **3,409** | **0** | **0** | **2,96** | **0** | **0** |
| 2017 | Ettevõte | 383,961 | 32,313 | 1,65 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1,52 | 0 | 0 |
| | Majapidamine | 30,427 | 1,088 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **Kokku** | **414,388** | **33,401** | **1,65** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** | **1,52** | **0** | **0** |
| 2018 | Ettevõte | 216,997 | 23,835 | 1,97 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | | 0 | 0 |
| | Majapidamine | 31,259 | 5,709 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | | 0 | 0 |
| | **Kokku** | **248,256** | **29,544** | **1,97** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** |
| 2019 | Ettevõte | 154,325 | 8,068 | 2,75 | 0 | 0 | 0 | 10,65 | 3,162 | 0 | 3,8 | 0 | 0 |
| | Majapidamine | 38,634 | 0,63 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0,337 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **Kokku** | **192,959** | **8,698** | **2,75** | **0** | **0** | **0** | **10,65** | **3,499** | **0** | **3,8** | **0** | **0** |

### 3.2.4 Võimalikud meetmed olmejäätmete mahtude vähendamiseks

Riiklikult on välja töötatud mitmed toetusmeetmed kohalikele omavalitsustele liigiti kogumise infrastruktuuri arendamiseks ja jäätmetekke vältimiseks, samuti on tegeletud teadlikkuse suurendamise ja käitumisharjumuste muutmisega (nt iga-aastane jäätmetekke vältimise nädal, KOV-ide visiidid probleemide kaardistamiseks, väljatöötatud liigiti kogumise konteineritele ühtsed pildi-ja värvilahendused jms).

Jäätmetekke vältimise programmi kohaselt on olmejäätmete tekke vähendamise eesmärk stabiliseerida aastaks 2022 olmejäätmeteke, sõltumata seejuures prognoositud majanduskasvust. Seejuures peab olmejäätmete tekke kasvuprotsent jääma kuni aastani 2022 alla poole sisemajanduse koguprodukti (SKP) kasvuprotsendist. Seniste andmete põhjal võib üsna kindlalt väita, et kõnealune sihtmäär jääb saavutamata. Osaliselt võime põhjusi otsida üldisest majandusarengust. Samas, võttes arvesse viimaste aastate maailma ja eriti EL-i ambitsioonikaid eesmärke (ringmajanduspõhine ja kliimaneutraalne ühiskond), on meil ühes inimeste teadlikkuse suurenemisega lootust tulemuste paranemisele. Olulisem, mida tarbimise vähendamiseks teha, on jätkata järjepidevalt sõnumite edastamist sihtrühmadele (Riigi jäätmekava, 2014).

Olmejäätmete teket mõjutab kõige enam majandusolukord ja tarbimise tase. Olmejäätmete tekke vältimise edendamisel on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii pakendijäätmete, toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete tekkekoguse vähendamine (Riigi jäätmekava, 2014).

Olmes tekkivate jäätmete vältimisele aitab kaasa ka see, kuivõrd mugavaks on elanikele tehtud võimalus anda asjad ära n.ö teisele ringile (second hand). Korduskasutuskeskuste ja muude jäätmetekke vältimise algatuste (nt toidupankade, kasutatud rõivaste keskuste, elektroonika pisiparanduse jms) ühtlane jaotus üle Eesti annab hea võimaluse vähendada olmejäätmetes selliste jäätmete hulka, mis seni jõudsid ladestamiseks prügimäele või energiakasutusse (Riigi jäätmekava 2014).

Läänemaal on üks reisisadam ja neliteist väikesadamat, mis teenindavad reisi- ja väikelaevasid ning nende pardal olevaid reisijaid. Vähendamaks mereprügi ja parandamaks reisijate prügist vabanemise võimalusi, on oluline tagada sadamates jäätmekäitluskohad, kus jäätmeid kogutakse liigiti. Ühtsete tingimuste ja võimaluste tagamiseks sadamate jäätmekäitluskohtades, on oluline koostada maakondlik sadamate lossimise jäätmekava.

## 3.3 Biolagunevad jäätmed

Biolagunevad jäätmed on anaeroobselt või aeroobselt lagunevad jäätmed, nagu toidujäätmed, paber ja papp. **Biolagunevad jäätmed liigitatakse:**

1. aia- ja haljastusjäätmed;

2. kodumajapidamises, jaemüügikohas ja toitlustusasutuses tekkinud toidu- ja köögijäätmed;

3. toiduainetööstuses tekkinud jäätmed.

Prügilasse ladestavate olmejäätmete hulgas ei tohi biolagunevaid jäätmeid alates 2020. aasta 16. juulist olle üle 20 massiprotsendi. Vastavalt riigi jäätmekavale 2014-2020 tuleb jäätmed võtta ringlusesse ja neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel: **biolagunevate jäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist – 13%, biolagunevate jäätmete osakaal ladestatavates olmejäätmete kogumassis – 20%.**

### 3.3.1 Biolagunevate jäätmete olukord Eestis

Toidujäätmete ja toidukaoga seotud keskkonna-, majanduslikud ja sotsiaalsed mõjud on üha suurema tähelepanu all nii globaalselt Euroopa Liidu tasandil kui ka Eestis. ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni hinnangul läheb igal aastal maailmas üks kolmandik ning Euroopa Liidus (EL) hinnanguliselt ligikaudu 100 miljonit tonni kogu inimestele tarvitamiseks toodetud toidust raisku. Toiduraiskamisega kaasnevad kasvuhoonegaaside heide, tarbetu vee ja põllumajandusmaa kasutamine ning bioloogilise mitmekesisuse vähenemine. Vältides ja vähendades toiduraiskamist on võimalik vähendada toodetava toidu, kasutatava energia, vee, väetiste ja põllumajandusmaa hulka. Kaasneb kokkuhoid mitte ainult nimetatud ressurssidelt, aga ka toidu ja jäätmete transpordilt ning jäätmekäitluselt (SEI, 2021).

2015. aasta septembris lepiti globaalselt kokku kestliku arengu eesmärgid järgmiseks 15. aastaks ehk kuni 2030. ÜRO liikmesriikidelt, ka Eestilt, oodatakse poliitika kujundamisel nendest eesmärkidest lähtumist. Kestliku arengu eesmärk 12.3 käsitleb toiduraiskamist: „Vähendada 2030. aastaks jaekaubanduse ja tarbijate tekitatud toidujäätmeid poole võrra elaniku kohta. Vähendada toidu kadu tootmis- ja tarneahelas, kaasa arvatud saagikoristusjärgsed kaod. Kuigi statistika näitab, et Eesti tarbijad ja ka toidutarneahela ettevõtted tekitavad suhteliselt vähem toidujäätmeid, on ka Eestil roll globaalses toiduraiskamises ja vajalik võtta meetmeid toidujäätmete tekke vähendamiseks (SEI, 2021).

„Toidujäätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes“ (SEI, 2015) uuringus selgub, et toidujäätmeid tekib toidutarneahela igal etapil alates esmatootmisest (põllumajandusest) kuni

tarbimiseni. Arenenud riikides tekib toidujäätmeid koguseliselt kõige enam toidu lõpptarbimise etapil kodumajapidamistes ja toitlustusasutustes. Seniste uuringute andmetel tekib kõige suurem osa Eesti toidujäätmetest (üle 70% kogu tekkivast toidujäätmete kogusest) kodumajapidamistes, kus aastas tekib ühe elaniku kohta 54 kg toidujäätmeid ja 20 kg toidukadu. Kodumajapidamistele järgnevad toidujäätmete tekkes toitlustusasutused ja -ettevõtted ning kaubandusettevõtted. Siiski tuleb arvestada, et nii kaubandusettevõtetes kui toidutööstuses tekib ka loomseid kõrvalsaaduseid, mis ei ole üldjuhul käsitletavad kui jäätmed ja seetõttu jäätmearvestuses ei kajastu.

Biolagunevate jäätmete ringlussevõtu tase on püsinud 2011. aasta baastaseme lähedal ning jääb endiselt sihttasemest kaugele. Üheks põhjuseks võib pidada asjaolu, et olmejäätmete statistikas ei kajastu eramajapidamistes kompostimisse suunatud biolagunevad jäätmed. Samuti on jätkuvalt arvukalt kohalikke omavalitsusi, kus biojäätmed ei ole hõlmatud korraldatud jäätmeveoga ning biojäätmete liigiti kogumise tase on veel ebapiisav (Keskkonnaagentuur, 2020).

Uuringus „Toidujäätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes“ (SEI, 2015) selgus, et peamine probleem, mis kaubandusettevõtetes esineb, on piiratud tööjõuressurss, mille tõttu kaubandusettevõtted liigiti kogutud toidujäätmete pakendit ei eralda. Nii tekitab liigiti kogutud toidujäätmete edasine lõppkäitlemine (nt kompostimine) jäätmekäitlusettevõtetele suuri raskusi. Kuna biojäätmete käitlemisega tegelevates käitistes toiduainete pakendite eraldamiseks sobiv tehnoloogia puudub, siis pole harvad ka olukorrad, kus käitisesse toodud liigiti kogutud toidujäätmed tuleb suunata edasi ladestamisele. Toidujäätmete tekkele aitab kõige vahetumalt kaasa tänapäevase kaubanduse olemus, mis teeb kaubandusettevõtetel toidukauba müügi prognoosimise ja planeerimise väga raskeks. Tihe konkurents eeldab, et kauplustes on kogu lahtiolekuaja jooksul olemas lai valik erinevaid toidukaupu. Toiduainete müügilt kõrvaldamisele aitavad kaudselt kaasa ka kaupade välimusele esitatavad kvaliteedinõuded, mis on kehtestatud Euroopa Liidu ühtsete õigusaktidega ja kaubandusettevõtete sise-eeskirjadega. Probleemiks on kaubandusettevõtetes ka töötajate teadlikkuse ja toidukäitlemise oskuste puudulikkus, mis kaudselt mõjutab toidujäätmete tekkekoguseid.

Kui kaubandusettevõtete tegevus ning toidujäätmete teke ja selle põhjused on üldisemal tasemel sarnased, siis toiduainetööstusettevõtete tootmisprotsessid ja ka toidujäätmete tekkepõhjused erinevad nii sektorite kui ka ettevõtete lõikes suuresti. Toiduainetööstusettevõtetes tekib toidujäätmeid ja tootmisprotsessi kõrvalsaadusi suurtes kogustes tootmise iseärasuste tõttu (nt puhastusjäägid, rapsikook, vadak, liha töötlemisel tekkivad loomsed kõrvalsaadused). Suur osa tootmisprotsessis tekkinud kõrvalsaadusi pole inimtoiduks võimalik kasutada. Olulisteks toidujäätmete tekke põhjusteks on ka tehnoloogilised probleemid, sh vead tootmise planeerimises ja korralduses, ning töötajate vähene pädevus (SEI, 2015).

„Toidujäätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes“ (SEI, 2015) uuringu tulemused näitasid, et valdav osa kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtteid on rakendanud meetmeid toidujäätmete tekkekoguse vältimiseks ja vähendamiseks. Peamine motivaator on siin majanduslik kokkuhoid.

Kui paljud Eesti kaubandusettevõtted täna juba teevad koostööd Toidupangaga, siis toiduainetööstusettevõtted kasutavad vähe toiduainete annetamise võimalust. Toiduainete annetamist takistavad nii kaubandus- kui ka tootmisettevõtete puhul eelkõige annetatavate

toiduainete transpordi ning tööjõu ja sobivate hoiuruumide puudumine. Lisaks on toiduainete annetamisest loobumise üheks põhjuseks õigusaktide nõuete (maksuseadused ning toiduohutuse ja -hügieeni nõuded) ebaselgused.

### 3.3.2 Biolagunevate jäätmete olukord Läänemaal

Läänemaa omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjad kohustavad biojäätmeid tekkekohal liigiti koguma. Biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid koguti JATS-i andmetel eraldi kuni 2019. aastani vaid Haapsalu linnas (tabel 3).

Lääne-Nigula vallas asuva tiheasustusala kinnistult, kus biojäätmete kompostimine on tagatud, st kõiki biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid kompostitakse kinnises kompostris ning jäätmevaldaja on vallavalitsusele vastava taotluse esitanud toimub graafikujärgne biojäätmete äravedu vähemalt üks kord 4 nädala jooksul. **Lääne-Nigula vallas peab köögi- ja sööklajäätmete kogumiseks olema eraldi konteiner ja biojäätmed tuleb üle anda jäätmevedajale:**

- elamumaa sihtotstarbelisel kinnistul, millel on vähemalt 10 korterit;
- lepingu alusel ühismahutit kasutavate kinnistute puhul rakendub nimetatud kohustus, kui biojäätmete ühismahutit kasutavatel kinnistutel on kokku 10 või enam korterit;
- kinnistul, mis ei ole elamumaa sihtotstarbega, kus biojäätmeid tekib nädalas enam kui 25 kg, v.a juhul, kui jäätmevaldaja kasutab toidujääkide purustamisseadet ja saadav suspensioon juhitakse ühiskanalisatsiooni;
- sagedusega, mis väldib mahuti ületäitumist, haisu ja kahjurite teket ning ümbruskonna reostust.

Lääne-Nigula vallas korraldatud jäätmeveol kasutatavate biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete kogumismahutite maksimaalne suurus jäätmetekkekohtadel on 240 liitrit, mida peab tühjendama vähemalt üks kord 14 päeva jooksul. Köögi- ja sööklajäätmeid tuleb paigutada biojäätmete konteinerisse lahtiselt, pakitult paberist kotti või täielikult biolagunevasse kotti. Biojäätmete konteiner võib olla vooderdatud biolaguneva kotiga.

Haapsalu linna tiheasustusalal asuvalt kinnistult, kus biojäätmete kompostimine on tagatud, st kõiki biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid kompostitakse kinnises kompostris või kinnistult, kus toimub graafikujärgne biojäätmete äravedu vähemalt üks kord 14 päeva jooksul, võib jäätmevedaja olmejäätmeid regulaarselt ära vedada üks kord 12 nädala jooksul. Köögi- ja sööklajäätmeid võib kohapeal kompostida ainult kinnises kahjurite ja lindude eest kaitstud kompostris.

**Haapsalu linnas peab olema biojäätmete kogumiseks eraldi konteiner ja tuleb üle anda jäätmevedajale:**

- elamumaa sihtotstarbelisel kinnistul, millel on vähemalt 5 korterit (v.a hajaasustusalal);

- lepingu alusel ühismahutit kasutatavate kinnistute puhul rakendub nimetatud kohustus, kui biojäätmete ühismahutit kasutatavatel kinnistutel on kokku 5 või enam korterit (va hajaasustusalal);

- kinnistud, kus pakutakse toitlustusteenust (sh restoranid, kohvikud, lasteaiad, koolid, haiglad, hoolekandeasutused jmt);

- enam kui 50 ruutmeetri suuruse müügipinnaga kauplused, kus müüakse toidukaupu;

- 5 ja enama korteriga kinnistud (va hajaasustusalal), kus on tagatud määrusepärane biojäätmete komposteerimine, on vabastatud biojäätmete korraldatud veo kohustusest, kui on olemas sellekohane kooskõlastus Haapsalu linnavalitsuse poolt.

Haapsalu linnas on korraldatud jäätmeveol kasutatavate biolagunevate jäätmete kogumismahutite maksimaalne suurus jäätmetekkekohtadel kuni 240 liitrit, mida peab tühjendama vähemalt üks kord 14 päeva jooksul.

**Vormsi vallas väikeelamutes tekkivad biolagunevad jäätmed tuleb kompostida kohapeal oma kinnistu piirides. Mujal on biolagunevate jäätmete kompostimine lubatud Vormsi Vallavalitsuse loal.** Kui kompostitavate jäätmete hulk ületab 5 tonni aastas, tuleb antud tegevuseks taotlede Keskkonnaametilt vastav jäätmeluba.

Tabelis 2 on näha, et Läänemaa olmejäätmete mahust kõige suurema osa moodustavad sega olmejäätmed ning väikseima osa aia- ja haljastusjäätmed, mis 2019. aastal moodustasid kogu olmejäätmetest 1,5%.

Biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed moodustavad maakonna sorteeritud olmejäätmetest 6,4%. Maakonnas puuduvad biojäätmete osas andmed 2017. ja 2018. aasta kohta. 2019. aasta andmed näitavad, et kõige enam tekib biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid Haapsalu linna ettevõtetes. Haapsalus asub suur osa maakonna söögikohtadest ning suuremad kaubandusketid. Kodumajapidamiste osas on 2019. aastal andmed olemas ainult Lääne-Nigula valla osas, kuid biojäätmete osakaal nii kodumajapidamistes kui ka ettevõtetes jääb siiski alla Haapsalu linnas tekkivatele mahtudele.

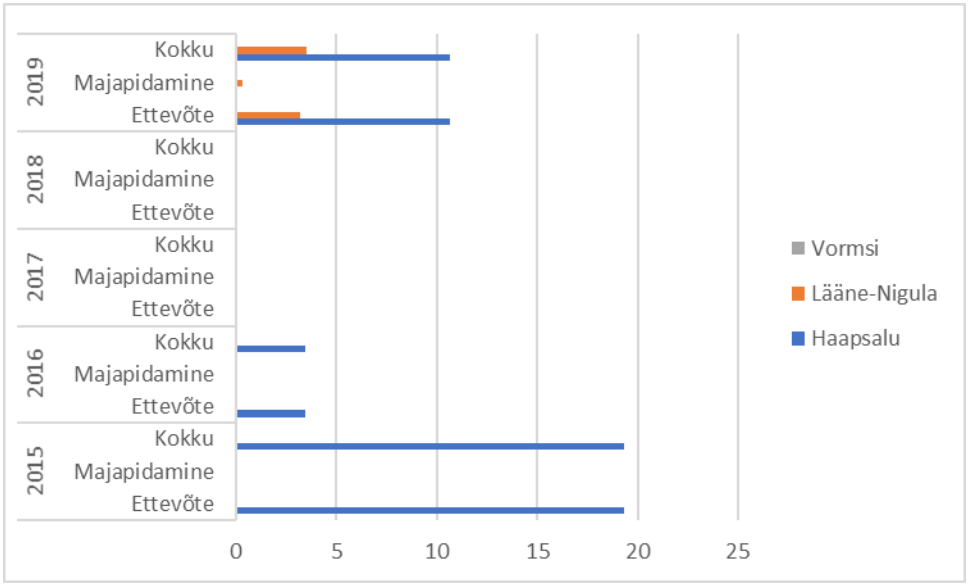


**Joonis 3. Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Kuna Läänemaa on suures osas hajaasutuste piirkond, siis on aia- ja haljastusjäätmete tekkimise kohad peamiselt tiheasumites (nt Haapsalu linnas). Haapsalu linna ja ka Lääne-Nigula valla kalmistutel on kohustus eraldi koguda biolagunevaid aia- ja haljastusjäätmeid ning segaolmejäätmeid. Vormsi valla haljasaladel tekkivad aia- ja pargijäätmed (taimed, rohi, lehed, oksad jne) tuleb kompostida selleks rajatavatel kompostimisväljakutel või selleks ettenähtud jäätmekäitlusettevõtetes.

Joonisel 4 on näha Läänemaa aia- ja haljastusjäätmete tekkekogused. Kõige enam aia- ja haljastusjäätmeid tekib Haapsalu linnas, vähesel määral ka Lääne-Nigula vallas. Aastatel 2015-2019 on aia- ja haljastusjäätmete hulk maakonnas märgatavalt vähenenud.

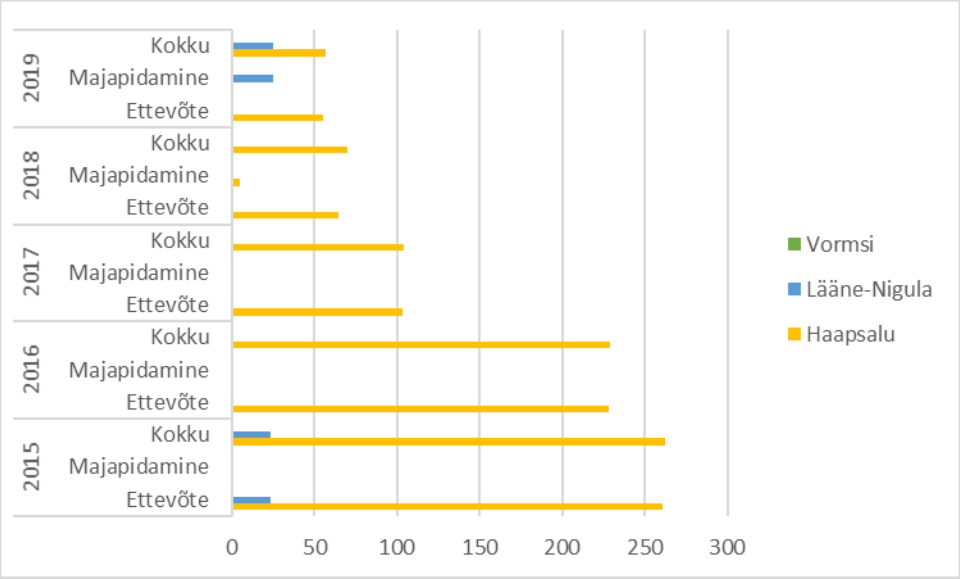


**Joonis 4. Aia- ja haljastusjäätmete tekkimine Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Haja- ja tiheasustuses asuvates ühepereelamute kinnistutel toimub biojäätmete kompostimine enamasti kohapeal. Kompostitavate jäätmekoguste kohta info maakonnas puudub.

Aia- ja haljastusjäätmeid on võimalik tasu eest üle anda Läänemaa jäätmejaamas Kiltsis. Haapsalu linna parkides ja haljasaladel tekkinud jäätmeid kogutakse eraldi ja kompostitakse Metsakalmistu ääres asuval kompostimisplatsil või jäetakse parkidesse looduslikuks kompostiks.

Vormsil kompostitakse biolagunevate kalmistu-, aia- ja pargijäätmeid ehitus- ja lammutusjäätmete matmispaigas, kuhu lisaks vallale kuuluvatelt maadelt toodud jäätmetele võivad oma vastavad jäätmed ära anda ka eraisikud. Vormsil tagavad toitlustamisega tegelevad ettevõtted toidujäätmete komposteerimise oma kinnistul.

Kuigi kõikidel Läänemaa omavalitsustel ja omavalitsuste elanikel on võimalik viia oma aia ja haljastusjäätmed Läänemaa jäätmejaama, siis otstarbekam ja mugavam on käidelda antud jäätmeid tekkekohale ligemal. Seega on vajalik kompostimisväljakute võrgustikku tihendada.

### 3.3.3 Võimalikud meetmed biolagunevate jäätmete tekkele

Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruandes seisab, et Jäätmete raamdirektiivi muudatustega tuleb jäätmetekkel edaspidi pöörata suuremat tähelepanu muuhulgas toidujäätmete tekke vältimisele ja vähendamisele. Kava eesmärk on vähendada toidujäätmete teket kogu toidutarneahelas ehk esmatootmises, toidu töötlemisel ja valmistamisel, toidu jae- ja hulgimüügi ja muul viisil tarnimise käigus, samuti toitlustamisel ning kodumajapidamistes. See tagab kokkuhoiu loodusressurssidelt, majanduslikelt ressurssidelt ja sotsiaalsüsteemi koormamiselt. Seeläbi aitab Eesti saavutada ka kestliku arengu eesmärki 12.3, mille kohaselt tuleb 2030. aastaks vähendada kogu maailmas jaekaubanduses ja tarbimises ühe elaniku kohta tekkivaid toidujäätmeid 50% ning vähendada tootmis- ja tarneahelas tekkivat toidukadu. Jäätmetekke vältimine hõlmab kõiki majandussektoreid, materjalivoogusid ning tarbitud toodete nn olelusringi. Jäätmetekke vältimine on võimalik üksnes siis, kui toote olelusringi kõikides etappides suudetakse mõjutada praktilisi otsuseid: seda, kuidas toode kujundatakse, valmistatakse, tarbijale kättesaadavaks tehakse ja tarbitakse.

Riiklikul tasandil võib välja tuua järgmised tegevussuunad, mis aitaksid panustada toidujäätmete ja toidukao vältimisse ja vähendamisse:

- Toetada toidujäätmete ja toidukao vältimisele suunatud algatusi, organisatsioone ja projekte.
- Toidupanga toetamise vajadus, kuna Toidupanga võrgustikule antav lisaressurss aitaks märkimisväärses koguses vältida kaubanduses ja toiduainetööstuses tekkivaid toidujäätmeid.

Kõrgekvaliteetse ringlussevõtu edendamiseks tuleks vähendada plastide sisaldust ringlussevõetud bio-jäätmetes ja parendada nõustamist kohalikul tasemel. Lisaks tuleks arendada tehnoloogiaid, mis aitavad vähendada pakendatud toidukaupade jõudmist jäätmetena ka bio-gaasi tootmisesse ja sealt osaliselt plastijäätmeid ka kääritusjäägina keskkonda. Tuleks tõsta toiduahela kõikide osapoolte (sh eriti elanikkonna) teadlikkust toidujäätmete ja toidukao tekkepõhjuste ning vältimise ja vähendamise võimaluste osas. Selleks on vaja korraldada erinevatele osapooltele suunatud meedia- ja teabetegevusi, kampaaniaid ja koolitusi ning koostada vajalikud teabe- ja juhendmaterjalid.

Kaasates suuremate jaemüügikettide ja toiduainetootjate esindajad, algatada üleriigiline kokkulepe ja tegevusprogramm toidujäätmete ning toidukao vältimiseks, vähendamiseks. Koguda, levitada ja tunnustada häid näiteid/algatusi, mis on suunatud toidujäätmete vältimisele ja vähendamisele.

Biolagunevate jäätmete eraldi käitlemine on lähituleviku üks olulisem osa, vältides seega muude jäätmeliikide segunemist biolagunevate jäätmetega. Tiheasustuses tuleb leida koostöös jäätmevedajatega parim lahendus toidujäätmete eraldi käitlemiseks. Toidujäätmete eraldi kogumine on lähiaastatel majanduslikult mittetasuv. Muu haljastusjäätmete kogumine on oluliselt lihtsamini teostatav ning mõistlik on kompostida tekkekohale võimalikult lähedal. Soovitatavalt parimad lõppkäitluskohad on kohaliku omavalitsusele kuuluvad veetöötlusettevõtted ja jäätmejaamad ehk jäätmekäitluskohad. Hajaasutuses saab kasutada teadlikkuse tõstmise kampaaniaid toidujäätmete kompostimise osakaalu suurendamiseks.

**Biojäätmete liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:**

- Rajada juurde uusi kompostimisväljakuid;
- Kaaluda korteriühistutele kompostrite või biolagunevate jäätmete mahutite paigaldamise korrusmajade juurde kohustuslikuks tegemist (juhul kui biojäätmete edasine käitlemine on korraldatud) olemasoleva 5 asemel alates 4 korteriga kortermajade puhul;
- Propageerida kompostimist oma kinnistu territooriumil;
- Koolitada elanikke ja ettevõtteid jäätmeid kompostima;
- Tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- Kaaluda biojäätmete liitmist korraldatud jäätmeveoga kohtades, kus see täna pole kohustuslik, kuid omaks perspektiivi (nt 4 korteriga kortermajad hajaasustatud piirkondades). Liigiti kogutud biojäätmete vedu tuleks seada elanikule odavamaks segaolmejäätmete veost, motiveerides nii inimesi jäätmeid kohapeal sorteerima;
- Vajadusel vedada biojäätmeid tekkekohast tihedamini kui ette nähtud, vältimaks suvel ebameeldiva haisu tekkimist.
- Parandada järelevalvet jäätmehoolduse üle.

### 3.3.4 Paber ja kartong

Haapsalu linnas ja Lääne-Nigula vallas on paber ja papp liidetud korraldatud jäätmeveoga. Haapsalu linnas on paberi ja kartongi kogumise kohustus haridusasutustel ja alates 8 korteriga elamutel. Kõigis Läänemaa omavalitsustes toimub paberi ja papi kogumine taaskasutusorganisatsioonide konteinerite võrgustikuga. Lisaks saab paberi ja kartongi jäätmeid tasuta ära anda Läänemaa jäätmejaama.

Neis omavalitsustes, kus paber ja papp ei ole korraldatud jäätmeveoga liidetud, on võimalik paberi ja papi konteiner tellida samuti jäätmeveo ettevõttelt ning seda teenust ka kasutatakse. Paberit ja pappi võib panna ka jäätmeveo ettevõtte poolt varustatud pakendikotti, mille veoteenust saavad kasutada Haapsalu linna, Herjeva küla, Kiltsi küla, Paralepa aleviku, Uuemõisa aleviku, Uuemõisa küla ja Valgevälja küla eramajade omanikud.

Kõige enam tekib paberi- ja kartongi jäätmeid ettevõtetes, majapidamistes mitu korda vähem (joonis 5). Omavalitsuste lõikes tekib enim paberi ja kartongi jäätmeid Haapsalu linnas. Võib eeldada, et reaalselt tekkivate paberjäätmete hulgad on suuremad, seda nii põletatava kui eraldi kogutava vanapaberi arvelt.

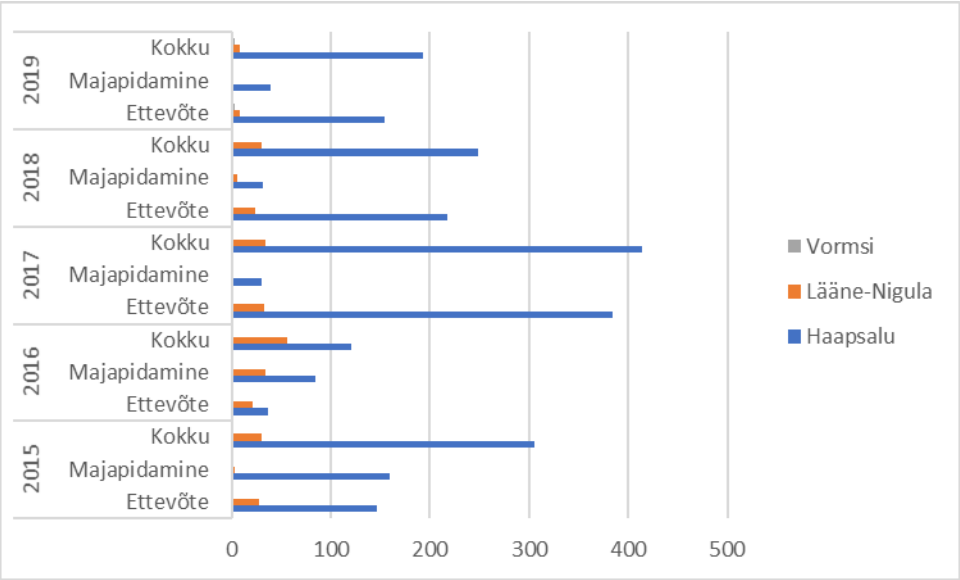


**Joonis 5. Paberi ja kartongi teke Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Läänemaal on papp- ja paberipakendi kogumiseks paigaldatud 27 konteinerit (10 Lääne-Nigula vallas ja 17 Haapsalu linnas. Vormsil on konteinerid 16 prügimajas.

### 3.3.5 Võimalikud meetmed paberi ja kartongi jäätmete tekke vähendamiseks

Paberi ja papi konteinerite võrgustik ei ole piisav parima tulemuse saavutamiseks ning paberi ja kartongi liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:

- Tihendada paberi ja papi konteinerite võrgustikku;
- Tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- Tutvustada eraisikutele ning ettevõtetele paberi ja papi liitmise võimalusi korraldatud jäätmeveoga, kus liigiti kogutud paber ja papi vedu oleks oluliselt odavam segaolmejäätmete veost, motiveerides nii inimesi jäätmeid kohapeal sorteerima
- Parandada järelevalvet jäätmehoolduse üle.

## 3.4 Pakendijäätmed

Pakend on mis tahes materjalist valmistatud toode, mida kasutatakse kauba mahutamiseks, kaitsmiseks, käsitsemiseks, kättetoimetamiseks või esitlemiseks selle kauba olelusringi vältel: toormest kuni väliskaubani ning tootja käest tarbija kätte jõudmiseni. Pakendiks loetakse ka samal eesmärgil kasutatavaid ühekorrapakendeid (Pakendiseadus § 2 lg 1).

Pakendite liigid vastavalt pakendiseadusele § 3 lg 1:

- Müügipakend ehk esmane pakend – lõppkasutajale või -tarbijale müügikohas üleandmiseks määratud müügiühiku osa.

- Rühmapakend ehk teisene pakend – mõeldud teatud hulga müügiühikute rühmitamiseks müügikohas, sõltumata sellest, kas rühmapakend müüakse koos kaubaga lõppkasutajale või tarbijale või kasutatakse seda vaid kauba käsitsemise lihtsustamiseks, kauba kaitsmiseks või esitlemiseks, kusjuures rühmapakendit on võimalik eemaldada toote omadusi muutmata.
- Veopakend ehk kolmandane pakend – mõeldud teatud arvu müügiühikute või rühmapakendis kaupade käsitsemiseks ja veoks, et vältida veol kauba füüsilisi kahjustusi, siia ei kuulu maantee-, raudtee-, mere- ja õhuveokonteinerid.

Lisaks saab pakendeid liigitada taaskasutuskordade järgi. Korduspakend on kavandatud ja valmistatud oma olelusringi jooksul mitme veo- või kasutuskorra jaoks ning mida täidetakse või kasutatakse uuesti samal eesmärgil, milleks ta valmistati. Ühekorrapakendid on mõeldud üksnes ühekordseks kasutamiseks.

Pakendimaterjali liigid on järgmised: klaas, plast, värviline ja mustmetall, paber ja kartong, puit, komposiitmaterjal, plastkandekott ja muu materjal. Pakendijäätmed on mis tahes pakend või pakendimaterjal, mis muutub pärast pakendi kasutamist jäätmeteks. Pakendijäätmeteks ei loeta pakendi ja pakendimaterjali tootmisel tekkinud jääke.

Alates 2004. aastast rakendatakse Eestis pakendiettevõtja poolt turule lastud pakendi ja pakenditest tekkinud jäätmete käitlemisel laiendatud tootjavastutuse põhimõtet. See tähendab, et pakendiettevõtjad on kohustatud tagama turule lastud pakendatud kauba pakendi ja pakenditest tekkinud jäätmete käitlemise ning kandma selle kulud. Pakendiettevõtja võib valida ise, kas ta täidab kohustused individuaalselt või annab need kirjaliku lepinguga üle taaskasutusorganisatsioonile. Taaskasutusorganisatsiooni ülesanne on korraldada talle üle andnud pakendiettevõtjate pakendi ja pakendijäätmete üleriigilist kogumist ja taaskasutamist ning arendada edasi taaskasutussüsteemi, eesmärgiga tagada pakendijäätmete taaskasutamine vähemalt PakS §-s 36 sätestatud taaskasutuse sihtarvude ulatuses.

Kogu Eestis tegutseb tootjavastutusel põhinev pakendikogumissüsteem. Kogumisega tegelevad MTÜ Eesti Pakendiringlus, MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon ja OÜ Tootjavastutusorganisatsioon. Pandiga koormatud joogipakendi kogumise ja taaskasutamisega tegeleb MTÜ Eesti Pandipakend. Reeglina on kogumispunktis eraldi konteiner paberile ja papile ning segapakendile, mõnes kohas ka eraldi klaaspakendile. Kui viimast ei saa eraldi ära anda, võib klaaspakendi panna segapakendikonteinerisse. Pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteem toimib nn taarapunktides segapakendi konteinerites.

Vastavalt pakendiseadusele tuleb tiheasustusalal, kus elab rohkem kui 1 000 inimest ruutkilomeetril, tagada 500 meetri raadiuses vähemalt ühe pakendite kogumiskoha olemasolu. Kui ühel ruutkilomeetril elab 500 inimest, peab vähemalt üks kogumiskoht olema 1 000 meetri raadiuses ning kui asustustihedus on alla 500 elaniku ühel ruutmeetril siis arvestusega üks kogumiskoht 500 elaniku kohta (Pakendiseadus § $17^1$). Kogumiskohad määratakse kindlaks taaskasutusorganisatsiooni ja kohaliku omavalitsuse vahel sõlmitavas kirjalikus lepingus.

### 3.4.1 Pakendijäätmete olukord Eestis

Aastas tekib elaniku kohta umbes 311 kg ehk veidi alla nelja 800-liitrist konteineritäit olmejäätmeid. 25-30 protsenti olmejäätmete kogumassist ja mahuliselt isegi kuni 60% moodustavad pakendijäätmed. Eestis tekib kokku ca 200 000 tonni pakendijäätmeid aastas. Kui see kõik ladestada prügilatesse, kataks see 10 meetri kõrguse kihina 1,5 hektarit maad ehk moodustuks kolmekordse maja kõrgune, kahe ja poole jalgpalli väljaku suurune kokku pressitud pakendijäätmete kuhi (Keskkonnaministeerium, 2021).

„Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringu“ (SEI, 2020) tulemused näitavad, et kogutud segapakendijäätmete liigiline koostis sõltub otseselt sellest, millise konteineriga (eelkõige pakendite sisestamise ava, kuju ja suurus) segapakendeid kogutakse ning kas pakendikogumispunktis on segapakendi kogumiskonteineri kõrval ka muude pakendiliikide kogumiseks eraldi konteinerid. Juhul kui segapakendi konteineri kõrval on ka teised kogumiskonteinerid (nt klaaspakendi või kartongi konteiner), siis on vastavat materjali pakendeid vähem ka segapakendi konteineris. Näiteks ETO suurlinna kogumispunktis on kõrval tihti ka klaaspakendi konteiner, mistõttu on segapakendikonteineris vähem klaaspakendit. Sellisel juhul moodustab segapakendi konteineris suurema osa plastpakend (ligikaudu 51%). Kui kogumispunktis on ainult üks segapakendikonteiner, siis on ka erinevate pakendimaterjalide osakaalud ühtlasemalt esindatud.

Konteineritesse mittesobivate jäätmete osakaal oli „Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringu“ (SEI, 2020) kohaselt segapakendijäätmetes siiski suhteliselt suur (keskmiselt 28%). Pakendijäätmete konteinerisse visatakse nii segaolmejäätmeid kui ka vanapaberit (ajalehed ja ajakirjad). Vähemal määral jõuab konteinerisse ka aknaklaasi ja muid jäätmeid. Pakendikonteinerite prügistamine viitab inimeste jätkuvalt madalale teadlikkusele ja käitumisharjumustele. Uuringu tulemuste põhjal toimub eriti drastiline pakendikonteinerite prügistamine nö tüüpilistes maapiirkondades.

Kui vaadata kogutud segapakendit ainult pakendijäätmete lõikes, siis kõige suurema osa moodustas plastpakend (pakendijäätmetest ligikaudu 46%), kusjuures plastpakendist omakorda moodustas kolmandiku kõvapakend (PET, HDPE, PP, PS ja määratlemata plastpakend) ning ülejäänu pehme plast (kile) (SEI, 2020). Võrreldes eelmiste sarnaste uuringute tulemustega on pakendijäätmete materjalipõhise koostise osakaalud jäänud ligikaudu samaks. See viitab sellel, et pakendijäätmete kogumine majapidamistest pole olulisi arenguid läbi teinud.

Puitpakendit leidus liigiti kogutud segapakendis väga väikeses koguses (0,4%). Metallpakendi osakaal oli ligikaudu 7%, kusjuures valdava osa metallpakendist moodustas teras- ehk muldmetallpakend (58%). Võrreldes eelmise üleeestilise sortimisuuringuga näitavad SEI (2020) uuringu tulemused plastpakendi ning eriti paber- ja papppakendi osakaalu suurenemist kogutud segapakendijäätmetes.

Uuringu tulemused näitavad, et hoonete juures eraldi konteineritega kogutud paberi- ja papijäätmete ehk vanapaberi koostis sõltub mõnevõrra piirkonna iseloomust (SEI, 2020). Paber- ja papppakendi osakaal oli uuritud jäätmevoos suurem korterelamutega piirkondades ning väiksem

piirkondades, kus eramajade osakaal on suurem. Samas oli viimati mainitud piirkondades suurem vanapaberi (eriti ajalehtede ja ajakirjade) osakaal.

Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruandest (2020) selgub, et erinevalt olmejäätmete tekkest on pakendijäätmete teke aastate lõikes järjest vähenenud. Pakendijäätmete tekkekoguse oluline vähenemine on tingitud 2018. aastal toimunud muudatustest pakendijäätmete arvutamise metoodikas. Samas on oluline siinkohal välja tuua, et tänu liigiti kogumise suurenemisele on võimalik rohkem pakendeid ringlusse suunata.

Liigiti kogumise tase on kasvanud ja kvaliteet paranenud. Üha enam on kohalikud omavalitsused liitnud lisaks segaolmejäätmetele ka teisi jäätmeliike korraldatud jäätmeveoga, sel viisil on elanikel mugavam jäätmeid liigiti koguda ja neid ära anda tekkekoha lähedal. Korraldatud jäätmeveoga liidetud jäätmeliikideks on biojäätmed, paberi- ja kartongijäätmed (vanapaber), suurjäätmed, kuid ka pakendijäätmed. Üle riigi on juurde paigaldatud konteinereid pakendijäätmete kogumiseks. Kuivõrd endiselt on probleeme pakendikonteinerite ületäitumisega, on alternatiivina osaliselt juba üle mindud pakendijäätmete tekkekohal kogumisele, mida pakutakse eramajapidamistele pakendikoti teenusena ja korteriühistutele pakendikonteinerite rentimise võimalusena. Lisaks korraldavad paljud KOV-id ohtlike jäätmete kogumisringe. Samuti on rajatud mitmeid uusi jäätmekäitluskohtasid.

### 3.4.2 Plastpakendite/toodete olukord Eestis

Ühekordsete plasttoodete järjest suurenev kasutamine inimeste igapäevaelus on iseloomulik valdavale osale maailma riikidest (Tartu Ülikool, 2020). Tänu headele mehaanilistele omadustele, töödeldavusele ning suhteliselt madalale hinnale on plast sageli oluline materjal lühikese kasutuseaga massitarbekaupade tootmises. Plasttoodetest tekkivate jäätmete kasvav hulk saastab looduskeskkonda, reostades meresid, ohustades sealset elustikku ning kahjustades inimeste ja loomade tervist. 80–85% Euroopa randadest leitud mereprügist moodustab plast, millest 50% on ühekordselt kasutatavad plastesemed ja 27% kalandusega seotud esemed. Selline mereprügi on kahjulik ka majanduskeskkonnale tekitades mereökosüsteemidele kahju hinnanguliselt 13 miljardit eurot aastas ning Euroopa turismile ja rannikuäärsete kogukondadele hinnanguliselt 630 miljonit eurot aastas. Euroopa Komisjon (EK) on seadnud eesmärgiks vähendada Euroopa Liidu (EL) liikmesriikides plasttoodete tarbimist ja sellega kaasneva prügi teket, arendada ringmajandust ja soodustada seeläbi loodus-, inim- ja majanduskeskkonna jätkusuutlikku arengut.

Plastkandekottide laialdane kasutamine tekitab palju jäätmeid ning tarbimise pidurdamiseks on vaja uusi käitumisjuhiseid. Plastkandekottide äraviskamine saastab keskkonda, nt suureneb mereprahi hulk, sest õhukesed kilekotid jõuavad sageli just sinna. Seepärast tuleb vähendada õhukeste plastkandekottide tarbimist ja selleks on vajalik rakendada tõhusaid meetmeid. „Õhukeste plastkandekottide tarbimise uuring ja tarbimise vähendamise mõju analüüs“ (Skepast&Puhkim, 2015) uuring näitas, et kõige rohkem tarbitakse plastkandekotte, mis on õhemad kui 50 mikronit (nn õhukesed plastkandekotid) ja mida korduvkasutatakse paksematest plastkandekottidest harvemini. Seetõttu muutuvad õhukesed plastkandekotid kiiremini prahiks ja visatakse sagedamini

ära kui 15 mikronit (nn eriti õhukesed plastkandekotid), mida kasutatakse esmase pakendina lahtiste toidukaupade puhul või on nõutavad toiduhügieeni eesmärgil.

Olgugi, et 2019. aasta 1. jaanuarist ei tohi eriti õhukesi ja õhukesi kilekotte tasuta anda, siis hügieeni tagamiseks ja lahtise kauba pakendamiseks mõeldud kilekotte saab jätkuvalt tasuta. Kauplused peavad õhukestele plastkandekottidele pakkuma ka alternatiivseid keskkonnasõbralikumaid võimalusi. Uuringu käigus viidi läbi vaatlus, mille käigus selgus nii kaupmeeste kui tarbijate käitumisest järgmised olulised aspektid:

- Enamjaolt kõikides kauplustes paiknevad külastajatele kasutamiseks pandud õhukesed plastkandekotid puu- ja köögiviljade lähedal.
- Inimesed pakendavad ise õhukestesse plastkandekottidesse kõige enam puu- ja köögivilju ning ostavad väga tihti suure kilekoti kõikide ostude pakendamiseks kassa juurest.
- Harvem kasutatakse kaupluses oma plast-, paber- või riidest kotti ostetud kaupade pakendamiseks.
- Paberkoti või riidest koti ostmist esines harva.
- Lihaletis pakendatakse seal müüdavad tooted peaaegu alati plastkandekotti.
- Tarbija on üldjoontes harjunud valima plastkandekoti ja ta ei süvene nii selgelt hindadesse ja alternatiividesse.

Skepast&Puhkim (2015) poolt läbi viidud uuringust selgus, et hinnanguliselt võib olla keskmine plastkandekottide tarbimine inimese kohta aastas suurusjärgus ca 40 õhukest plastkandekotti ning 160-170 eriti õhukest plastkandekotti. Ligikaudu pooled tarbitud eriti õhukestest plastkandekottidest kasutatakse puu- ja köögiviljade pakendamiseks. Seega oleks üks tarbimise vähendamise võimalus leida sinna toimiv ja mugav alternatiiv. Ühe võimaliku alternatiivse variandina puu- ja köögiviljade pakendamiseks saaks kasutada võrkkotte. Samas uuringu käigus läbiviidud tarbijakäitumise vaatluses selgus, et märkimisväärne osa kliente pakendab õhukestesse plastkandekottidesse määrida võivaid toiduaineid (nt kilepiim, kohupiim), jahu, suhkrut, aga ka lahtiseid küpsiseid, komme jms. Võrkkotti selliste kaupade alternatiivse pakendamisvõimalusena kasutada ei saa. Seega saab ühe võimaliku alternatiivina sellistel juhtudel jätkata õhukeste plastkandekottide kasutamist, aga asendada need nt biolagunevate plastkandekottidega.

Plasttoodete kasutamist uuris Tartu Ülikool „Teatavate plasttoodete tarbimise vähendamiseks võetavate meetmete ja teatavatele plasttoodetele laiendatud tootjavastutuse rakendamisega kaasnevate mõjude analüüs“ (Tartu Ülikool, 2020) raames. Uuringus tõdetakse, et 2018. aastal toodi Eestis turule näiteks 214,2 t joogitopse (sh kartongist plastikkihi ja plastkaanega topsid), muid valmistoidu pakendeid 185,5 t, kokku 399,7 t. Aastal 2019 olid vastavad kogused: joogitopsid 220,1 t, muud valmistoidupakendid 191,2 t, kokku 411,3 t. 2019. aasta kogused kokku on kasvanud 2,9 % võrreldes 2018. aasta andmetega.

Uuringus ei ole arvestatud jäätmetena kokku kogutud joogitopside ja toidupakendite koguseid, sest jäätmearuandlusest ei ole võimalik eraldi välja tuua joogitopside ja toidupakendite jäätmete koguseid. Praktikas kogutakse sellised jäätmed kas liigiti kogutud pakendina või segaolmejäätmena. Samuti ei ole võimalik selliste jäätmete koguseid eristada seniste segaolmejäätmete ja liigiti kogutud pakendijäätmete koostise uuringute abil, kuna nendes on

esitanud küll materjalide jaotused, nt. plastid, klaas, paber-kartong jne, kuid mitte täpset jaotust nagu „joogitopsid ja toidupakendid“. Ühekordsete plasttoodete alternatiividena kasutatakse üha enam ühekordseid papist või kartongist anumaid, mille sees on plastikust kile, bambusest topse, orgaanilisest materjalidest biolagunevaid toidunõusid, jmt.

Kuna täna on paljudel toodetel pakendi maksumus hinna sees, siis võib tarbijatele jääda mulje, et pakend on tasuta, mis on tegelikult eksitav. Siinkohal on oluline harida tarbijat teemal, et ka toidu ja joogi puhul hädavajalik pakend on kulu nii tootjale kui tarbijale. Pakendi tasu nähtavaks muutmine (sarnaselt pandiga joogipudelitel) ja tarbijatele sel juhul valikuvõimaluse pakkumine on efektiivne võimalus nii ühekordsete joogitopside ja toidupakendite kui muude pakendite vähendamisel.

### 3.4.3 Pakendijäätmete olukord Läänemaal

Hinnanguliselt arvestatakse Eesti pakendijäätmete koguseks ca 120 kg inimese kohta aastas ning sellest lähtuvalt võiks Lääne maakonnas tekkida 20 444 (maakonna elanike arv) x 120 kg (pakendijäätmete hulk inimese kohta) ca 2 453,28 t pakendijäätmeid.

2020. aasta seisuga oli Lääne-Nigula valla territooriumil 50 avalikku kogumiskohta 77 konteineriga (ETO 20/36, TVO 15/16 ja EPR 15/25) ja Haapsalu linnas 27 avalikku kogumiskohta 70 konteineriga. Kuigi konteinerite hulk tundub suur, siis tegelikkuses on ühes asukohas mitu konteinerit koos, seega on ruumiline hajutatus siiski nii Lääne-Nigula vallas kui ka Haapsalu linnas probleemiks, eelkõige hajaasustatud piirkondades. Jäätmestatistika alusel on Läänemaal kogutud pakendijäätmete osakaal järjest kasvanud (joonis 6).

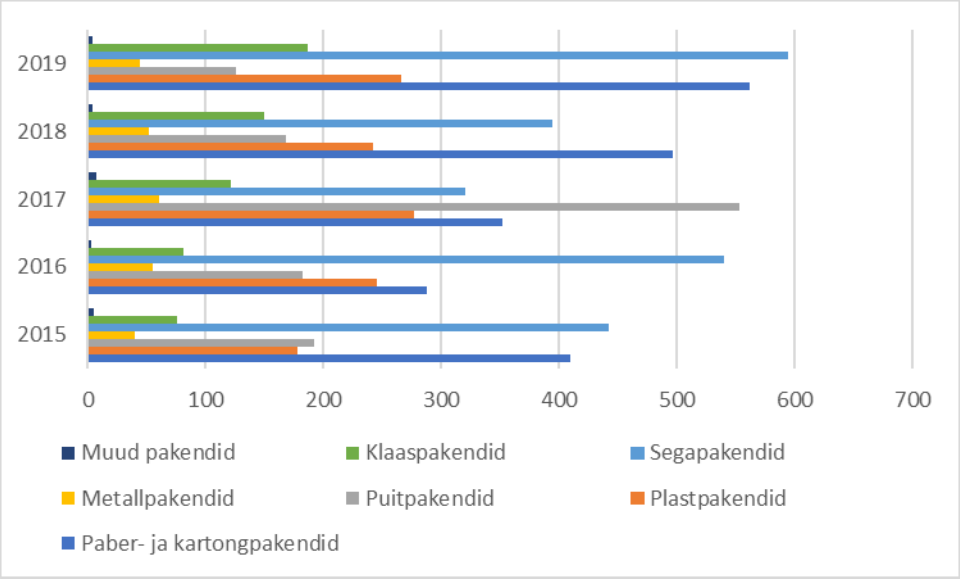


**Joonis 6. Pakendijäätmete tekkimine Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Täna on pakendikoti teenus eramutele võimaldatud ainult Haapsalu linnas, Paralepa alevikus, Uuemõisa alevikus ja külas, Herjava külas, Kiltsi külas ja Valgevälja külas.

Lääne-Nigula vallas on võimalik kodust pakendite äraveo teenust tellida ainult Nigula külas, Risti ja Taebla alevikus.

Kõige enam tekib Läänemaal pakendijäätmetest segapakendeid ning paber- ja kartongpakendeid (joonis 6). Segapakendeid tekib enam kodustes majapidamistes ning paberi- ja kartongpakendeid ettevõtetes (tabel 4). Lisaks tekib ettevõtetes rohkem plast-, puit-, metall ja klaaspakendeid (tabel 4). Enim tekib pakendijäätmeid Haapsalu linnas ning kõige vähem Vormsi vallas. Plast- ja puitpakendite jäätmete teke on kõrgeim Lääne-Nigula vallas, seda enam just ettevõtetes.

**Tabel 4. Lääne maakonas pakendijäätmete teke liigiti, aastal 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

| | | 2015 | | | 2016 | | | 2017 | | | 2018 | | | 2019 | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Ettevõte | Majapidamine | **Kokku** | Ettevõte | Majapidamine | **Kokku** | Ettevõte | Majapidamine | **Kokku** | Ettevõte | Majapidamine | **Kokku** | Ettevõte | Majapidamine | **Kokku** |
| Pakendid koguhulk | Haapsalu | 574,206 | 322,188 | **896,394** | 570,183 | 358,642 | **928,825** | 950,002 | 269,185 | **1219,19** | 640,703 | 300,411 | **941,114** | 885,501 | 306,412 | **1191,9** |
| | Lääne-Nigula | 300,047 | 139,41 | **439,457** | 325,297 | 133,277 | **458,574** | 297,927 | 157,599 | **455,526** | 269,249 | 273,652 | **542,901** | 312,272 | 269,028 | **581,3** |
| | Vormsi | 6,046 | 0 | **6,046** | 6,801 | 0,008 | **6,809** | 8,886 | 0 | **8,886** | 6,026 | 0 | **6,026** | 8,607 | 0 | **8,607** |
| Paber- ja kartongpakendid | Haapsalu | 275,466 | 47,509 | **322,975** | 235,817 | 36,78 | **272,597** | 251,841 | 77,077 | **328,918** | 319,202 | 46,794 | **365,996** | 342,421 | 64,624 | **407,05** |
| | Lääne-Nigula | 62,859 | 23,338 | **86,197** | 15,202 | 0,167 | **15,369** | 6,59 | 14,663 | **21,253** | 40,892 | 81,75 | **122,642** | 123,617 | 31,36 | **154,98** |
| | Vormsi | | | **0** | | | **0** | | | **0** | | | **0** | | | **0** |
| Plastpakendid | Haapsalu | 84,242 | 0,316 | **84,558** | 102,855 | 0 | **102,855** | 105,447 | 1,634 | **107,081** | 80,244 | 0 | **80,244** | 161,884 | 0,75 | **162,63** |
| | Lääne-Nigula | 90,761 | 1,96 | **92,721** | 141,308 | 0 | **141,308** | 163,712 | 0,08 | **163,792** | 137,121 | 14,65 | **151,771** | 102,017 | 0,475 | **102,49** |
| | Vormsi | 0,913 | | **0,913** | 0,895 | | **0,895** | 0,587 | | **0,587** | 1,791 | | **1,791** | 0,583 | | **0,583** |
| Puitpakendid | Haapsalu | 74,641 | 0 | **74,641** | 59,058 | 0 | **59,058** | 437,16 | 0,96 | **438,12** | 93,645 | 1,02 | **94,665** | 53,8 | 0 | **53,8** |
| | Lääne-Nigula | 116,803 | 0 | **116,803** | 123,063 | 0 | **123,063** | 114,311 | 0 | **114,311** | 73,872 | 0 | **73,872** | 71,451 | 0 | **71,451** |
| | Vormsi | | | **0** | | | **0** | | | **0** | | | **0** | | | **0** |
| Metallpakendid | Haapsalu | 34,095 | 3,381 | **37,476** | 42,908 | 7,983 | **50,891** | 33,278 | 5,639 | **38,917** | 24,448 | 0 | **24,448** | 39,815 | 0,036 | **39,851** |
| | Lääne-Nigula | 1,747 | 0 | **1,747** | 3,304 | 0 | **3,304** | 3,473 | 17,423 | **20,896** | 3,21 | 0 | **3,21** | 3,431 | 0,825 | **4,256** |
| | Vormsi | 0,733 | | **0,733** | 0,818 | 0,008 | **0,826** | 0,59 | | **0,59** | 0,528 | | **0,528** | 0,46 | | **0,46** |
| Segapakendid | Haapsalu | 42,265 | 270,982 | **313,247** | 57,564 | 313,857 | **371,421** | 37,595 | 172,573 | **210,168** | 34,117 | 194,789 | **228,906** | 209,144 | 200,557 | **409,7** |
| | Lääne-Nigula | 10,459 | 113,813 | **124,272** | 35,39 | 133,11 | **168,5** | 2,937 | 107,613 | **110,55** | 6,474 | 158,067 | **164,541** | 4,835 | 179,635 | **184,47** |
| | Vormsi | 4,4 | | **4,4** | 0,45 | | **0,45** | | | **0** | 0,61 | | **0,61** | | | **0** |
| Klaaspakendid | Haapsalu | 59,362 | 0 | **59,362** | 70,09 | 0 | **70,09** | 79,394 | 10,261 | **89,655** | 75,917 | 49,568 | **125,485** | 76,084 | 40,445 | **116,53** |
| | Lääne-Nigula | 16,473 | 0 | **16,473** | 6,549 | 0 | **6,549** | 6,358 | 17,457 | **23,815** | 6,141 | 15,01 | **21,151** | 5,297 | 56,66 | **61,957** |
| | Vormsi | | | **0** | 4,638 | | **4,638** | 7,709 | | **7,709** | 2,852 | | **2,852** | 7,564 | | **7,564** |
| **KOKKU** | | 1755,52 | 922,897 | **2678,42** | 1802,19 | 983,832 | **2786,02** | 2507,8 | 852,164 | **3359,96** | 1817,042 | 1135,711 | **2952,75** | 2408,783 | 1150,807 | **3559,6** |

Läänemaal on pakendite kogumisel peamisteks probleemideks pakendite suur osakaal olmeprügis, pakendikonteinerite ebapiisavus, konteinerite koondumine keskustesse, ületäituvus ja väärkasutus. Koostöös tuleb leida lahendused pakendikonteinerite paigaldamiseks elanikkonnale sobivatesse asukohtadesse, sh hajaasustusse. Samuti tuleb elanikkonna seas läbi viia teavitustegevusi elanikkonna teadlikkuse tõstmiseks ja hoiakute muutmiseks.

**Tabel 5. Läänemaa pakendi kogumispunktide statistika. Allikas: Keskkonnaamet, 2021.**

| | **Kohustuslik pakendi kogumispunktide arv taaskasutusorganisatsiooni kohta** | **Kohustuslik pakendi kogumispunktide arv kokku** | **Tegelik pakendi kogumispunktide arv kokku** |
|---|---|---|---|
| **Haapsalu** | 11 | 33 | 30 |
| **Lääne-Nigula** | 14 | 56 | 62 |
| **Vormsi** | | 3 | 1 |

Olemasolev pakendikonteinerite paiknemise tihedus on enamikes omavalitsustes piisav (tabel 5) kui tugineda riiklikele normidele. Reaalne vajadus on tegelikult palju suurem ning lahendamist vajavad mitmed probleemid nagu konteinerite kiire täituvus, konteinerite tagamine eriti hajutatud

asutusega piirkondades, elanike hoolimatus jäätmete sorteerimisel, mis tähendab KOVile tihti lisakulusid, sest tuleb tellida eraldi olmejäätmete vedu pakendikonteineritele, sest konteineritesse pannakse selleks mitte ettenähtud jäätmeid. Üldiselt tuleks üle vaadata konteinerite suurused, et need vastaks kasutaja vajadustele ning ei jääks liiga väikesteks. Igas pakendi kogumiskohas peaks olema vähemalt kaks sobiliku suurusega korralikult ning arusaadavalt märgistatud konteinerit erinevate pakendiliikide kogumiseks (paberipakendid ja segapakendid). Lisaks avalikele kogumiskohtadele võimaldab TVO Haapsalu linnas, Nigula külas, Risti ja Taebla alevikus pakendikotiteenust.

### 3.4.4 Võimalikud meetmed pakendi jäätmete tekke vähendamisele ja kogumisele

Alates 2009. aasta 1. jaanuarist tuleb pakendijäätmeid taaskasutada järgmiselt:

- Pakendijäätmete kogumassist vähemalt 60 protsenti kalendriaastas;
- Pakendijäätmete kogumassist ringlussevõtuna vähemalt 55 ja mitte rohkem kui 80 protsenti kalendriaastas.
- Hiljemalt 2025. aasta 31. detsembriks tuleb pakendijäätmete kogumassist vähemalt 65 protsenti ringlusse võtta.

Et tagada pakendiseaduses (§ 36 lg $3^{2)}$ kehtestatud sihtarvu täitmine, peab pakendiettevõtja hiljemalt 2030. aasta 31. detsembriks ringlusse võtma eri liiki pakendimaterjale kalendriaastas vähemalt järgmises ulatuses:

- Plast – 55%
- Puit – 30%
- Mustmetall - 80%
- Alumiinium – 60 %
- Klaas – 75 %
- Paber ja kartong – 85%

Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruandes seisab, et peamised probleemid ja takistused, mis on seotud pakendite kogumisega on järgmised:

- Puuduvad piisavad ringlussevõtu võimalused nii riigis tervikuna kui ka regioonis.
- Olemasolevat õiguslikku raamistikku pole suudetud maksimaalselt rakendada.
- Sageli ei järgita kehtiva sortimismääruse nõudeid.
- Teadlikkus on küll kasvanud, kuid sageli pole see mõjutanud inimeste käitumist.
- Ületarbimist pole suudetud oluliselt vähendada.
- Liigiti kogumise infrastruktuur pole KOV-ides täielikult välja arendatud, samuti on KOV-ides ebaühtlane tase oma territooriumil jäätmete liigiti kogumise korraldamisel.

Oluline on Läänemaal saavutada olukord, kus pakendite ja pakendijäätmete kogumine toimub kõikides omavalitsustes ühetaoliselt ja ühtsete põhimõtete järgi, selleks on vaja omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjades ning hangetes sätestada samad pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid.

**Pakendijäätmete liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:**

- tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- propageerida jäätmete liigiti kogumist;
- muuta pakendite eraldi kogumine elanikkonnale mugavamaks;
- teha võimalikuks liigiti kogutud pakendite üle andmine võimalikult tekkekoha ligidal, st tihendada pakendite kogumiskohtade paiknemist;
- paigutada kogumiskohad sellistesse kohtadesse, kus rahvast on rohkem ning inimesed harjumuspäraselt käivad, nt kaupluste ligidusse, samuti vähemalt 4 korteriga kortermajade juurde;
- sõlmida taaskasutusorganisatsioonidega lepingud;
- tihendada pakendikonteinerite võrgustikku.

Kohalike omavalitsuste roll on jäätmekäitluse arendamisel väga oluline. KOV-id saavad ette näha pakendijäätmete kogumiskohad ja need TKO-dele ette valmistada, samuti panustada teavitustegevusse, et pakendikonteinerisse pandaks ainult pakendijäätmeid, ning mugavamasse pakendijäätmete kogumisse, liites pakendijäätmete kogumise korraldatud jäätmeveoga. Lisaks saavad KOV-id lepinguga määrata TKO-dele aruande esitamise kohustuse.

Võimalused Eestis rakendatavate meetmete osas plastkandekottide tarbimise vähendamiseks on järgmised:

- Plastkandekottidele miinimumhinna kehtestamine (nt seniselt 0,15 €-lt nt 0,30 €-ni). See mõjutaks ostjaid kas plastkandekotte korduvkasutama või eelistama keskkonnasõbralikumaid alternatiive.
- Tarbija teadlikkuse tõstmine (läbi teavitamis- ja teadvustamiskampaaniate) plastkandekottide keskkonnamõjust ning võimalike alternatiivide kasutamise osas.

Plastnõude kasutamise vähendamiseks on Eestis ühe konkreetsema sammu astunud Tallinna linn, kes otsustas keelata ühekorra plastnõude kasutamise linnas toimuvatel avalikel üritustel alates 2019. aasta oktoobrist. Kuigi KOV-id ei saa kehtestada üldist keeldu ühekorra plasttoodete kasutamisele, saavad nad kehtestada tingimusi avalike ürituste korraldamisele ning näha ette avaliku ürituse loa andmisel kõrvaltingimusena ühekorranõude kasutamise keelu. Samas ei pea mitmed vabaajaürituste korraldajad mõistlikuks, et iga omavalitsus kehtestab ürituste korraldamisele eraldi reeglid, eriti kuna mitmed suurüritused, eelkõige spordiüritused, toimuvad mitme omavalitsuse koostöös, mis muudaks reeglite jälgimise keerulisemaks. Seetõttu eelistatakse, et ühtsed nõuded ühekordsete toodete kasutamisele kehtestatakse riigi poolt (Tartu Ülikool, 2020).

Turul pakutakse mitmeid joogitopside korduskasutusel tuginevaid lahendusi, seda teevad näiteks nii MTÜ Topsiring kui ka OÜ Eesti Pandipakend. Tegemist on testitud ja turule paisatud teenustega, mis on täna keskendunud küll joogiga seotud lahendustele, kuid mis omavad suurt potentsiaali perspektiivselt laieneda korduvkasutatavate nõude ja toidukarpide suunda. MTÜ Topsiring pakub täna ürituste korraldajatele mitmeid erinevad joogitopse, pokaale ja kruuse. OÜ Eesti Pandipakend pakub väga laia valikut alates 4 cl pitsist, 40 cl pokaalist ja erinevatest topsidest kuni mahuga 500 ml , mis peaks katma erinevate ürituste vajadusi (Tartu Ülikool, 2020).

Valmistoidu pakenditele alternatiivide leidmine võib olla keeruline. Paljudel juhtudel saab näiteks võileivad, saiakesed jms pakendada plastpakendite asemel paberkottidesse või ka kartongkarpidesse, mõnel juhul võivad asenduseks olla ka alumiiniumfooliumist pakendid. Toidupoodides müüdavate saiakeste paberkottide osas on juba praegu turul lahendus saiakeste koti plastikust läbipaistava osa asendamiseks, mis on vajalik kassas saiakeste tuvastamiseks. Selline läbipaistev plastik on asendatud ühes toidupoes läbipaistva paberiga (Tartu Ülikool, 2020).

Kokkuvõtvalt võib esile tuua, et korduskasutatavate alternatiivide kasutamise soodustamisena võiks Eestis olla lubatud kliendi enda kaasavõetud anumasse (joogitops/termos ja toidupakend/karp) kauba pakendamine müügikohtades, kus sellised letid koos teenindajaga on olemas, eeldusel et kliendi kaasa võetud anum on puhas (siinkohal peab müüjale jääma võimalus keelduda ka määrdunud nõuga ostma tulijat teenindamast). Selles osas on Stockmann Eesti astunud koos TalTech teadlastega sammu ning toonud turule ultraviolettkiirgusel toidukarpi puhastava seadme, Violetta. Seade puhastab kliendi poolt kaasa võetud korduvkasutatava toidukarbi 8 sekundiga võimalikest mikroobidest.

Samuti tuleks teavitustegevuses rõhutada ülepakendamise vähendamise vajalikkust toidu ostmisel. Tarbija jaoks on oluline antud probleemidele tähelepanu juhtida (sh suunata võimalusel ostma lahtist, pakendamata toitu kaasa võetud karbis). Teavitustööd tuleks teha kohtades, kus tarbimine toimub, ja rõhutades keskkonnasõbraliku tarbimisotsuse positiivsust – mitte (üle)pakendatud toote ostmise negatiivsust. Eesmärgiks võiks olla ka korduskasutatavate riidest kandekottide kasutamise normaliseerimine, mis võiks toimuda nt telesaadete ja reklaamkampaaniate abil (Tartu Ülikool, 2020).

Lisaks on keskkonnasõbralikke alternatiive omavate toodete kasutamise piiramise üheks võimaluseks avalikus ruumis ja asutustes kõikjal, kraanivee joogiks pakkumine. Kaubanduse mõju pakendite kasutamisele on oluline, samas vajab see senisest erinevat suhtumist. Tuleb välja pakkuda konkreetsed sammud, kuidas pakendamist vähendada, sh kauplustes pakutavate nn värskete kaupade osas (vorst, juust, puuviljad, salatid). Ka kaugmüük tuleb sellesse protsessi kaasata (Tartu Ülikool, 2020).

Pakendite keskkonnasõbralikemaks muutmisel on üheks abinõuks suurendada ökodisaini mõju. Pakendi efektiivse ressursikasutusega tootedisain loob pikema elueaga ja parandatavad tooted, mis on väiksema keskkonnamõjuga. Seetõttu tuleb toetada selliste tootestandardite loomist ja nende kasutamist EL tasemel (Tartu Ülikool, 2020).

Ühekordsete plastist joogitopside ja toidupakendite tarbimise vähendamiseks on turuosaliste sõnul parima lahendus kombinatsioon erinevatest meetmetest, mis eelkõige arvestavad kaasnevaid võimalikke kulusid, tarbijate valmisolekut korduskasutavaid alternatiive kasutada ning vajadust lõpptarbijale pakendi tasu nähtavaks muuta. **Selleks pakutakse riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruandes välja järgmised tegevused:**

- Lõpptarbijale nähtava tasu (plasttoote/pakendi hinna) kehtestamine.
- Pandi loogika rakendamine teatud korduskasutatavatele pakenditele.
- Ringlussevõetud ja kergesti ringlusesse võetavatest materjalidest toodetele taaskasutustasude soodustuste kehtestamine.

- Turule lastavate plasttoodete materjalile nõuete seadmine, nt et toode peab sisaldama min X% ringlusse võetavaid plaste – eeldus on, et on olemas sellise materjali suhtes tervisekaitsenõuded.
- Ühekorra plasttoodete maksu kehtestamine.
- Hinnasoodustuste tegemine oma topsiga kuuma joogi ostmisel.
- Tarbijate teavitamine/käitumisharjumuste suunamine.
- Tarbijale õiguse andmine kasutada kaupluses enda kaasavõetud pakendit, eeldusel et see on puhas ja sobib ostetava kauba jaoks. Kauplused võivad esitada juhendeid selliste pakendite kasutamisel.
- Avalikel hangetel toodetes kasutatud ringlussevõetud materjalide osakaalu rõhutamine/eelistamine.
- Plaste asendavate lahenduste väljatöötamise riiklik toetamine (ettevõtete ja TA asutuste koostöö).

Teavitustegevuste korraldamisel on vajalik lähtuda tootegruppide põhiselt, mitte keskenduda laiemalt plasttoodete tarbimise vähendamisele, kuna sageli tarbijad ei tea või ei teadvusta, et tooted sisaldavad plasti, või ei ole teadlikud ühekordse plasti alternatiividest, mistõttu on oluline fokusseerida nende teadlikkust just antud tootegruppide osas (Tartu Ülikool, 2020).

Konkreetsetele tootegruppidele keskendudes on võimalik anda ka täpsemat teavet ja soovitusi, millele tuginedes inimestel on lihtsam käitumisharjumustes muutusi teha.

Toidupakendite, pakkide ja pakkematerjali, millest pakutakse valmistoitu, joogipakendite, joogitopside ning õhukeste plastikust kandekottide puhul on teadlikkuse tõstmise sihtrühmaks kõik tarbijad, sh kooliealised lapsed, kes üldjuhul ei ole küll valmistoidu ning kuumade jookide ostjad, kuid kes võivad hakata seda tulevikus tegema, mistõttu saab nende toodete puhul lähtuda tegevuste planeerimisel pigem ühiselt (Tartu Ülikool, 2020).

## 3.5 Suurjätmed

Suurjäätmed on rasked või kogukad esemed, sh diivanid, madratsid, lauad, kapid, riiulid, toolid, voodid, kardinapuud, vaibad jms, mis võivad takistada või ohustada kogumismahuti tühjendamist või jäätmete kokkupressimist jäätmeveokis. Vastavalt jäätmeseadusele peab suurjäätmete kogumiskoht asuma jäätmevaldajast maksimaalselt 15 km kaugusel.

### 3.5.1 Suurjäätmete teke Läänemaal

Haapsalu linnas on suurjäätmed hõlmatud korraldatud jäätmeveoga. Suurjäätmeid võetakse vastu tasu eest ka Läänemaa jäätmejaamas ning Pürksi jäätmekeskuses.

Lääne-Nigula vallas tuleb suurjäätmed koguda muudest jäätmetest eraldi ja võib ajutiselt paigutada kogumismahuti vahetusse lähedusse, kui nende äravedu korraldatakse hiljemalt viie tööpäeva jooksul või viia jäätmekäitluskohta, vastavalt tähistatud suurjäätmete kogumiskohta, anda üle suurjäätmete kogumisringi käigus või vastavat õigust omavale jäätmekäitlejale. Suurjäätmete kogumisringe pole seni Lääne-Nigula vallas ühiselt korraldatud, kogumisringid on toimunud

osavaldade kaupa. Lääne-Nigula vald on osades osavaldades vähendanud suurjäätmete regulaarseid kogumisringe põhjusel, et elanikud ei tee vahet ehitusjäätmetel ja suurjäätmetel ning statsionaarsete suurjäätmete konteinerite puhul veetakse sinna ka ehitusjäätmeid. Seega on Lääne-Nigula vald seadnud kahtluse alla regulaarsed kogumisringid, mis sisaldavad statsionaarsete suurjäätmete konteinerite paigaldamist suurematesse asulatesse.

Haapsalu linnas tuleb suurjäätmed koguda muudest jäätmetest eraldi ja võib ajutiselt paigutada kogumismahuti vahetusse lähedusse, kui see on asukohana kokku lepitud korraldatud jäätmeveos ja nende äravedu korraldatakse hiljemalt seitsme päeva jooksul või viia jäätmekäitluskohta, vastavalt tähistatud suurjäätmete kogumiskohta, anda üle suurjäätmete kogumisringi käigus või vastavat õigust omavale jäätmekäitlejale. Suurjäätmete kogumisringid toimuvad kogu Haapsalu linna territooriumil vähemalt üks kord aastas.

Reeglina kord aastas korraldab ka Vormsi Vallavalitsus ohtlike ja suuremõõtmeliste jäätmete kogumisreidi, teatades selle toimumise aja eelnevalt ette.

Joonisel 7 kajastuvad Läänemaa suurjäätmete andmed. Suurjäätmete hulk on maakonnas kasvanud ning kõige enam tekib neid Haapsalu linnas, kordades vähem Lääne-Nigula ja Vormsi vallas. Suurjäätmeid tekib suurtes kogustes nii kodumajapidamistes kui ka ettevõtetes.

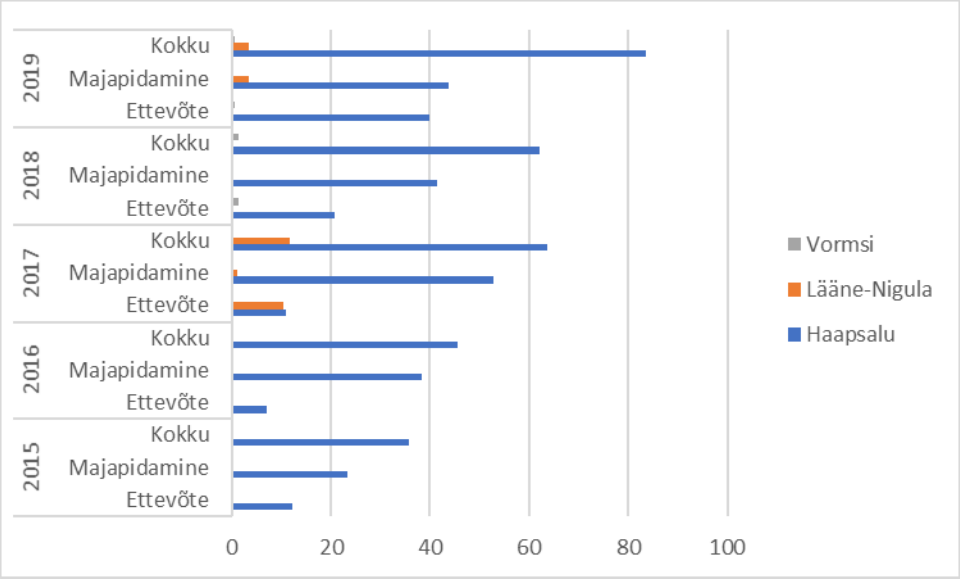


**Joonis 7. Suurjäätmete teke Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

### 3.5.2 Meetmed suurjätmete tekkeks

Vähendamaks suurjäätmete hulka on kasutamiskõlblikud suurjäätmed mõistlik üle anda organisatsioonidele, mis tegelevad nende jaotamisega vähem kindlustatud elanikkonnale. Samuti tuleks rajada Läänemaa jäätmejaama hoone, kus toimub kasutuskõlblike suurjäätmete tasuta hoidmine ja jagamine. Tagamaks jäätmeseadusele vastava suurjäätmete üleandmise võimaluse, peaksid omavalitsused suurjäätmed liitma korraldatud jäätmeveoga või korraldama regulaarseid kogumisringe.

## 3.6 Ohtlikud jäätmed

Ohtlikeks jäätmeteks loetakse jäätmeid, mis oma ohtliku omaduse tõttu võivad olla ohtlikud inimese tervisele, varale või keskkonnale.

Koduses majapidamises tekkinud ohtlikud jäätmed (nt kasutuskõlbmatuks muutunud patareid, akumulaatorid, õlid, õlifiltrid, ravimid, värvid, lakid, lahustid jm) tuleb majapidamistel eraldi koguda ja säilitada ning anda ära korraldatud jäätmeveoga korraldatud ohtlike jäätmete veoringide ajal, mis jäätmeseaduse kohaselt peaks toimuvad kuni kaks korda aastas.

### 3.6.1 Ohtlike jäätmete tekkimine Läänemaal

Läänemaa üheski omavalitsuses pole ohtlike jäätmete vedu korraldatud jäätmeveoga liidetud, ohtlikke jäätmeid saab viia maakonna jäätmekäitluskohtadesse: Läänemaa jäätmejaama, Pürksi jäätmekeskusesse või viia need mõnda teise ohtlike jäätmete vastuvõtuga tegelevasse jäätmekäitluskohta või ettevõttesse. Täpsem info www.kuhuviia.ee.

Ohtlike jäätmete osakaal on aja jooksul kasvanud (joonis 8). Kui 2015-2016. aastal oli ohtlike jäätmete tekkimine nii ettevõtetes kui ka majapidamistes enam-vähem võrdne, siis 2018. aastast on ettevõtetes tekkivate ohtlike jäätmete osakaal kasvanud märgatavalt.

Valdade lõikes tekib enim ohtlikke jäätmeid nii majapidamistes kui ettevõtetes Haapsalu linnas kui Lääne-Nigula vallas, kuhu on koondunud suur osa maakonna elanikest ja ettevõtetest.

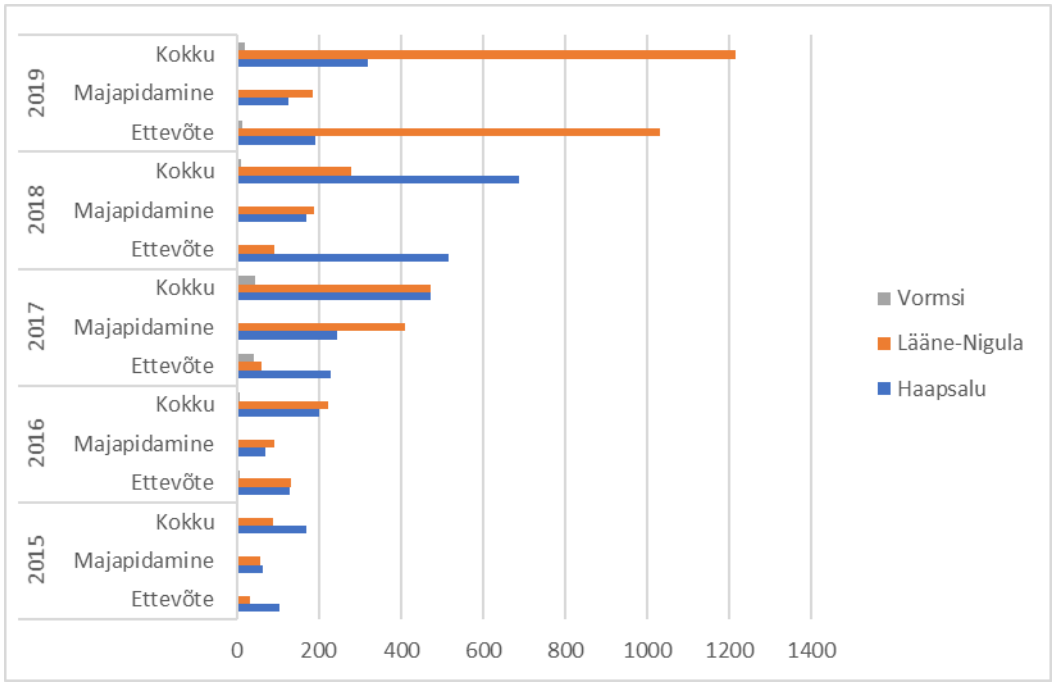


**Joonis 8. Ohtlike jäätmete teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

### 3.6.2Meetmed ohtlike jäätmete tekke vähendamiseks

Läänemaa omavalitsuste vahelise korraldatud jäätmeveo ühishanke tingimustesse kirjutada sisse vastavalt vajadusele, kuid vähemalt üks kord aastas toimuv ohtlike jäätmete kogumisring ja edaspidi hakata korraldatud jäätmeveos osalevate omavalitsuste territooriumil elavate elanike ohtlikke jäätmeid käsitlema korraldatud jäätmeveo osana.

**Ohtlike jäätmete liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:**

- tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- jätkata ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamist.

## 3.7 Metallijäätmed

Metallijäätmed on oma põhikoostiselt ehedast mustmetallist või värvilistest metallidest või nende sulamitest koosnevad jäätmed. Metallijäätmete hulka loetakse jäätmed koodiga: 02 01, 09 01,10 02, 10 09, 10 10, 10 12, 11 05, 12 01, 15 01, 16 01, 16 02, 16 03, 17 04, 18 01, 19 01, 19 10, 19 12, 20 01. Metallijäätmete täpsustatud nimistu on kehtestatud keskkonnaministri määrusega.

Lähiaastate jäätmeteket on äärmiselt keeruline prognoosida, arvestades Eesti majanduse hetkeseisu ning asjaolu, et Läänemaal ei ole väga suuri ettevõtteid, kes oleks tegevad metallitööstuses. Oluliselt on kasvanud tööjõupuudus, pikalt kestnud eriolukorra tõttu on hilinenud tooraine tarned, mis on mitmedki ettevõtted pannud raskesse olukorda. Üldiselt on Eesti metallijäätmete kogumissüsteem normaalselt toiminud. Metallijäätmete kokkuostuhinnad on olnud motiveerivad, et neid ei jääks loodusesse ja hoonetesse seisma. Mingil määral toimub küll nende ajutine ladustamine tekkekohas, kuid teatud aja möödudes antakse need siiski jäätmekäitlejatele üle. Metallijäätmete kogumine toimub süsteemselt, sest metallijäätmete kogumine ja edasimüük teisese toorme kasutajatele on majanduslikult tasuv tegevus.

### 3.7.1 Metallijäätmete teke Läänemaal

Aasta-aastalt on märgata metallijäätmete üleandmise vähenemist, sest järjest vähemaks jääb n-ö nõukogude aegset tehnikat ja vanametalli.

Joonisel 9 on kajastatud Läänemaa metallijääkide koguhulgad aastatel 2015-2019. Graafikult on näha, et kuni 2018. aastani on metallijääkide hulk vähenenud ning 2019. aastal uuesti hüppeliselt kasvanud. Kuna maakonda pole lisandunud uusi suuri töötleva tööstuse ettevõtteid, kus tekiks metallijäätmeid, siis pole ka statistikas suuri hüppeid märgata. Oluline on jätkata jäätmete kogumist jäätmekäitluskohtades, sest väikeste koguste metallijäätmete tekkel ei ole majanduslikult mõttekas neid viia kokkuostu.

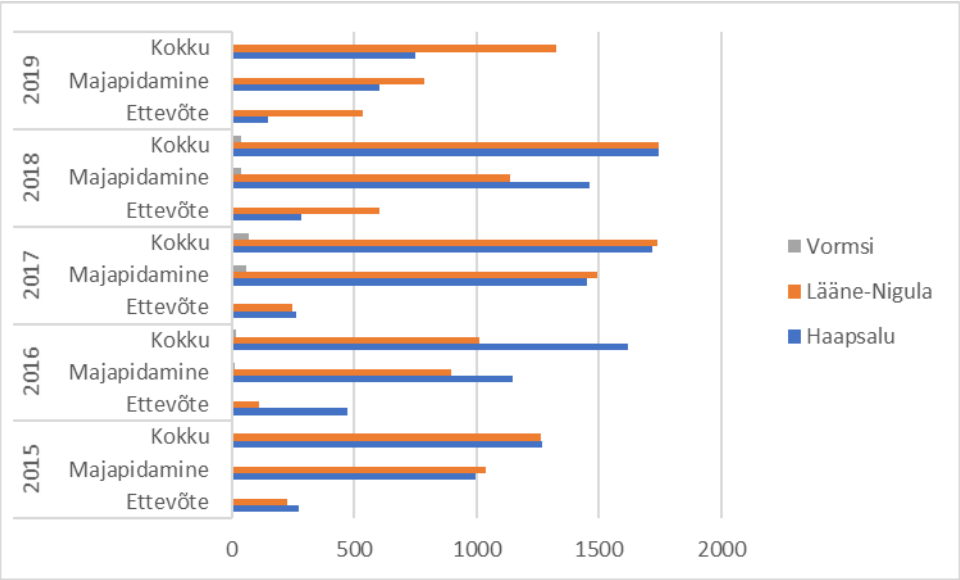


**Joonis 9. Läänemaa metallijääkide koguhulk, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Joonisel 9 on näha metallijäätmete tekkimine omavalitsuste ja aastate lõikes. Kõige enam metallijäätmeid tekib Haapsalu linnas ja Lääne-Nigula vallas ning kõige vähem Vormsi vallas, mis on seletatav sellega, et Haapsalu linna ja Lääne-Nigula valla tiheasumite piirkonda on koondunud suurem osa maakonna elanikest ning ettevõtetest.

## 3.8 Probleemtooted

Probleemtoode on toode, mille jäätmed põhjustavad või võivad põhjustada tervise- või keskkonnaohtu, keskkonnahäiringuid või keskkonna ülemäärast risustamist (koodid 16 01 03, 16 01 04, 16 01 06). Probleemtooted on:

- patareid ja akud;
- mootorsõidukid ja nende osad;
- elektri- ja elektroonikaseadmed ning nende osad;
- rehvid;
- põllumajandusplast.

Laiendatud tootjavastutuse põhimõtte kohaselt peab tootja tagama tema turule lastud probleemtootest tekkivate jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise, korduskasutamise või nende kõrvaldamise. Nende tegevustega seotud kulud kannab tootja. Tootjal on kohustus koguda ja edasisele käitlemisele suunata ka sellest probleemtootest tekkinud jäätmed, mis on turule lastud enne tootjavastutuse rakendumist (nn endisaegsed ehk ajaloolised jäätmed). Laiendatud tootjavastutus tähendab seda, et tootja vastutab toote eest alates selle valmistamisest ja/või turule laskmisest kuni selle jäätmeteks muutumiseni ja kuni need jäätmed lakkavad olemast jäätmed. Seega ei ole tootja vabanenud vastutusest, kui ta on enda turule lastud toodetest tekkinud jäätmed kokku korjanud ja need jäätmekäitlejale üle andnud. Toote valmistamisel peab tootja võimalikult suures ulatuses piirama ohtlike ainete kasutamist, hõlbustada toodetest tekkivate jäätmete

ringlussevõttu, vältima vajadust kõrvaldada jäätmeid ohtlike jäätmetena ning edendama teisese toorme kasutamist toodetes.

Probleemtooteregister on register, kuhu koondatakse andmed probleemtoodete tootjate kohta ning kus hoitakse ja töödeldakse Eestis valmistatud, Eestisse sisseveetud ja Eestist väljaveetud probleemtoodete ja probleemtootest tekkinud jäätmete kaaskasutamise andmeid. Tootjad on kohustatud end registreerima probleemtooteregistris ja esitama andmeid turule lastud probleemtoodete ning kogutud ja taaskasutatud probleemtoodetest tekkinud jäätmete kohta.

### 3.8.1 Probleemtoodete olukord Eestis

„Elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude kogumise ja käitlemise toimimismudelite ülevaade“ (SEI, 2017) uuringust selgub, et üha suurenev tarbimine on viinud selleni, et probleemtoodetest (elektri- ja elektroonikaseadmed ja nende osad, patareid ja akud, mootorsõidukid ja nende osad, rehvid, põllumajandusplast) tekkinud jäätmed on üks kõige kiiremini kasvav jäätmevoog. Hinnanguliselt suurenevad Euroopa Liidu (EL) liikmesriikides elektri- ja elektroonikaseadmetest (EE-seadmed) ning akudest ja patareidest tekkinud jäätmekogused muude jäätmetega võrreldes kolm korda kiiremini. Nii on Euroopa jäätmepoliitika olulise instrumendina võetud kasutusele tootjavastutuse põhimõte, mille kohaselt peab tootja tagama tema valmistatud, edasimüüdud või sisseveetud ja turule lastud probleemtootest tekkivate jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise või nõuetekohase kõrvaldamise. Ka Eestis rakendatud tootjavastutuse sh elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude tootjavastutussüsteemi rakendamine on välja toonud terve rea puudusi, mis vajaks täiendamist. Sellele viitab ka nii elektroonikaromude ja patarei- ja akujäätmete kogumise esmärkide täitmata jätmine viimastel aastatel.

Alates 26. septembrist 2008 peavad olema kõigis kantavate ja mootorsõidukite patareide ja akude müügikohtades üleval teated, et patarei- ja akujäätmeid saab müügikohta tagastada.

Eurostati andmetel koguti Eestis 2017. aastal elektroonikaromusid 9,6 kg/in, mis ületab EL-i keskmist (8,3 kg/in). Samal aastal oli Eesti elektroonikaromude ringlussevõtu tase 69,8%, mis oli ka üks liidu kõrgemaid (keskmine 39,4%). Kuivõrd veel kuni 2015. aastani oli ringlussevõtu tase 33% või vähem, on ringlussevõtu järsu tõusu taga tõenäoliselt pigem olulised muutused andmetöötluses, kui et ringlussevõtus taseme kahekordistumine 2-3 aastaga. Patareide ja akude kogumine jäätmetena oli Eestis Eurostati 2018. aasta andmetel 30% turule toodud koguse kolme aasta keskmisest, mis on võrdluses alla EL-i keskmise näitaja (keskmine 48%) (SEI, 2017).

Elektroonikaromu sortimisuuringu tulemused näitavad, et jäätmekäitluskohtadesse toodud elektroonikaromu koosneb kaaluliselt valdavalt suurtest seadmetest (nt pesumasinad, pliidid, ahjud jms), soojusvahetusseadmetest (nt külmikud, kliimaseadmed, õliradiaatorid jms) ning ekraanidest ja kuvaritest (nt televiisorid, arvutikuvarid, sülearvutid jms) kokku keskmiselt ligikaudu 89% kogutud seadmete üldkaalust. Sealhulgas moodustavad suured seadmed keskmiselt 41% kogutavast elektroonikaromust. Väikeste seadmete (nt väikesed kodumasinad, väikesed IT ja kommunikatsiooniseadmed ning lambid/pirnid) osakaal jääb kaaluliselt 11% juurde. Samas moodustavad need seadmed arvuliselt kõige suurema seadmete kategooria (60%). Uute seadmete

osakaal kogutud elektroonikaromus oli kaaluliselt keskmiselt 55% ja vanade osakaal 45%. Samas arvuliselt oli uute seadmete osakaal kõikide kategooriate arvestuses keskmiselt 62% ja vanade seadmete osakaal 38%.

Keskkonnaagentuuri andmetel on võrreldes 2017. aastaga suurenenud elektroonikaromude kogumise osakaal, ulatudes 2018. aastal 63%-ni, põhjuseks võib pidada teadlikkuse suurenemist ja aktiivset teavitustegevust. Varem, enne aastat 2016 võeti arvesse üksnes kodumajapidamistes tekkinud elektri- ja elektroonikaseadmeid ja elektroonikaromusid, kuid alates 2016. aastast arvestatakse kogumise sihtarvu arvutamisel kõiki elektri- ja elektroonikaseadmeid ja elektroonikaromusid. Mõnevõrra on suurenenud ka kantavate patarei- ja akujäätmete kogumise osakaal (sihtarv), kuid nende puhul on sihtarv endiselt saavutamata. Kantavate patareide ja akude kogumise sihtarv on alates 2016. aastast 30% lähedal suhteliselt paigal püsinud. 2016. aastani piisas sellest veel vastava kogumise sihtarvu (25%) täitmiseks, kuid 45% saavutamine alates 2016. aastast vajab süstemaatilisi muudatusi.

### 3.8.2 Probleemtoodete olukord Läänemaal

Joonisel 10 on kajastatud probleemtoodete jäätmekogused Läänemaal. Probleemtoodete hulk on maakonnas kasvanud ning eriti ettevõtetes, mis võib olla seotud elektroonika amortiseerumise või uute tehnoloogiate kasutusele võtuga. Kuna tehnoloogia areneb kiiresti, siis sunnib see ka tarbijat pidevalt välja vahetama olemasolevaid seadmeid uute vastu. Nii nagu on elektroonikajäätmete hulk kasvanud ettevõtetes, on see kasvanud ka kodumajapidamistes. Maakonnas tekib kõige enam probleemtooteid Lääne-Nigula vallas.

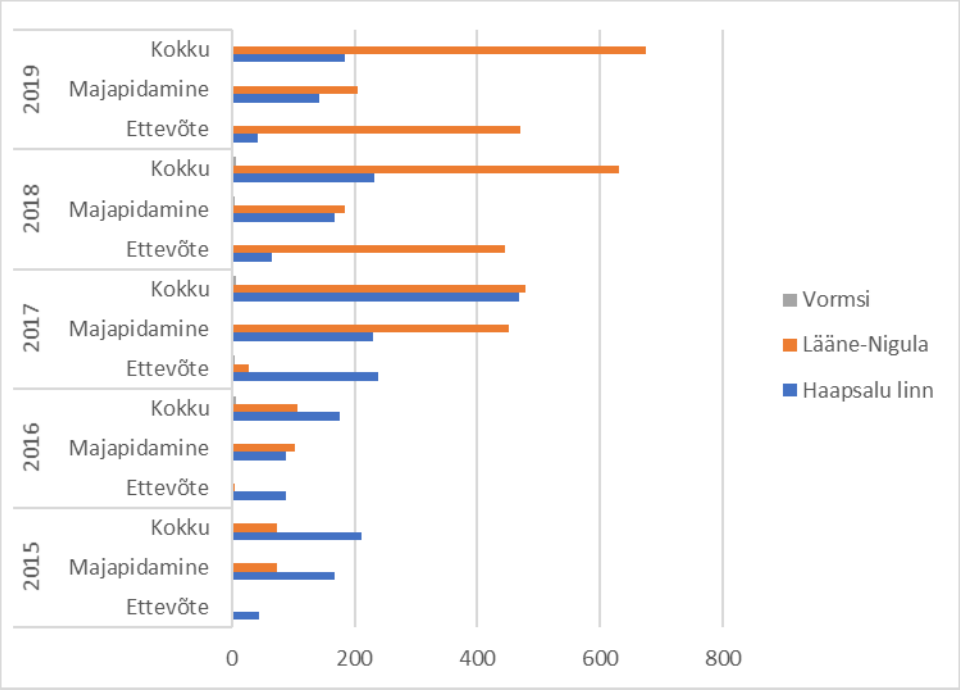


**Joonis 10. Probleemtoodete teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

### 3.8.3 Elektroonikaromud

Elektri- ja elektroonikaseadmed ning nende osad – võetakse elanikkonnalt tasuta vastu kõikides maakonna jäätmekäitluskohtades (va mittekompleksed külmikud, mille eest tuleb tasuda). Jäätmeseaduse kohaselt kuuluvad elektri- ja elektroonikajäätmed (kood 16 02) probleemtoodete hulka, mis võivad põhjustada tervise- või keskkonnaohtu kuna võivad sisaldada eri liike ohtlikke jäätmeid.

Vastavalt tootjavastutuspõhimõttele on tootjad kohustatud tagama tema valmistatud edasimüüdud või sisseveetud probleemtoodetest tekkivate jäätmete kokku kogumise ja nende taaskasutamise või nende kõrvaldamise. Tootja võib valida, kas ta täidab kohustused individuaalselt, annab need kirjaliku lepinguga üle tootjate ühendusele või ühineb tootjate ühendusega. Eestis korraldavad elektri- ja elektroonikaseadmete tootmise ja müügiga tegelevate ettevõtjate poolt neil lasuvate tootjavastutuse kohustuste täitmist MTÜ EES-Ringlus ja MTÜ Eesti Elektroonikaromu.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele „Elektri- ja elektroonikaseadametest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“ peab tootja rajama kodumajapidamises kasutatavatest elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete kogumispunktid igasse Eesti maakonda, võttes arvesse rahvastiku tihedust ning nõuet, et elektroonikaromude üleandmine oleks elektri- ja elektroonikaseadme kasutajale võimalikult mugav. Tootja peab rajama vähemalt iga üle 3 500 elanikuga kohaliku omavalitsuse territooriumile kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumispunkti. Turustaja on kohustatud oma müügikoha kaudu elektri- ja elektroonikaseadme kasutajalt tasuta arvulise vastavuse alusel tagasi võtma turustatava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektroonikaromu. Turustaja on kohustatud oma müügikohas, mille müügipind on vähemalt 400 $m^{2,}$ elektri- ja elektroonikaseadme kasutajalt tasuta vastu võtma elektroonikaromu, mille ükski väline mõõde ei ületa 25 cm. Kui kodumajapidamises kasutatava elektri- ja elektroonikaseadme turustajast ei ole mööda avalikke teid 10 km raadiuses kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumiskohta, peab tootja turustaja müügikoha kaudu füüsiliselt isikult tagasi võtma talle müüdava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektroonikaromu, sõltumata sellest, kas see füüsiline isik on soetanud või soetab turustajalt samalaadse seadme. Tootja on kohustatud elektri- ja elektroonikaseadme kasutajalt kodumajapidamiste elektroonikaromud tasuta vastu võtma, sõltumata üleantavate elektroonikaromude arvust. Tootja on kohustatud turustajalt, kohalikult omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmekäitluskoha halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt kodumajapidamiste elektroonikaromud tasuta vastu võtma, sõltumata üleantavate elektroonikaromude arvust.

„Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringus“ (SEI, 2020) tõdetakse, et eelmise uuringuga võrreldes on ligi poole võrra vähenenud elektroonikaromu osakaal jäädes ligikaudu 1% juurde segaolmejäätmetest (2012. aastal 2%). Võrreldes eelmise uuringuga, oli proovides vähem nö suuremaid seadmeid (nt tolmuimejad, mikrolaineahjud jms). Valdav osa segaolmejäätmetes sisalduvatest elektri- ja elektroonikaseadmetest moodustasid väikesed seadmed (alla 25 cm – nt elektrilised mänguasjad, köögiseadmed, väikesed IT ja kommunikatsiooni seadmed jms).

### 3.8.3.1 Elektroonikaromude teke Läänemaal

Elektroonikajäätmete kogused on maakonnas aja jooksul kasvanud (joonis 11). Kõige enam elektroonikaromusid tekib kodumajapidamistes. Viimastel aastatel on rohkem tekkinud neid Lääne-Nigula vallas ning varasematel aastatel Haapsalu linnas. 2019. aastal koguti Läänemaal 11,367 tonni elektroonikajäätmeid. Kuna tehnoloogia pidevalt areneb ja tarbija otsib pidevalt uusi ja mugavamaid võimalusi, ollakse altimad vanasid elektroonikaseadmeid välja vahetama uute ja moodsamate vastu.

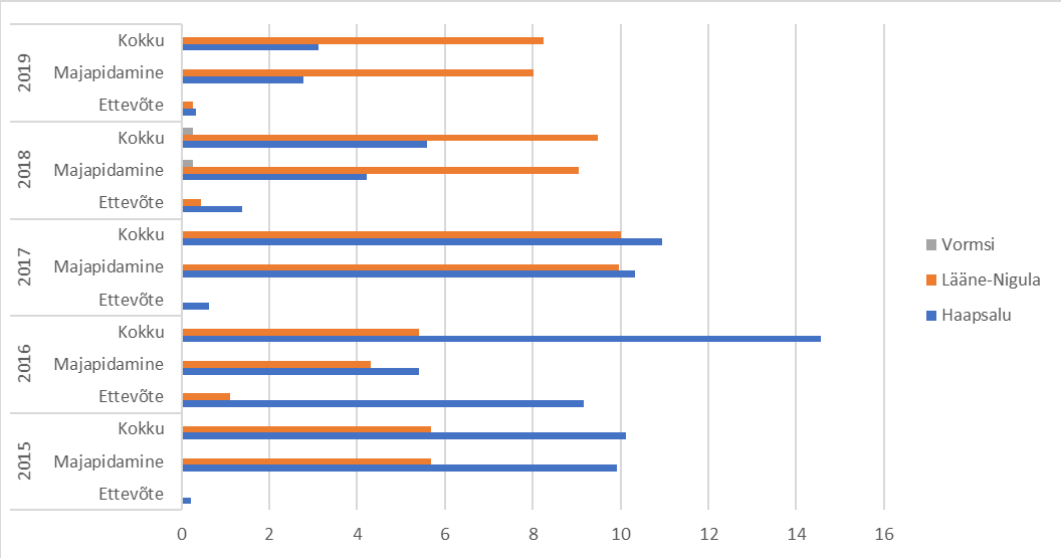


**Joonis 11. Elektroonikaromude teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Elektroonikaromusid võtavad vastu Pullapää, Pürksi jäätmekeskus ning Linnamäe kogumispunkt. Lisaks on toimunud elektroonikaromude kogumisringid Läänemaa KOV-ides. Pürksi jäätmekeskuses võetakse elektroonikaromusid vastu tasu eest. Koos kogumisringiga on Läänemaal elektroonikaromude ära andmise võimalused piisavad.

### 3.8.3.2 Meetmed elektroonikaromude tekke vähendamiseks

Elektroonikaromude liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:

- tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- jätkata elektroonikaromude kogumisringide korraldamist.

### 3.8.4 Patareid ja akud

Patareid ja akud on ohtlikud jäätmed, mida võetakse elanikkonnalt tasuta vastu kõikides jäätmekäitluskohtades. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 7. augusti 2008. a määrusele nr 123 „Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“ on turustaja

kohustatud kantavate patareide ja akude ning mootorsõidukite patareide ja akude jäätmed kasutajalt oma müügikohas tagasi võtma tasuta, sõltumata sellest, kas kasutaja kavatseb osta uue patarei/aku või mitte. Tootja varustab turustajat kogumiseks vajaliku kogumismahutiga. Tootja on kohustatud patareide ja akude turustajalt, kohalikult omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmekäitluskoha halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt patarei- ja akujäätmed tasuta tagasi võtma. Elektri- ja elektroonikaseadme tootja on kohustatud elektri- ja elektroonikaseadmes oleva patarei või aku koos seadmega tasuta tagasi võtma. Tööstusliku patarei või aku tootja ei või keelduda kasutajalt tagasi võtma tööstuslike patareide ja akude jäätmeid nende keemilisest koostisest ja päritolust sõltumata. Mootorsõiduki tootja on kohustatud mootorsõidukis oleva patarei või aku koos sõidukiga tasuta tagasi võtma, välja arvatud jäätmekäitlejalt, kellelt võib nõuda jäätmekäitlemise kulusid.

### 3.8.4.1 Patareide ja akude jäätmete teke Läänemaal

Läänemaal on patareide ja akude jäätmete hulk ajas kasvanud. Lääne maakonnas koguti 2019. aastal kokku 55,834 tonni patareisid ja akusid. Enim tekib patareide ja akude jäätmeid majapidamistes, va 2019. aastal kui ettevõtetes tekkis enam patareide ja akude jäätmeid kui kodumajapidamistes. Akude ja patareide jäätmete kasvu võib seostada asjaoluga, et üha enam tarbeesemeid on patarei- või akutoitel.

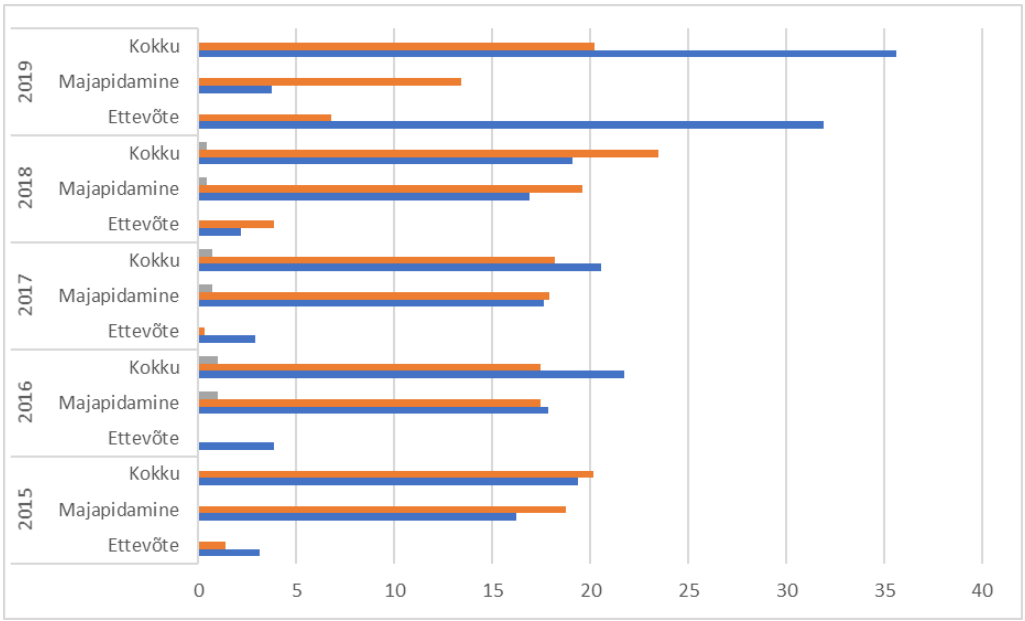


**Joonis 12. Patareide ja akude teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Patareisid ja akusid saab tasuta ära anda kauplustes, kus neid müüakse ning Läänemaa jäätmejaamas, Haapsalu jäätmejaamas Lihula mnt 20. Lisaks on Noarootsi piirkonda paigaldatud kasutatud patareide äraandmiseks kastid pakendijäätmete kogumispunktidesse. Vormsi vallas saab patareisid ära anda osades prügimajades. Patareide kogumiskastide info leiab www.kuhuviia.ee.

### 3.8.5 Romusõidukid

Mootorsõidukite ja nende osade tootja on isik, kes valmistab mootorsõidukeid või veab majandus- ja kutsetegevuse korras Eestisse sisse mootorsõidukeid. Mootorsõiduki osa tootja on isik, kes sõltumata müügiviisist laseb majandus- ja kutsetegevuse käigus turule mootorsõiduki osi. Nii mootorsõiduki tootja kui mootorsõiduki osade tootja koostöös turustajaga peab tegema turustaja müügikohtade kaudu mootorsõidukite või nende osade kasutajatele kättesaadavaks teabe romusõidukite tagastamiskohtade kohta. Romusõiduki vastuvõtmisel on tootja kohustatud tasuta vastu võtma ka kuni 4 sõiduki küljes olevat rehvi ning sõidukiga kaasas oleva tagavararehvi ning korraldama nende taaskasutuse. Romusõiduki käitluskoht (lammutuskoda) peab esitama Transpordiameti liiklusregistrile lammutustõendi elektrooniliselt sisestades selle vahetult andmebaasi. Lammutustõendi võib esitada Transpordiametile ka probleemtooteregistris registreeritud tootja, kui ta tagab, et romusõiduk viiakse ohtlike jäätmete käitluslitsentsi ja jäätmeluba omavasse käitluskohta (lammutuskotta). Romusõiduki käitluskoht või tootja peab andma romusõiduki üleandnud isikule lammutustõendi paberil ainult viimase nõudmisel. Sõiduk kustutatakse liiklusregistrist ainult lammutustõendi alusel.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele „Mootorsõidukitest ja nende osadest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“ tuleb tootjal romusõidukite kogumine ja tootjale tagastamine korraldada selliselt, et romusõiduki omanikule oleks romusõidukist loobumine võimalikult mugav ning romusõiduki kogumiskohta üleandmine võimalik vähemalt tema elukohajärgse maakonna piires. Kasutatud osade kogumine tuleb tootjal korraldada nii, et neid oleks võimalik tagastada mootorsõidukeid müüvasse müügikohta. Turustaja on kohustatud kasutajalt turustava osaga sama liiki osast tekkinud osa (kasutatud osa) tasuta tagasi võtma sõltumata sellest, kas kasutaja kavatseb osta uue osa või mitte. Tootja on kohustatud mootorsõiduki osade turustajalt, mootorsõidukite hooldustöökodadelt, kohalikult omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmekäitluskoha lepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt kasutatud osad tasuta vastu võtma.

Probleemsem on Eestis olnud motiivi loomine, et romuautod ei jääks vedelema ja et need tagastataks lammutamiseks, kui sellise vana auto remont ei ole enam majanduslikult mõistlik. Enamuses EL liikmesriikides on selliseks motivaatoriks automaks, mis üldiselt on seotud auto- (või liiklus)registriga. Iga registris oleva sõiduki omanik on kohustaud maksma igal aastal maksu.

Eurostati 2017. aasta andmetel oli Eestis romusõidukitega käitlemisel korduskasutus ja ringlussevõtt 85,9%, mis on veidi alla EL keskmise (87,8%). Kokkuvõtteks saab öelda, et romuautode käitluses on positiivne piisava ametliku lammutuskohtade nõuetele vastavate käitluskohtade võrgustiku toimimine koos korduskasutust soosiva IT-lahendusega. Probleemideks on jätkuvalt lammutustõendi nõude jõustamine sõiduki registrist kustutamise eeldusena ja romuautode käitlemisel plasti- ning klaasosade eraldamine ringlussevõtuks, seega ringlussevõtu taseme tõstmine.

### 3.8.5.1 Romusõidukite teke Läänemaal

Romusõidukite hulk on maakonnas, aastatel 2015-2019, kasvanud (joonis 13). 2019. aastal koguti Läänemaal kokku 728,146 tonni romusõidukeid (koodid 16 01 04 ja 16 01 06). Kui varasematel aastatel tekkis enam romusõidukeid kodumajapidamistes, siis alates 2018. aastast on see pilt muutunud ning romusõidukeid tekib ettevõtetes. See on ilmselt seotud asjaoluga, et ettevõtted on altimad investeerima uuematesse masinatesse, tagamaks tõrgeteta töö. Romusõidukeid tekib enam Lääne-Nigula vallas.

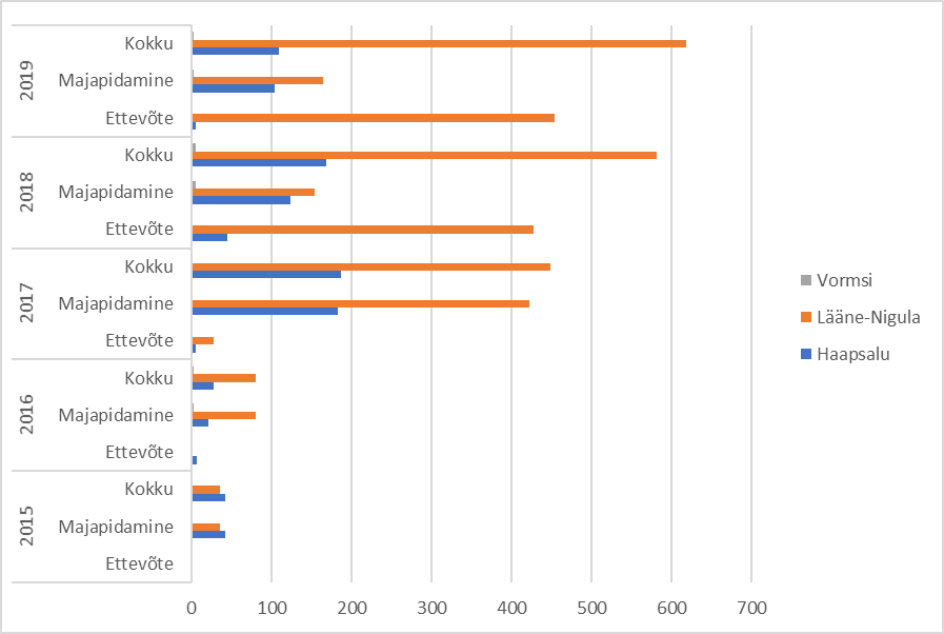


**Joonis 13. Romusõidukite osakaal Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

## 3.9 Vanarehvid

Vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele „Rehvidest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord“ peab tootja rajama vanarehvide kogumispunktid igasse Eesti maakonda, võttes arvesse rahvastiku tihedust ning seda, et vanarehvide üleandmine oleks kasutajale võimalikult mugav. Tootja peab rajama vanarehvide kogumispunktid vähemalt igasse Eesti linna, alevisse ning üle 1 500 elanikuga alevikku.

Eestis tekib aastas keskmiselt 12 000 –14 000 t vanarehve, neist on keskkonnaloa alusel võimalik põletada Iru jäätmepõletustehases kuni 5 000 t, tehniliselt oleks võimalik ka rehvihakke lisamine põlevkiviõli tootmise protsessis, mille võimekus on vähemalt kümnetes tuhandetes tonnides aastas, kuid on veel ebaselge õlitehase nõuetel vastava toorme purustamise võimekus ja ka protsessidega tervikuna seonduvad load.

### 3.9.1 Vanarehvide tekkimine Läänemaal

Vanarehvid on koodiga 16 01 03. Vanarehvide hulk on maakonnas aja jooksul vähenenud. 2019. aastal koguti maakonnas 13,952 tonni vanarehve. Enim tekib vanarehve Haapsalu linna ettevõtetes, sest suuremad autoremonditöökojad ja -teenindused on koondunud Haapsalu linna.

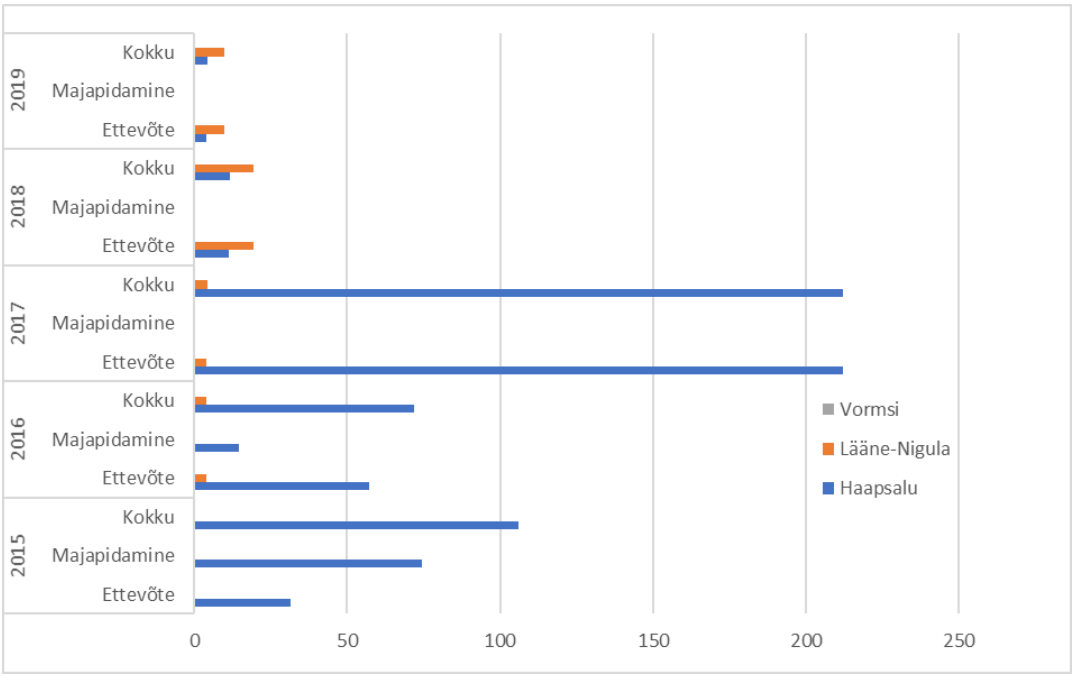


**Joonis 14. Lääne maakonnas kogutud vanarehvid, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Vanarehve saab tasuta ära anda Läänemaa jäätmejaamas ning MTÜ Rehviringluse kogumiskohas Lihula mnt 23. Tulevikus hakkab vanarehve ümber töötlema Taeblas asuv Catalana OÜ.

## 3.10 Põllumajandusplasti jäätmed

Põllumajandusplast – põllumajanduses või aianduses kasutatav silopallikile, silokattekile, kiletunnel, kattevõrk ja plastnöör (kood 02 01 04). Põllumajandusplasti kasutaja peab saama tekkinud põllumajandusplasti jäätmed üle anda tasuta. Tootja peab rajama vähemalt ühe põllumajandusplasti jäätmete kogumispunkti igasse Eesti maakonda. Kogumist võib korraldada ka põllumajandusplasti kasutaja juures. Põllumajandustootjad saavad kasutatud põllumajandusplasti üle anda otse turustajale või viia Paikres asuvasse jäätmejaama.

Jäätmearuandluses on 2018. aasta andmetes põllumajandusplastide (jäätmeliik 02 01 04) kogumisena näidatud 12 199 t, kuid selle käitlemise tulemusel on aasta lõpul laoseisuna näidatud 11 647 t – tegemist on aruande esitamisel tekkinud ühiku veaga (tonnide asemel kg-d), tegelikud kogused on umbes 10 000 t võrra väiksemad. Ka eelneval, 2017. aastal, on sama jäätmeliigi tekkena näidatud 1 980 t ja aasta lõpus lao seisuna 1 085 t.

### 3.10.1 Põllumajandusplasti teke Läänemaal

Põllumajandusplasti jäätmete hulk maakonnas on ajas pigem vähenenud (joonis 15). Kõige enam põllumajandusplasti tekib Lääne-Nigula vallas, kus asuvad ka suuremad põllumajandusettevõtted. 2019. aastal koguti kokku 71,11 tonni põllumajandusplasti.

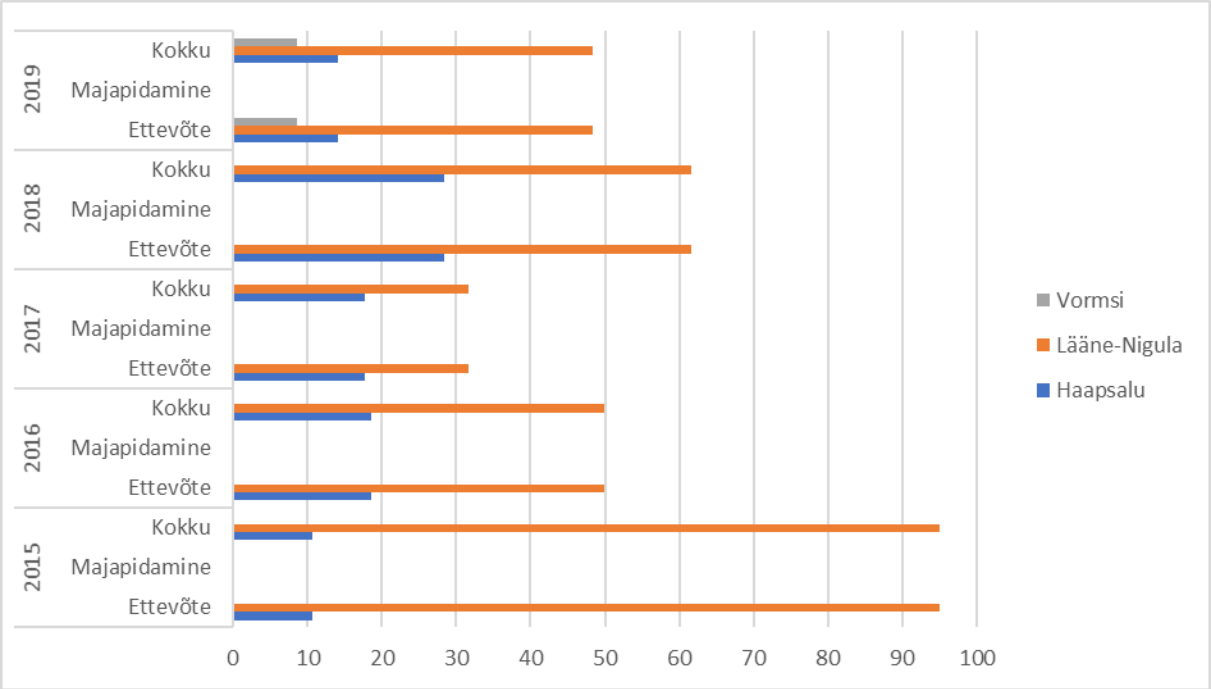


**Joonis 15. Põllumajandusplasti kogumine Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Läänemaal põllumajandusplasti vastu ei võeta, lähim koht, kus saab põllumajandusplasti ära anda on Pärnumaal asuv Paikre jäätmejaam.Võimaldamaks mugavamat ja keskkonnasäästlikumat viisi, vabanemaks põllumajandusplastist, tuleks luua maakonna jäätmekäitluskohtadesse võimalused koguda ja hoiustada põllumajandusplasti.

## 3.11 Meetmed probleemtoodete tekke vähendamiseks

Probleemtoodete puhul võib välja tuua järgmised olulised aspektid, mida tuleks tootjavastutussüsteemi toimimismudeli arendamisel silmas pidada:

- Koostöö erinevate osapoolte vahel - riikide kogemused näitavad, et tootjavastutussüsteemide toimimise tõhususe (eelkõige kogumissüsteemide ühtlustamise ja tarbijate teadlikkuse tõstmise) tagamiseks tuleb peale TVO-de kaasata ka teised olulised osapooled (omavalitsused, jäätmekäitlejad, kaubandus, jagamismajanduse edendamisega tegelevad organisatsioonid jt). Vajadusel tuleb oluliste osapoolte roll ka õigusaktides määratleda. Koostöö edendamisel ja süsteemi ühtlustamisel on häid tulemusi andnud huvirühmade koostööplatvormide/organisatsioonide loomine.

- Optimaalse kogumisvõrgustiku loomine ja elanikkonna/tarbijate teadlikkuse tõstmine - liikmesriikide kogemus näitab, et elektroonikaromu ning eriti patarei- ja akujäätmete kõrge kogumismäära üheks olulisemaks eelduseks on optimaalne kogumisvõrgustik ning tarbijate/elanikkonna teadlikkus.
- Kasutatud patareide ja akude kogumise edendamiseks tuleb inimesi teavitada nende tasuta ära andmise võimalustest.
- Vanarehvide liigiti kogumise edendamiseks tuleb inimesi teavitada nende tasuta ära andmise võimalustest.

## 3.12 Tervishoiuasutuste jäätmed

Tervishoiu jäätmed on nii inimese kui ka loomade tervishoiu, ravimise ning hooldusega seotud asutustes tekkivad jäätmed. Tervishoiuasutused (sh ka veterinaarasutused) peavad välja töötama sisemised juhised jäätmete liigiti kogumiseks ja edasiseks käitlemiseks ning vastavalt sellele neid käitlema.

Läänemaa perearstid saavad oma tervishoiu jäätmed üle anda Ragn-Sells Haapsalu jäätmejaama. Elanikkond saab ravimeid tasuta üle anda igasse jäätmekäitluskohta või apteeki.

### 3.12.1 Tervishoiuasutuste jäätmete teke Läänemaal

Tervishoiu jäätmete hulk on maakonnas aja jooksul kasvanud (joonis 16). Kõige rohkem tervishoiujäätmeid on aja jooksul kogutud Haapsalus, kuhu jääb ka maakonnahaigla, suur osa pere- ning veterinaararste, kes teenindavad suures osas või kogu maakonna inimesi, sõltuvalt teenusest. 2019. aastal koguti 5,019 tonni tervishoiujäätmeid.

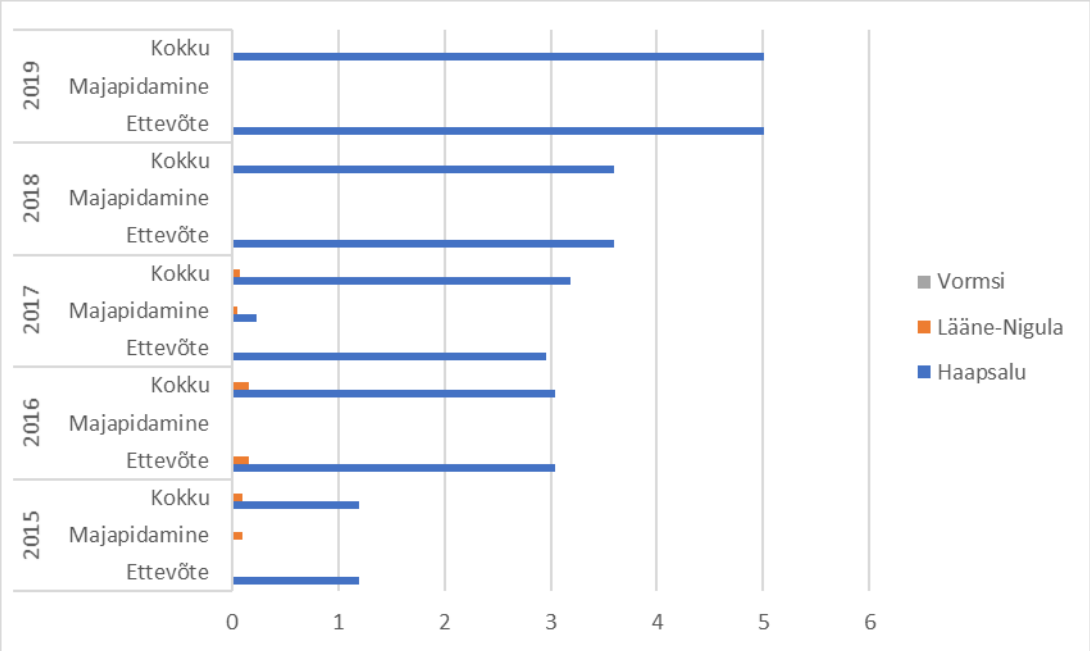


**Joonis 16. Tervishoiujäätmete kogumine Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

## 3.13 Ehitus- ja lammutusjäätmed

Igasugune ehitus- ja lammutustegevus toob kaasa jäätmete tekke. Ehitus- ja lammutusjäätmed koosnevad mitmesugustest materjalidest – mineraalsed materjalid (pinnas, kivid, kipsil põhinevad materjalid, klaas), puit, metall, ohtlikud ained (nt värvijäägid). Nimetatud jäätmete tekke kogused sõltuvad otseselt majanduslikust olukorrast, mida kiirem on majanduslik kasv, seda enam toimub uute ehitiste rajamine ning vanade renoveerimine ja lammutamine. Potentsiaalselt võivad ehitusjäätmed sisaldada ka ohtlikke aineid nagu asbest, keemiliselt töödeldud puit jne. Ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemist reguleerivad omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjad. Ehitusjäätmete käitlemise küsimused tuleb lahendada juba ehitise projekteerimise etapis. Ehitise vastuvõtmisel tuleb muude dokumentide hulgas esitada õiend jäätmete nõuetekohase käitlemise kohta.

„Ehitus- ja lammutusjäätmete käsitlusnõuete mõju analüüsis“ (Civitta, 2015) on kirjas, et ehitusjäätmete osas peaks kohalikud omavalitsused seadma ettevõtjale kohustuse koostada jäätmekava kui ehitusjäätmeid tekib üle 10m$^3$. Lisaks tehakse samas uuringus ettepanek suurendada järelevalvet ehitusjäätmete sorteerimisel. Samas uuringus ettevõtjate seas läbi viidud küsitlus näitas, et sortimisel ja liigiti kogumisel ei nähta mõtet, kuna praegu on võimalusi jäätmete taaskasutamisse suunamiseks vähe. Juhul, kui ehitus- ja lammutusjäätmeid hakatakse nende tekkekohal rohkem sortima ja liigiti koguma ja selle tulemusel on võimalik rohkem kvaliteetset materjali kätte saada, stimuleeriks see jäätmete taaskasutusvõimaluste arendamist ja looks võimalused korduskasutatavate detailide turu tekkimisele. Eraldi täiendavat uurimist vajaks, mil viisil motiveerida ehitus- ja lammutusettevõtteid tekkekohal sortimise nõudeid täitma. Küsitlusele vastanute hulgas domineeris arvamus, et neid ajendaks rohkem sortima omavalitsuse karmim järelevalve või jäätmete sortimisest ja ära andmisest saadav majanduslik kasu. Järelevalve karmistamise puhul tuleks eraldi mõõta, kas kättesaadava materjali hulk õigustab järelevalvega kaasnevaid kulusid (Civitta, 2015).

Perioodil 2014–2018 suurenes Eestis ehitus- ja lammutusjäätmete teke ametliku jäätmearuandluse statistika kohaselt rohkem kui kaks korda – ligikaudu 1 500 000-lt 3 200 000 tonnile –, mis on põhjendatav majanduskasvuga kaasneva ehitustegevuse hoogustumisega. Tegelik ehitus- ja eriti lammutusjäätmete tekkekogus on veelgi suurem: Keskkonnaamet tuvastab igal aastalt mitmeid jäätmeloa või registreeringu nõudest ja sellega kaasnevast aruandluskohustusest kõrvale hiilivaid jäätmetekitajaid ja -käitlejaid või illegaalselt ladestatud omanikuta lammutusjäätmete hunnikuid. Ehitus- ja lammutusjäätmete taaskasutusmäär on võrreldes eelmise aruandlusperioodiga mõnevõrra langenud (2018), kuid taaskasutusse suunatud ehitus- ja lammutusjäätmete osakaal ületab sellele vaatamata 2020. aastaks sätestatud sihttaset (Civitta, 2015).

### 3.13.1 Ehitusjäätmete teke Läänemaal

Vormsi valla jäätmehoolduseeskirjas on sätestatud, et kui ehitamise käigus tekib jäätmeid üle 20 m$^3$ ning Lääne-Nigula valla ja Haapsalu linna puhul kui jäätmeid tekib üle 10m$^3$ peab ehitusprojektile olema lisatud vormikohane ehitusjäätmete õiend. Ehitise vastuvõtmiseks esitatavatele dokumentidele tuleb kohustuslikult lisada dokumendid jäätmete nõuetekohase käitlemise kohta.

Ehitusjäätmete tekkimine on Läänemaal intensiivsem olnud 2015., 2018. ja 2019. aastal (joonis 17). Kõige enam ehitusjäätmeid on tekkinud peamiselt Lääne-Nigula valla ettevõtetes. 2019. aastal tekkis maakonnas 33 240,18 tonni ehitusjäätmeid.

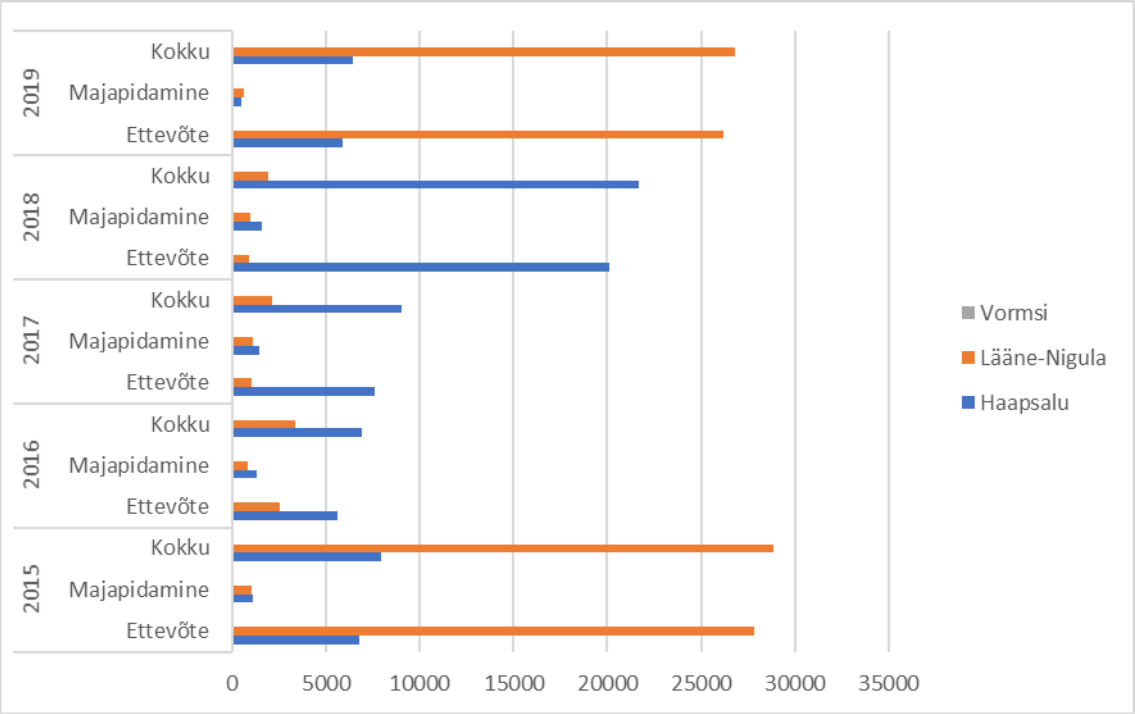


**Joonis 17. Ehitus – ja lammutusprahi teke Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.**

Ehitus- ja lammutusjäätmeid võtab tasu eest vastu Läänemaa jäätmejaam.

Ehitus- ja lammutusjäätmete kogumise edendamiseks tuleb inimesi teavitada nende ära andmise võimalustest. Eesmärgiks on ringmajanduse suurendamine ehitus- ja lammutusjäätmete osas.

## 3.14. Prügistamine ja ulaladestamine

Mõistetena eristatakse jäätmekäitluses tavapäraselt kahte ebaseadusliku jäätmete hülgamise ehk prügistamise viisi: ulaladestamine (ingl wild dumping) ja kitsamalt prügistamine (ingl littering). Neist esimene on seotud jäätmevaldajate teadliku ja ettekavatsetud tegevusega, mille korral reeglina mõne transpordivahendiga viiakse jäätmed vähekäidavasse ja kõrvalisse kohta ning hüljatakse seal. Sellise tegevuse korraldajad on peaaegu alati teadlikud, et tegemist on õigusrikkumisega, kuid oma ettekäändeks toovad nad – kui tabatakse – et alternatiivsed, õigusaktide nõuetele vastav käitumine oli seotud suuremate kuludega, lisaks on selline ulaladestamine mugavam (Tartu Ülikool, 2020).

Prügistamine kitsamas tähenduses on reeglina liikumisel, sportimisel jms hoonetest eemal viibimisel tarbitud toidu, joogi, tubakatoodetega seotud pakendite ja muude jäätmete maha viskamine, sinna, kus need parasjagu jäätmeteks muutusid (nt jäätisepaber jäätise söömise järel,

sigaretiots sigareti suitsetamise järel jne). Isikud, kes sellisel viisil prügi maha (või ka sõiduki aknast välja) loobivad, väidavad sageli, et see oli instinktiivne tegevus, et nad ei mõelnud sellele, samuti ei mõelnud nad, et see võib olla ebaseaduslik või peavad seda ebaolulise mõjuga tegevuseks (Tartu Ülikool, 2020).

Ulaladestamisele on enamuses EL liikmesriikides peamisteks vastumeetmeteks juba pikema aja jooksul olnud jäätmevaldajate liitmine kohustuslikul alusel jäätmekogumise süsteemiga, koos muu avaliku kogumissüsteemiga (pakendid, kasutatud riided, kohati ka paber jms), lisaks väga olulisena jäätmekäitluskohtade teenuse pakkumisega elanikele arusaadavatel ja vastuvõetavatel tingimustel. Neist esimene tähendab eelkõige teavitamist, teine aga jäätmekäitluskoha asukohta, nii et see sobiks ka piirkonna elanikele, samuti lahtioleku aegu ning vastuvõtutingimusi – mitte kõiki jäätmeid ei pea ka jäätmekäitluskohas vastu võtma tasuta, kuid mida laiem on tasuta vastuvõetavate jäätmete nimekiri, seda parem. Tasu eest vastuvõetavaid jäätmeid tuuakse ka jäätmejaama vähem (Tartu Ülikool, 2020).

Eestis on jäätmevaldajate liitmist kogumisüsteemiga nõutud 2005. aastast alates. Sellest hoolimata on nii mõneski kohalikus omavalitsuses jätkuvalt probleeme jäätmevaldajate liitmisega kogumissüsteemiga, või siis on kinnistupõhiselt küll jäätmekogumissüsteemiga liitutud, kui tingimustel, mis jätkuval võimaldavad ka ulaladestamist (nt segaolmejäätmete kogumise sagedus 4 x aastas, vabastamine liitumiskohustusest, veendumata selleks esitatud tingimuste täitmises jne) (Tartu Ülikool, 2020).

Jäätmeseadus esitab üldise hüljatud jäätmete koristamise korralduse – esmalt tuleb tuvastada ulaladestaja, kui see ei õnnestu läheb koristamise kohustus üle kinnistuvaldajale, sealjuures tuleb kulud suunata kohalikule omavalitsusele, kui kohalik omavalitsus on jätnud täitmata korraldatud jäätmeveo kohustuse või kui jäätmevaldajate registri andmetel on kogumissüsteemiga liitumisest vabastatud üle 2 % registrisse kantud jäätmetekke kohtadest. Üsna sageli jäävad jäätmete, sh olme-, pakendi- jms jäätmete koristamise kulud kinnistusvaldajatele (sh RMK ja teised riigiasutused, KOVd on vaid väikese osa maade omanikud) (Tartu Ülikool, 2020).

Praguseks on olulises osas koristamiskohustuse suunamine kinnistuvaldajatele üheks põhjuseks, miks paljudes piirkondades pole kohalike omavalitsuste huvi ulaladestamisega võitlemisel (eelkõige range kogumissüsteemiga liitumise tagamine koos jäätmekäitluskoha teenusega) piisav – jäätmekogumise süsteemiga liitumise tagamine on sageli ebapopulaarne, jäätmekäitluskohtade teenuse parem korraldamine toob kaasa kulusid jms - sest sellise tegevusetuse tagajärjed on suunatud teistele isikutele. Üheks selliseks näiteks on ka Transpordiameti n-ö tüdimus tasuta prügiveost lähedalasuvate asulate elanikele, mistõttu kaalutakse suuremate teede ääres puhke- ja parkimiskohtades jäätmekonteineritest loobuda. Sellega justkui vähendatakse ulaladestamise ohtu – lähtudes oletusest, et iga suurem, seda enam avalik ehk tasuta kasutamiseks seatud konteiner nö tõmbab ligi olme- ja pakendijäätmeid – samas suurendatakse liikluses osalejate poolt põhjustatud reostust, sest normaalseid võimalusi jäätmete ära andmiseks on neile vähem (Tartu Ülikool, 2020).

Kitsamas tähenduses prügistamise, ka hajusprügi, koristamise kohustus on üldisena kinnistu valdajal, asulates aga avalikus ruumis kohalikel omavalitsustel, maanteedel ja seda vahetult ümbritseval maal Transpordiametil.

Prügistamise üks märkamatuid, aga ohtlikke jäätmeid on tubakatoodete filtrid. Inimeste harimiseks tuleks korraldada 1–2 korda aastas teavitustegevusi, et pöörata probleemile enam tähelepanu ja tõsta inimeste teadlikkust. Tubakatoodete jäätmed prügina tekivad avalikus ruumis sageli põhjusel, et jäätmeid on väga ebamugav prügikastide puudumisel kaasas kanda (määrdumine, intensiivne ebameeldiv lõhn, süttimisoht jms), mistõttu on oluline teavitada tarbijaid jäätmete likvideerimisvõimalustest. Lisaks tubakatoodete jäätmete maha viskamist ei taunita ühesuguselt kui muud prügistamist, ja seepärast tuleks rõhuda ka ühiskondliku normi muutmisele. Teiseks suunaks on oluline teavitada tarbijaid toote (filtrite) plastisisaldusest, mida sageli ei teata, ning sellega kaasnevatest keskkonnaprobleemidest. Teave filtrite plastisisalduse kohta oleks efektiivne panna sigaretipakkide peale (Tartu Ülikool, 2020).

Teine esmapilgul ohutu, aga üsnagi keskkonda reostav toode on niisutatud pühkepaber. Inimeste harimiseks tuleks korraldatud 1–2 korda aastas teavitustegevusi, et pöörata probleemile enam tähelepanu ja tõsta inimeste teadlikkust. Teavitustegevuse fookus peaks olema tootegrupi plastisisalduse esiletoomisel ja võimalike alternatiivide eelistamisel. Tarbijad ei ole sageli teadlikud, et niisutatud pühkepaber sisaldab plasti, mistõttu on selle kasutamine pikaajalise keskkonnaalase mõjuga. Sarnaselt pühkepaberiga, võiks üsnagi keskkonda reostavaks tooteks lugeda ühekordset joogitopsi, mida maanteede servades hulgaliselt leidub. Tarbijal võib ekslikult tekkida tunne, et tegu on papist topsiga, mis looduses laguneb, kuid tegelikult on see kaetud kileja materjaliga, mis ei võimalda topside lagunemist looduses (Tartu Ülikool, 2020).

Kolmas oluline prügistamise element on õhupallid. Inimeste harimiseks tuleks korraldada 1–2 korda aastas teavitustegevusi, et pöörata probleemile enam tähelepanu ja tõsta inimeste teadlikkust, eelkõige koolides ja koolieelsetes õppeasutustes. Teavitustegevused peaksid olema suunatud nii keskkonnasõbralikemate valikute tegemisele kui alternatiivsete võimaluste tutvustamisele. Koolieelsetes õppeasutustes võidaks näiteks teha ise alternatiivseid dekoreerimisvahendeid ja sarnaselt eelnevate tootegruppidega võiks ka õhupallide pakendile lisada teavituse toote plastisisaldusest (Tartu Ülikool, 2020).

Kuna Läänemaal on pikk rannikuvöönd, siis on maakond populaarne sihtkoht kaluritele, mis tähendab merevee reostust plastikut sisaldavate kalavõrkudega. Selleks võiks Läänemaa kohalikud omavalitsused võimaldada hobikalastajatele võimalust jäätmekäitluskohta tasuta ära anda vanu kalavõrke. Samuti võiks sadamates korraldada kalapüügivahendite kogumist, kasvõi nö tellimuse alusel, st perioodiline statsionaarne kogumiskast.

### 3.14.1 Meetmed ulaladestamise ja prügistamise vältimiseks

Kindlasti on ulaladestamise vähendamisele kaasa aidanud üsna massiivne teavitustegevus sellise tegevuse keskkonnakahjulikkusest ja ka ebaseaduslikkusest, seda eriti seoses suure Teeme Ära 2008 koristamisaktsiooniga, aga ka seoses mitme hilisema väiksema aktsiooniga. Kitsamas tähenduses prügistamise vältimiseks on tavalised ennetavad tegevused teavitus ja avalike prügikastide paigaldamine (avalikku ruumi: pargid, tänavad, puhkealad jms alad). Mõlemad tegevused on praktikas piiratud, eriti väljapoole asulaid ehk loodusesse ei ole võimalik kõikjale prügikaste paigaldada. Mõlema prügistamise vormi vastumeetmeks on ka järelevalve ja vajadusel

karistuste määramine. Ulaladestajatest tabatakse siiski üsna väike osa ja ka nö käigu pealt prügistajaile tehakse linnades pigem vaid märkusi, mistõttu seda ei tunnetata sageli taunitud või õigusvastse tegevusena (Tartu Ülikool, 2020).

Tootjate suunamiseks plasttoodete kasutamise vähendamisel on üheks võimaluseks taaskasutuse tasu soodustus kergesti ringlusse võetavatele ja ümbertöödeldavatele materjalidele. Selline lahendus motiveerib tootjaid eelistama maksusoodustusega materjalide kasutamist tootearenduses, mis omakorda vähendab vähendamiskohustusega plasttoodete osakaalu turul. Lisaks on tarbimise vähendamisel tulemuslikuks meetmeks lõpptarbijatele nähtava pakenditasu kehtestamine, mis teavitab tarbijaid pakendi tasust vähendades sellega eksiarvamust, et pakend on tasuta, ning motiveerib tarbijaid pakendi vajalikkuse ja alternatiivide kasutamise võimaluse üle kaaluma. Samuti aitaks see prügistamise ja ulaladestamise vastu (Tartu Ülikool, 2020).

Prügi koristamise, edasise veo ja käitlemise korraldamine ning sellega seotud kulude katmine peaks toimuma sarnaselt praeguse süsteemiga, kus prügi koristamine, vedu ja käitlemine on avaliku sektori (riigi või KOVi) ülesanne, kuid sellega seotud kulud kaetakse tootjate/maaletoojate poolt (Tartu Ülikool, 2020).

Siiani on teadaolevalt lahtist prügi teeäärtest jms kohtadest kogutud valdavalt vabatahtlike kaasamisega, mistõttu sellise prügi käitlemise kulud ei erine märgavalt konteineritest kogumise kuludest. Kui koristusaktsioonidel hakatakse kasutama n-ö palgatud tööjõudu, tõusevad jäätmete käitluskulud märgatavalt (Tartu Ülikool, 2020).

Riigis võiks olla sisse viidud prügistamise seiresüsteem, mille eesmärk oleks anda olulist infot nii üldise jäätmepoliitika toimimisest ja kitsaskohtadest ning samuti prügistamisega seotud infot kohalikul tasemel. Süsteemi üheks osaks võiks olla ka uuendatud kujul juba Teeme Ära 2008 kampaania raames kasutatud kaardirakendus, kuhu kõik looduses liikujad saaksid lihtsalt esitada andmed keskkonnas hüljatud jäätmete jms kohta. Seire korraldamine võib olla seotud ka KOV-de üldise tavajäätmete käitluse korraldamise kohustusega, aga lihtsamalt ka KOV-de jäätmekava koostamise kohustusega (Tartu Ülikool, 2020).

Prügistamise seire võiks anda lisainfot täiendava koristamise vajaduse kohta, sest praegu jääb üsna oluline osa haju-reostusest koristamata (või tegelevad sellega kinnistute valdajad, erinevad vabatahtlikud jt). Täpsemale infole tuginev koristamine suunab enam kulusid tootjatele, mis motiveerib ka enam otsima alternatiive ühekorra plastidele (ja plastkihiga joogitopsidele).

Prügistamise ja ulaladestamise vähendamiseks maanteede ääres, tuleks koostöös Transpordiametiga leida lahendus, kuidas maanteedel liikujad saaksid vabaneda prügist, mis tekib teel liikumise vältel ja hoida ära ulaladestamise riski. Koostöös tuleks kaardistada puhkealad ja parklad, kus jäätmekäitluse infrasturktuuri tuleks arendada ning kokkuleppida jäätmete äraveo kulude jaotus.

# 4. Andmed Läänemaa suletud prügilate ning jääkreostusobjektide kohta

## 4.1 Jääkreostusobjektid ja keskkonnaohtlikud objektid

Keskkonnaregistri andmetel asub Läänemaal 17 jääkreostusobjekti, millest 9 puhul on likvideerimistööd teostatud ning 8 objekti puhul on meetmeid vaja veel rakendada (tabel 6).

**Tabel 6. Läänemaa jääkreostusobjektid. Allikas: Keskkonnaportaal, 2021.**

| Nimetus | Registrikood | Ohu liik | Asukoht | Seis | Kategooria |
|---|---|---|---|---|---|
| Mägari kuivati | JRA0000198 | | Läänemaa, Haapsalu linn, Mägari küla | Jääkreostus on likvideeritud | |
| Haapsalu naftabaas | JRA0000195 | Pinnas | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn | Jääkreostus on suures osas likvideeritud | |
| Haapsalu ABT | JRA0000070 | Pinnas | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn | Jääkreostus on likvideeritud | 5 |
| Kiltsi lennuväli | JRA0000199 | Pinnas | Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla | Jääkreostus on likvideeritud | 4 |
| Kiltsi lennuvälja põhikütuseladu | JRA0000200 | Pinnas | Läänemaa, Haapsalu linn, Rohuküla küla | Jääkreostus on likvideeritud | 4 |
| Pullapää raketibaasi kütusehoidla | JRA0000206 | Põhjavesi | Läänemaa, Haapsalu linn, Rohuküla küla | Jääkreostuse likvideerimiseks ei ole meetmeid rakendatud | 4 |
| Kõrgemäe mürkkemikaalid | JRA0000213 | Pinnas | Läänemaa, Haapsalu linn, Tuuru küla | Likvideerimistööd on pooleli | 5 |
| Pullapää raketibaas | JRA0000205 | | Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla | Jääkreostus on likvideeritud | |
| Osmussaare lokaatorjaam | JRA0000197 | Pinnas | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Osmussaare küla | Jääkreostuse likvideerimiseks ei ole meetmeid rakendatud | 4 |
| Sutlepa väetiseladu | JRA0000215 | | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla | Jääkreostus on likvideeritud | |
| Risti teemeistri ABT | JRA0000049 | Pinnas | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Risti alevik | Jääkreostus väheses osas likvideeritud | |
| Väike-Nõmmküla mürgiladu | JRA0000214 | | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla | Jääkreostus on suures osas likvideeritud | 3 |
| Keskvere kütusehoidla | JRA0000256 | | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Martna küla | Jääkreostus on suures osas likvideeritud | |
| Kirimäe endise piimatööstuse katlamaja masuudihoidla | JRA0000202 | Pinnas | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kirimäe küla | Jääkreostus väheses osas likvideeritud | 3 |
| Paslepa väetiseladu | JRA0000216 | | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Paslepa küla | Jääkreostus on likvideeritud | |
| Piirsalu raketibaas | JRA0000201 | | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Piirsalu küla | Jääkreostus on likvideeritud | 5 |
| Borby mürkkemikaalide ladu | JRA0000203 | Pinnas | Läänemaa, Vormsi vald, Borrby küla | Jääkreostus on likvideeritud | 4 |

Läänemaal on kokku 11 keskkonnaohtlikku objekti (tabel 7), neist 3 Haapsalu linnas, 7 Lääne-Nigula vallas ning 1 Vormsi vallas. Suurem osa maakonna keskkonnaohtlikest objektidest on mahutid ning tanklad.

**Tabel 7. Läänemaa keskkonnaohtlike objektide nimekiri 01.03.2021 seisuga. Allikas: Keskkonnaportaal.**

| Nimetus | Registrikood | Ohu liik | Asukoht | Seis | Kategooria |
|---|---|---|---|---|---|
| Haapsalu naftabaas | JRA0000195 | Pinnas | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn | Jääkreostus on suures osas likvideeritud | |
| Pullapää raketibaasi kütusehoidla | JRA0000206 | Põhjavesi | Läänemaa, Haapsalu linn, Rohuküla küla | Jääkreostuse likvideerimiseks ei ole meetmeid rakendatud | 4 |
| Kõrgemäe mürkkemikaalid | JRA0000213 | Pinnas | Läänemaa, Haapsalu linn, Tuuru küla | Likvideerimistööd on pooleli | 5 |
| Osmussaare lokaatorjaam | JRA0000197 | Pinnas | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Osmussaare küla | | |
| Sutlepa väetiseladu | JRA0000215 | | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla | | |
| Risti teemeistri ABT | JRA0000049 | Pinnas | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Risti alevik | | |
| Väike-Nõmmküla mürgiladu | JRA0000214 | | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla | | |
| Kirimäe endise piimatööstuse katlamaja masuudihoidla | JRA0000202 | Pinnas | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kirimäe küla | | |
| Paslepa väetiseladu | JRA0000216 | | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Paslepa küla | Rekonstrueeritud | |
| Piirsalu raketibaas | JRA0000201 | | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Piirsalu küla | | |
| Borby mürkkemikaalide ladu | JRA0000203 | Pinnas | Läänemaa, Vormsi vald, Borrby küla | | |

## 4.2 Maastikupilti kahjustavad ehitised

Läänemaa omavalitsustes leidub endiselt maastikupilti kahjustavaid ja kasutuses mitteolevaid ehitisi, mis kujutavad ohtu inimeludele ning millest võib reostus keskkonda sattuda. Võrreldes eelmise jäätmekava perioodiga 2015-2020 on Läänemaal lammutatud või renoveeritud 12 hoonet ning lammutamist või renoveerimist ootavad veel 10 objekti (tabel 7). Need hooned tuleb lammutada või korrastada omanike poolt.

**Tabel 8. Maastikupilti kahjustavad ehitised Läänemaal. Allikas: Keskkonnaportaal**

| Omavalitsus | Ehitise aadress | Katastritunnus | Endine kasutusala | Olukord |
|---|---|---|---|---|
| Haapsalu linn | AT0409230015, Nõmme küla | 18401:001:0147 | radarijaam | Objekt alles, asub riigimaal. |
| | AT0409090158, Rohuküla küla | 18401:001:0421 | militaarobjektid | Objektid alles, asuvad riigimaal. |
| | AT0409090155, Rohuküla küla | 18401:001:0537 | militaarobjektid (laoplats ja hooned). | Objektid alles, asuvad munitsipaalmaal. |
| | AT0409100014, Kiltsi küla | 18401:001:0163 | militaarobjektid | Vundamendid ja laskurpesad on alles, asuvad riigimaal. |
| Lääne-Nigula vald | Jõe laut, Jõgisoo küla | | laut | Likvideerimine pole hetkel planeeritud |
| | Laut (Jõe maja juures), Jõgisoo küla | | laut | Omanikuks Kose vald |
| | Siimu tee 4, Rõude küla | 45201:001:0308 | 16 korteriga elamu | Pool maja jääb alles, teine pool lammutatakse |
| | Sutlepa keskus 7, Sutlepa küla | 52001:002:0113 | vana katlamaja | Eraomand |
| | Sadama, Rannaküla | 53101:001:1910 | töökoda | Läheb lammutamisele |
| | Samuna, Rannaküla | 53101:001:1080 | preservitsehh | Eraomand |
| | Variku küla | | mürgikuur | Reformimata riigimaa |

# 5. Jäätmemajanduse korraldamine ja jäätmerajatiste infrastruktuur Läänemaal

## 5.1 Jäätmekäitluskohad Läänemaal

Eestis töötab 2017. aasta seisuga 5 tavajäätmeprügilat. Läänemaa jäätmed viiakse ladestamiseks Tallinna, Väätsa või Paikre prügilasse. Jäätmejaamasid on maakonnas üks, mis Riigi jäätmekava 2014-2020 hinnangul on terve maakonna kohta liiga vähe. Riigi jäätmekava soovitab jäätmejaamade ehk jäätmekäitluskohtade arvu täiendada selliselt, et need jääksid kõigist elanikest mõistlikusse kaugusesse.

Läänemaal on 01.03.2021 seisuga 29 töötavat jäätmekäitluskohta, millest 23 on Haapsalu linnas, 5 Lääne-Nigula vallas ja 1 Vormsi vallas. Läänemaa töötavate ja suletud jäätmekäitluskohtade põhjalik nimekiri on tabelis 9.

**Tabel 9. Läänemaa avatud ja suletud jäätmekäitluskohtade nimekiri 01.03.2021 seisuga. Allikas: Keskkonnaportaal**

| Nimetus | Registrikood | Käitaja | Tegevuse liik | Olukord | Asukoht |
|---|---|---|---|---|---|
| Uuemõisa katlamaja | JKK5700124 | Nevel Eesti OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik |
| Haudejaama tee 9 puidutöötlus | JKK5700011 | Hael Frames OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik |
| Masti 8 katlamaja | JKK5700010 | Haapsalu Uksetehase AS | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik |
| Haudejaama tee 9 puidujäätmete põletuskoht | JKK5700076 | Multilift UV OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik |
| Panga katlamaja | JKK5700033 | Trei Puidukaubad OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Panga küla |
| Lihula mnt 22 B puitdetailidetehas | JKK5700032 | Tene Kaubandus OÜ | Tavajäätmete käitluskoht, Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | Haapsalu linn |
| Tööstuse 7 ehitusjäätmete käitluskoht | JKK5700117 | Rannavesi Ehitus OÜ | Muu tegevus, Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Lihula mnt 19a jäätmekäitluskoht | JKK5700118 | Läänemaa Ehitus OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Lõokese tn jäätmekäitluskoht | JKK5700101 | Haapsalu Linnavalitsus | Muu tegevus | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Kalmistu 2 jäätmekäitluskoht | JKK5700089 | Haapsalu Linnahooldus OÜ | Muu tegevus, Bioloogiline töötlus | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Lihula mnt 20 sortimis- ja ümberlaadimisjaam | JKK5700025 | Ragn-Sells AS | Ohtlike jäätmete käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht, Sortimisliin, -tehas, Ümberlaadimisjaam, vaheladu | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Westmeri 2 puidutöötlus | JKK5700023 | Parila Klaas OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Tulbi põik 5 kompostimisplats ja ehitus-lammutusjäätmete taaskasutamiskoht | JKK5700008 | Haapsalu Tööotsijate Ühing | Muu tegevus | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Niine 34 katlamaja | JKK5700005 | Utilitas Eesti AS | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Lihula mnt keskkonnajaam | JKK5700106 | Haapsalu Linnahooldus OÜ | Ohtlike jäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Haapsalu reoveepuhasti biojäätmete plats | JKK5700041 | Haapsalu Veevärk AS | Bioloogiline töötlus | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Rohuküla sadam | JKK5700027 | Saarte Liinid AS | Ohtlike jäätmete käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Rohuküla küla |
| Haapsalu vanametalli kokkuost | JKK5700062 | Haapsalu vanametallikokkuostu OÜ | Metallijäätmete käitluskoht | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Nõmme pinnasetäite koht | JKK5700109 | Alevtina Dulina | Muu tegevus | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla |
| Nõmme mööblitehas | JKK5700096 | Helland Baltic OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla |
| Läänemaa jäätmejaam | JKK5700067 | Feralmet OÜ | Ohtlike jäätmete käitluskoht, Metallijäätmete käitluskoht, Elektroonikaromude käitluskoht, Autolammutuskoda, Vanarehvide käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla |
| Lihula mnt 19 ehitusjäätmete käitluskoht | JKK5700019 | Läänemaa Ehitus OÜ | Ümberlaadimisjaam, vaheladu, Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Potissepa 3 maa-ala täitmine | JKK5700039 | Haapsalu Linnavalitsus | Muu tegevus | Määramata | Läänemaa, Haapsalu linn, |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | Haapsalu linn |
| Tagavere saekaatri katlamaja | JKK5700006 | Fintrade OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Tagavere küla |
| Vinkel SV metallitöötlus | JKK5700038 | Vinkel SV OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik |
| Farmi vanarehvide käitluskoht | JKK5700091 | Piirsalu POÜ | Vanarehvide käitluskoht | Töötav | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Piirsalu küla |
| Pürksi jäätmekeskus | JKK5700107 | Lääne-Nigula Vallavalitsus | Elektroonikaromude käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu | Töötav | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Pürksi küla |
| Leediküla suurfarm | JKK5700057 | Nigula Piim OÜ | Vanarehvide käitluskoht | Töötav | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Leediküla küla |
| Noorte kinnistu pinnasetäite koht | JKK5700125 | Kullamaa Osavallavalitsus | Muu tegevus | Töötav | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kullamaa küla |
| Sviby sadam | JKK5700028 | Saarte Liinid AS | Ohtlike jäätmete käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht | Töötav | Läänemaa, Vormsi vald, Sviby küla |
| Undamäe jäätmekäitluskoht | JKK5700044 | Viljar Paas | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Vilkla küla |
| Määrehe pinnasetäitekoht | JKK5700069 | Multilift UV OÜ | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Vätse küla |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Saarejõe pinnasetäite koht | JKK5700066 | Riho Õle | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Herjava küla |
| Männituka//Tammetuka jäätmekäitluskoht | JKK5700110 | Aleksander Šamonin | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa küla |
| Männituka ja Tammetuka jäätmekäitluskoht | JKK5700085 | Aleksander Šamonin | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa küla |
| Sepamaa jäätmekäitluskoht | JKK5700084 | Sepamaa Aiandusühistu | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa küla |
| Uuemõisa katlamaja | JKK5700108 | Tootsi Turvas AS | Koospõletustehas | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik |
| Uuemõisa katlamaja | JKK5700036 | Uuemõisa Teenus AS | Koospõletustehas | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik |
| Mõtsi pinnasetäite koht | JKK5700077 | Krista Kuuskla | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Vilkla küla |
| Tina 1 pinnasetäite koht | JKK5700079 | Meelis Toht | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Paralepa alevik |
| Mägari tee 6 jäätmekäitluskoht | JKK5700100 | Poka kaubandus OÜ | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla |
| Valgemetsa 3 ehitusjäätmete käitluskoht | JKK5700024 | Paul Kopli | Tavajäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Paralepa alevik |
| Haapsalu Paekivi AS paekivitoodete tootmine | JKK5700052 | Haapsalu Paekivi, AS | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Väike-Ahli küla |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Haava 2 pinnasetäite koht | JKK5700112 | Haapsalu Linnahooldus OÜ | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Vaba 9 jäätmekäitluskoht | JKK5700064 | Rannavesi Ehitus OÜ | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Läänemaa haigla | JKK5700105 | Läänemaa Haigla sihtasutus | Tavajäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Vaba 9 jäätmekäitluskoht | JKK5700009 | Haapsalu Tööotsijate Ühing | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Kiltsi tee 14 puidutöötluse katlamaja | JKK5700021 | Nedholm Design OÜ | Koospõletustehas | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Läänemaa haigla | JKK5700045 | Läänemaa Haigla, sihtasutus | Tavajäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Paralepa tee lõik 1 tavajäätmete kogumiskoht | JKK5700095 | Rannavesi Ehitus OÜ | Tavajäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Tamme 21a pinnasetäite koht | JKK5700094 | Rannavesi Ehitus OÜ | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Vaikne kallas 3 jäätmekäitluskoht | JKK5700102 | Haapsalu Linnavalitsus | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Kalmistu 2 jäätmekäitluskoht | JKK5700007 | Haapsalu Linnamajanduse AS | Tavajäätmete käitluskoht, Bioloogiline töötlus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Raudtee 16 metallijäätmete käitluskoht | JKK5700016 | Kuusakoski AS | Ohtlike jäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Tulbi põik 8 puidujäätmete käitluskoht | JKK5700014 | null | Koospõletustehas | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Haava ja Aiavilja tn vahelise maa-ala täitmine | JKK5700042 | Haapsalu Linnavalitsus | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Widemanni pargi esise maa-ala täitmine | JKK5700040 | Haapsalu Linnavalitsus | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Lihula mnt 27 vanametalli kokkuostupunkt | JKK5700043 | Aurel Haus, OÜ | Metallijäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Haapsalu rannaala täitmine | JKK5700065 | Haapsalu Linnavalitsus | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Ringo pinnasetäite koht | JKK5700082 | Ott Ringo | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Mäeküla küla |
| Nõmme küla maa-ala täitmine | JKK5700001 | Alevtina Dulina | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla |
| Kellukese tee L2 ehitus | JKK5700111 | Haapsalu Linnavalitsus | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla |
| Nõmme mööblitehas | JKK5700056 | Hapval AS | Koospõletustehas | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla |
| Äraselja pinnasetäite koht | JKK5700090 | Dmitri Aru | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | linn, Kadaka küla |
| Posti pinnasetäite koht | JKK5700073 | Palli Farm OÜ | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haeska küla |
| Haava 2 pinnasetäite koht | JKK5700112 | Haapsalu Linnahooldus OÜ | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn |
| Laheva lasketiir | JKK5700104 | Taavi OÜ | Ohtlike jäätmete käitluskoht, Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Laheva küla |
| Kiltsi õppekeskuse pinnasetäite koht | JKK5700070 | Kaitseliit | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla |
| Metallijäätmete kogumine Läänemaa jäätmejaamas | JKK5700088 | Kuusakoski AS | Metallijäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla |
| Äraselja pinnasetäite koht | JKK5700090 | Dmitri Aru | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Kadaka küla |
| Ranna pinnasetäite koht | JKK5700080 | Heikki Visnapuu | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Pusku küla |
| Kiltsi vanametalli kokkuostupunkt | JKK5700054 | Feralmet OÜ | Metallijäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla |
| Läänemaa jäätmejaam | JKK5700055 | Ragn-Sells AS | Sortimisliin, -tehas | Suletud | Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla |
| Salajõe katlamaja | JKK5700003 | Eastaed OÜ | Koospõletustehas | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Salajõe küla |
| Uugla küla põllumaad | JKK5700116 | ARNE TAMM OÜ | Bioloogiline töötlus | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | vald, Uugla küla |
| Taebla autolammutus | JKK5700029 | Servik OÜ | Ohtlike jäätmete käitluskoht, Metallijäätmete käitluskoht, Autolammutuskoda, Ümberlaadimisjaam, vaheladu | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik |
| Taebla kompostimisplats | JKK5700030 | Taebla Kodu AS | Bioloogiline töötlus | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik |
| Piirsalu metskond 102 pinnasetäite koht | JKK5700120 | TREV-2 Grupp, AS | Muu tegevus, Ümberlaadimisjaam, vaheladu | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kuijõe küla |
| 17 Keila-Haapsalu tee pinnasetäite koht | JKK5700119 | TREV-2 Grupp, AS | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kuijõe küla |
| Linnamäe seafarm | JKK5700050 | Atria Farmid OÜ | Bioloogiline töötlus | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Oru küla |
| Kullamaa biopuhasti | JKK5700046 | Kullamaa Vallavalitsus | Bioloogiline töötlus | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kullamaa küla |
| Vinkel SV metallitöötlus | JKK5700038 | Vinkel SV OÜ | Koospõletustehas | Töötav | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik |
| Taebla kompostimisplats | JKK5700030 | Taebla Kodu AS | Bioloogiline töötlus | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Kõuemaru vaheladu | JKK5700074 | EV Kaitseministeerium | Ümberlaadimisjaam, vaheladu | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Piirsalu küla |
| Pürksi jäätmekeskus | JKK5700087 | Noarootsi Vallavalitsus | Elektroonikaromude käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Pürksi küla |
| Kääru pinnasetäite koht | JKK5700122 | TREV-2 Grupp, AS | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kuijõe küla |
| Gümnaasiumi tee 1 pinnasetäite koht | JKK5700114 | Lääne-Nigula Vallavalitsus | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Pälli küla |
| Palivere puidutööstus | JKK5700015 | Kestvuspuit AS | Koospõletustehas | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Palivere alevik |
| Niibi töökoda | JKK5700049 | Hellaco OÜ | Koospõletustehas | Suletud | Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla |
| Rumpo küla maa-ala täitmine | JKK5700059 | Vormsi Vallavalitsus | Muu tegevus | Suletud | Läänemaa, Vormsi vald, Rumpo küla |
| Utileek jäätmevedu | JKK5700035 | Utileek OÜ | Ohtlike jäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa |
| Kulno Rehkalt mobiilne käitluskoht | JKK5700031 | SLG Energy OÜ | Mobiilne käitluskoht | Suletud | Läänemaa |
| Utileek jäätmevedu | JKK5700035 | Utileek OÜ | Ohtlike jäätmete käitluskoht | Suletud | Läänemaa |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Kulno Rehkalt mobiilne käitluskoht | JKK5700031 | SLG Energy OÜ | Mobiilne käitluskoht | Suletud | Läänemaa |

## 5.2 Korraldatud jäätmevedu ja jäätmeveo piirkonnad

Korraldatud jäätmevedu on olmejäätmete kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitluskohta või -kohtadesse kohaliku omavalitsuse üksuse valitud ettevõtja poolt.

Kohalik omavalitsus korraldab oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo. Korraldatud jäätmevedu võib hõlmata ka teisi olmejäätmete liike või muid jäätmeid, kui see on vajalik jäätmeseaduse nõuete täitmiseks või seda tingib oluline avalik huvi. Korraldatud olmejäätmeveo eesmärgiks on garanteerida kõikidele jäätmevaldajatele kvaliteetne ja ühtsetel põhimõtetel väljatöötatud olmejäätmete kogumine ja veoteenus.

Kohalik omavalitsus korraldab sarnaselt olmejäätmete kogumisega ka liigiti kogutud jäätmete kogumise ja hilisema käitlemise.

Jäätmeveo teenustasu peab olema piisav, et katta jäätmekäitluskoha rajamis-, kasutamis-, sulgemis- ja järelhoolduskulud ning jäätmete veo ja selle ettevalmistamisega seotud kulud.

Pakendijäätmete vedu ei seota korraldatud jäätmeveoga, vaid selle eest vastutavad konkreetsed tootjavastutusorganisatsioonid. Suurjäätmete üleandmiseks on loodud võimalused jäätmekäitluskohtades ning vajadusel korraldatakse eraldi kampaaniaid ja kogumisringe. Korraldatud jäätmeveo toimimise tagamiseks peab iga jäätmevaldaja (sh. asutused ja ettevõtted), kellel on kohustus liituda korraldatud veoga, omale rentima või ostma jäätmete kogumiseks sobiva konteineri. Vastavalt jäätmeseadusele on äraveo kohustuslik sagedus tiheasustusalal vähemalt üks kord nelja nädala jooksul. Hajaasustusaladel on veo sageduse mitte harvem kui kaheteist nädala jooksul.

Jäätmeseadus § 67 lg 1 kohaselt korraldatud jäätmeveo teenuse osutaja leidmiseks korraldab kohaliku omavalitsuse üksus iseseisvalt või koostöös teiste kohaliku omavalitsuse üksustega kontsessioonilepingu sõlmimise menetluse, lähtuvalt riigihangete seaduses sätestatust. Viimasel juhul võivad koostööd tegevate kohaliku omavalitsuse üksuste haldusterritooriumid moodustada ühe veopiirkonna.

Täna on Läänemaa kohalikud omavalitsused igaüks eraldi läbi viinud hanke, leidmaks oma territooriumile jäätmete vedaja. Läänemaal on kolm jäätmeveo piirkonda, mis kattuvad omavalitsuse piiridega: Haapsalu linn, Lääne-Nigula vald ja Vormsi vald. Ühtsele, tervet Lääne maakonda hõlmava korraldatud ühtse jäätmekorralduseni võiks jõuda tulevikus, kui kehtivad lepingud lõppevad (tabel 10).

**Tabel 10. Korraldatud jäätmeveo kehtivate lepingute tähtajad Läänemaa omavalitsustes. Allikas: KOVid.**

| Omavalitsus | Teenuse pakkuja | Lepingu lõpp |
|---|---|---|
| **Haapsalu linn** | Ragn-Sells AS | 31.12.2024 |
| **Lääne-Nigula vald** | AS Eesti Keskkonnateenused | 31.01.2024 |
| **Vormsi vald** | Ragn-Sells AS | 01.12.2025 |

Lisaks korraldatud jäätmeveole on kohalike omavalitsuste ülesanne määrata kindlaks oma haldusterritooriumil pakendijäätmete kogumisviisid ning kehtestada reeglid pakendi ja pakendijäätmete kogumise ning taaskasutuse korralduseks. Samuti on kohaliku omavalitsuse ülesanne valmistada ette pakendijäätmete kogumise infrastruktuur. Läänemaa jäätmekäitlusrajatiste nimekiri on kajastatud tabelis 11.

**Tabel 11. Läänemaa jäätmekäitlusrajatised omavalitsuste ja asukohtade kaupa. Allikas: www.kuhuviia.ee.**

| Omavalitsus | Asukoht | Konteineri liik | Pakendi liigid | Konteinerite arv asukohas |
|---|---|---|---|---|
| **Lääne-Nigula vald** | Nõva | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 3 tk |
| | Nõva pood | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Rannaküla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Nõva pood | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Dirhami pood | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Dirhami pood | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Roosta Puhkeküla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Sutlepa korrusmajad | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 2 tk |
| | Sutlepa korrusmajad | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Pürksi pood | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 2 tk |
| | Pürksi pood | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | Pürksi Katlamaja | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Pürksi Katlamaja | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Linnamäe pood | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Linnamäe pood | Kogumiskast | Patareid, lambipirnid | |
| | Linnamäe pood | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Linnamäe kortermaja | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Linnamäe kortermaja | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Koela Talumuuseum | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Nigula kortermaja | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Taebla Gümnaasium | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Toominga 9, Taebla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Taebla Autolammutus | Romula | Romusõidukid ja -masinad, vanametall | 1 tk |
| | Taebla kauplus | Kogumiskast | Patareid, lambipirnid | 1 tk |
| | Nurme tn, Taebla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Taebla kauplus | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Raudtee bussipeatus, Taebla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 2 tk |
| | Kirimäeküla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 2 tk |
| | Üsse küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 3 tk |
| | Turvalepa küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | Palivere mõis | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Raba 9, Palivere | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Raba 2, Palivere | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Lähtru 2, Palivere | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Palivere kauplus | Kogumiskast | Patareid, lambipirnid | 1 tk |
| | Palivere kauplus | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Kingu tn, Palivere | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Haapsalu 14, Palivere | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Haapsalu mnt 19, Palivere | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Piirsalu küla | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Piirsalu küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Koidu ja Lõuna tn nurk, Risti | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Koidu ja Lõuna tn nurk, Risti | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Risti kool | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Sireli tn, Risti | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Tallinna mnt 4, Risti | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 2 tk |
| | Lihula mnt risti, Risti | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Risti kauplus | Kogumiskast | Patareid, lambipirnid | 1 tk |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | Risti kauplus | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Vahtra tn, Risti | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Vahtra tn, Risti | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 2 tk |
| | Koluvere seltsimaja | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 2 tk |
| | Koluvere seltsimaja | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Koluvere kauplus | Kogumiskast | Patareid, lambipirnid | 1 tk |
| | Kullamaa kortermajad | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Kullamaa kortermajad | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 3 tk |
| | Kullamaa kauplus | Kogumiskast | Patareid, lambipirnid | 1 tk |
| | Kullamaa kauplus | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Üdruma küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Liivi kauplus | Kogumiskast | Patareid, lambipirnid | 1 tk |
| | Liivi kauplus | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Kirna küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Martna kauplus | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Martna kauplus | Kogumiskast | Patareid, lambipirnid | 1 tk |
| | Martna küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Putkaste küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Oonga kauplus | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Rõude küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Rõude küla | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| **Haapsalu linn** | Haeska küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | Kiideva küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 2 tk |
| | Puise küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Panga küla | Paberpakend | Paber ja papp | 1 tk |
| | Panga küla | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Parila kauplus | Kogumiskast | Patareid, lambipirnid | 1 tk |
| | Parila kauplus | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Ridala kalmistu | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 1 tk |
| | Mardi talu, Tanska küla | Taaraautomaat | Pandipakend | 1 tk |
| | Mägari kortermajad | Segapakend | Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend | 2 tk |

## 5.3 Läänemaa jäätmejaam

Keskkonnaministri määruse „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ kohaselt on jäätmejaam üldjuhul detailplaneeringu ja projekti alusel rajatud ning tehniliselt varustatud jäätmekäitluskoht, kuhu on paigutatud taaskasutatavate jäätmete kogumiseks ja esmaseks töötlemiseks kogumismahutid, sh ohtlike jäätmete kogumismahutid. Jäätmejaama tehniline varustatud peab tagama erinevate olmejäätmeliikide vastuvõtmise elanikkonnalt.

Lääne maakonna jäätmejaam asub Kiltsi külas Haapsalu linnas (endise Pullapää prügila maa-alal) ning seda haldab Feralmet OÜ. Jäätmejaam on avatud esmaspäevast reedeni kell 9.00-16.00 ning laupäeval kell 9.00-14.00, teenindab nii eraisikuid kui ka ettevõtteid.

Jäätmejaamas võetakse tasuta vastu: paberit ja pappi (kartongi), pakendijäätmeid, metallpakendeid klaaspakendit, puitu (oksad), vanarehve, elektri- ja kodumasinaid, patareisid ja akusid.

Tasu eest võetakse vastu: ehitus- ja lammutusprahti, suurjäätmeid, klaasi, haljastusjäätmeid, töödeldud puitu, segaolmejäätmeid, vanaõli, kasutatud toiduõli, õli- ja kütusefiltreid, vanu ravimeid, värvi- ja lakijäätmeid, lahusteid ja liimijäätmeid, jahutusvedelikku, luminestsentslampe, kütteõli jäätmeid ja asbesti sisaldavaid ehitusmaterjale (eterniiti).

Arvestades maakonna asustusstruktuuri ning maakonna jäätmejaama paiknemist, siis on maakonnas mitmeid piirkondasid, kellele jääb jäätmejaam ebamõistlikult kaugeks, nt Nõva, Kullamaa, Risti, Martna, Rõude jt piirkonnad. Seega oleks vaja maakonda juurde rajada uusi jäätmekäitluskohtasid, kuhu kohalikud elanikud saavad viia suurjäätmeid, ohtlikke jäätmeid, elektroonikaromusid jt jäätmeid, mille kodus hoiustamine või ulaladestamine võib kaasa tuua

keskkonnareostuse. Kuna jäätmete vedu Läänemaa jäätmejaama toob kaugema piirkonna elanikele kaasa ebamõistlikke kütusekulusid ning sellele lisaks jäätmetest vabanemise tasu, siis võib see paljusid elanikke viia olukorrani, kus jäätmetest vabanetakse ulaladestamise teel või kiputakse ohtlikest jäätmetest vabanema muul viisil, mis võib tuua kaasa raske keskkonnareostuse (vanaõli, lahustid, värvid, asbesti sisaldavad ehitusjäätmed jne).

Omavalitsustes valmivatesse üldplaneeringutesse on planeeritud biojäätmete kompostimisväljakud suuremate asulate lähedusse. Teadaolevalt planeeritakse Lääne-Nigula valda üldplaneeringu kohaselt biojäätmete kompostimisväljakud: Taeblasse, Ristile, Rõuma, Paliverre, Pürksi, Linnamäele, Nõvale (kalmistu tarbeks), Martnasse, Koluverre, Liivile ja Kullamaale.

Hõredas asustuses on end õigustanud erinevad kogumisringid, mille korraldamisega jätkatakse. Samuti tuleks kaaluda tuleb pakendijäätmete, paberi ja papi, biojäätmete ja suurjäätmete liitmist korraldatud jäätmeveoga.

## 5.4 Pürksi jäätmekeskus

Jäätmekeskus asub Jäätmekeskuse maaüksusel Pürksi külas Lääne-Nigula vallas ning seda haldab kohalik omavalitsus. Jäätmete vastuvõtt ja korduvkasutusse andmine Noarootsi osavalla elanike poolt toimub eelneval kokkuleppel heakorratöötajatega. Pürksi jäätmekeskus teenindab ainult elanikke, juriidilisi isikuid ei teenindata. Jäätmekeskusesse on võimalik tasuta viia ohtlikke jäätmeid ja suurjäätmeid (vanamööbel, sanitaartehnika, elektriseadmed, mahutid ja taara, ehitusjäätmed) võetakse vastu tasu eest. Jäätmekeskusest on võimalik võtta tasuta korduvkasutusse mööblit, pliite, pesumasinaid jm. Pürksi jäätmekeskusesse ei ole võimalik viia autorehve, eterniiti ja asbestijäätmeid.  Jäätmekäitluskohal on olemas jäätmete käitlemiseks vajalikud load.

Jäätmekeskuse maaüksusele on kavandatud ka aia- ja haljastusjäätmete kompostimisväljak ja ehitusjäätmete vastuvõtuks laoplats. Vastav detailplaneering on kehtestatud.

## 5.5 Haapsalu keskkonnajaam

Haapsalu keskkonnajaam asub Lihula maanteel (Lihula mnt 17b) suure silla juures ning on avatud viiel päeval nädalas, esmaspäevast laupäevani. Keskkonnajaamas on võimalik tasuta vastavatesse konteineritesse panna:

- mootori-, käigukasti- ja määrdeõlid;
- ohtlikke aineid sisaldavad või nendega saastunud pakendid (kodukeemia pakend);
- elavhõbeda lambid (luminofoorlambid, säästupirnid);
- värvid, liimid, vaigud;
- patareid, akud;
- vanad ravimid;
- printerite tahma-, tooneri- ja tindikassetid;
- õli- ja kütusefiltrid;
- õli sisaldavad jäätmed;

Lisaks sellele ka segapakendeid ja klaaspakendeid. Koduelektroonikat ja rehve Haapsalu keskkonnajaama viia ei saa.

## 5.6. Hullo jäätmekogumispunkt

Vormsi vallas korraldab jäätmemajandust vald ja selleks on vallal hankekorras sõlmitud leping ettevõtjaga „Vormsi valla jäätmemajanduse korraldamine". Saarel asub 16 prügimaja, kus asuvad konteinerid jäätmete liigiti ära andmiseks. Konteinerid veetakse täitumisel kokku Hullo külas asuvasse jäätmekogumispunkti, kuhu kogutakse kokku jäätmed saarelt äraveoks. Jäätmekogumispunktis on erinevad konteinerid taaskasutatavate jäätmete jaoks ja jäätmepress olmejäätmetele. Lisaks saab kogumispunkti üle anda majapidamises tekkivad ohtlikud jäätmed, suuremõõtmelised jäätmed ja vanametalli.

Hetkel on olemas vajadus parandada jäätmekogumispunkti tingimusi jäätmete liigiti kogumiseks. Täna on jäätmekogumispunktis olemas toimiv prügipress olmejäätmete jaoks ja eraldi konteinerid papile ning pakenditele. Tulevikus on jäätmejaama vaja papipressi koos 20 $m^3$ multilift konteineriga (sinine) ja pakendipressi koos 20 $m^3$ multilift konteineriga (kollane), laadimine maast ja estakaadilt, et mitte vedada saarelt ära õhku, vaid parandada liigiti sorteerimist ja vähendada transpordikulusid.

Kuna Vormsi saarel ei ole prügimäge ja kõik jäätmed (va ehitusjäätmed) veetakse saarelt ära, siis on vajalik tõhustada liigiti kogumist ja vähendada kulusid jäätmete saarelt ära veoks. Täna jääb külade jäätmemajades puudu konteinereid paremaks jäätmete liigiti kogumiseks (klaas, tekstiil jm), kinnine konteiner ehitusjäätmetele, lahtine konteiner vanaraua jaoks. Täiendavate konteinerite paigaldamisega saaks saarel liigiti koguda täiendavalt klaasi, tekstiili, ehitusjäätmeid ja vanarauda. Kuna antud jäätmeid Vormsil liigit varem kogutud ei ole, siis koguste osas on täna prognoosi väga raske teha. Klaas ja tekstiil jäävad ca 2-3 tonni piiresse ja ehitusjäätmed ning vanaraud ca 5-10 tonni.

Kuna Vormsi saarel jääb paljude inimeste majapidamistes üle puidu jäätmeid (viljapuude ja marjapõõsaste lõikus, hekkide korrastamine jm). Sellise puitmaterjali paremaks kasutuseks kohapeal on vajalik saarele hankida puiduhakkur.

## 5.7 Suuremad kõrvaldamis- ja taaskasutusrajatised

Info maakonna suurematest kõrvaldamis- ja taaskasutusrajatiste kohta leiab tabelist 12. Lisaks on tabelisse märgitud kõrvaldamis- ja taaskasutusrajatiste keskkonnalubade kehtivusperioodid.

**Tabel 12. Kehtivad keskkonnaload Läänemaal. Allikas: Keskkonnaportaal, 2021.**

| Objekti asukoht | Omaja | Liik | Kehtivuse periood |
|---|---|---|---|
| Tööstuse 7, Haapsalu linn, Lääne maakond | Rannavesi Ehitus OÜ | ehitusjäätmete käitluskoht | 31.12.2019 - 30.12.2024 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Pusku küla, Haapsalu linn, Lääne maakond | Ungru Paekivi OÜ | Pusku lubjakivikarjäär | 31.12.2019 - 30.12.2024 |
| Lääne maakond | Eesti Keskkonnateenused AS | Vedu Läänemaal | 08.01.2020 - 07.01.2025 |
| Kiltsi küla, Haapsalu linn, Lääne maakond | FERALMET OÜ | Läänemaa jäätmejaam | 31.12.2019 - 30.12.2024 |
| Haapsalu linn, Lääne maakond | RAGN-SELLS AS | Vedu Haapsalu linnas | 01.01.2020 - 31.12.2024 |
| Haapsalu linn, Lääne maakond | Haapsalu Linnahooldus OÜ | Lihula mnt keskkonnajaam | 08.01.2019 - 21.02.2023 |
| Haapsalu linn, Lääne maakond | Haapsalu vanametallikokkuostu OÜ | Vanametalli kokkuost | 23.08.2017 - 22.08.2022 |
| Kalmistu 2, Haapsalu linn, Lääne maakond | Haapsalu Linnahooldus OÜ | Jäätmekäitluskoht | 30.05.2017 - 29.05.2022 |
| Saunja küla, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond | Lääne Teed OÜ | Ehitus-lammutusjäätmete käitluskoht | 24.04.2017 - 23.04.2022 |
| Pürksi küla, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond | Lääne-Nigula Vallavalitsus | Pürksi jäätmekeskus | 13.09.2016 - 12.09.2021 |
| Taebla alevik, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond | SERVIK OÜ | Vanametalli kokkuost | 12.07.2016 - 11.07.2021 |
| Haapsalu linn, Lääne maakond | RAGN-SELLS AS | Lihula mnt 20 sortimis- ja ümberlaadimisjaam | 09.11.2015 - ... |
| Taebla alevik, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond | SERVIK OÜ | Taebla autolammutus | 22.10.2020 - ... |
| Kadarpiku küla, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond | Catalana OÜ | Kadarpiku küla vanarehvide käitluskoht | 06.08.2020 - ... |

## 5.8 Suletud prügilad

1996. aastal suleti ja korrastati Vedra, Kirimäe, Martna, Rõude, Lähtru, Sutlepa, Variku ja Rannaküla prügilad praeguse Lääne-Nigula valla territooriumil. Samal ajal suleti ka Rumpo prügila Vormsi vallas.

Rumpo vana karjääri-prügila alale kehtestati 29.05.2017 detailplaneering, millega tahetakse taotleda ala osaliselt munitsipaalomandisse, et rajada sinna ehitusmaterjalide taaskasutuse, okste põletamise ja loomsete jäätmete matmise ala.

1997. aastal suleti Paslepa, Koluvere, Silla, Vaikna ning AS Plivere EMT Liivi intermaterjalide prügila praeguse Lääne-Nigula valla territooriumil.

Aktiivset seiret pärast prügilate sulgemist ja korrastamist teostatud ei ole. Jäätmete ladestamist endistele prügilatele ei ole täheldatud, seetõttu täiendavaid meetmeid suletud prügilate täiendavaks korrastamiseks ei ole vajalik kasutusele võtta.

Pullapää prügila suleti 2007. aasta oktoobris. Esimene järelseire tehti detsembris 2007, mille tulemusel leiti, et olemasolevate kaevudega seiret edaspidi teha ei ole võimalik. 17.04.2013 puuriti uued seirepuuraugud ning võeti prügila sulgemise projektis ettenähtud seireproovid. Viimased proovid teostati 2019. aastal ning osad näitajad olid üle määra, mistõttu tuleb järelseiret jätkata. 2022. aastal on plaanis teostada kompleksseire. Seireproovide võtmist jätkatakse igal aastal ning iga kolme aasta tagant soovitakse teostada kompleksuuringuid.

Tänane Läänemaa jäätmejaam rajati suletud Pullapää prügila kõrvale.

# 6. Hinnang eelmise perioodi riikliku ja maakondliku jäätmekava täitmisele

## 6.1 Riigi jäätmekava 2014-2020

Riigi jäätmekavas 2014-2020 on kirjas, et iga tegevuse juures tuleb rakendada kõiki sobivaid jäätmetekke vältimise võimalusi, samuti kanda hoolt, et tekkivad jäätmed ei põhjustaks ülemäärast ohtu tervisele, varale ega keskkonnale.

**Jäätmetekke vältimise ja jäätmehooldusmeetmte väljatöötamisel ning rakendamisel juhindutakse järjestuses järgmisest jäätmehierarhiast:**

1. jäätmetekke vältimine.

2. korduskasutuseks ettevalmistamine.

3. ringlussevõtt

4. muu taaskasutamine nagu energiakasutus

5. kõrvaldamine

Riikliku jäätmekava 2014-2020 jäätmearuande (2021) kohaselt on eesmärgi täitmisele oluliselt kaasa aidanud ressursitõhususe ja jäätmetekke vähendamise edenemine prioriteetsetes ettevõtlussektorites (ehituses, ehitusmaterjalide tootmises, toiduainetööstuses ja kaubanduses). Jäätmetekke vähendamisele aitab kaasa uute tehnoloogiate kasutuselevõtt, mis võimaldab neid materjale, mida varem käideldi jäätmetena, käsitleda kõrvalsaaduse ja/või teisese toorena. See tähendab, et uued tehnoloogiad võimaldavad tootmisprotsessi suunata selliselt, et tootmise esmase eesmärgi kõrval saadakse ka muu materjal, mis ei vaja kasutusele võtmiseks täiendavat töötlust ja mille järele on nõudlus.

Keskkonnateadlikkuse kasvatamiseks on teavituskampaaniaid korraldanud nii riik, KOV-id kui ka ettevõtted. Jagamismajandus ja asjade korduskasutamine on tõusuteel (Toidupanga ja teiste heategevusorganisatsioonide tegevus toidu ümberjaotamisega, korduskasutatavate toidunõude laenutus üritustel ja festivalidel, Topsiringi ja Eesti Pandipakend OÜ tootevaliku laienemine ja selle kasutamine üha rohkematel üritustel, JSI üle-eestiline nõude korjandus jms.) Lisaks on Uuskasutuskeskus jõudsalt oma tegevust laiendanud.

Projekti „Jäätmete liigiti kogumine“ käigus intervjueeriti Eesti elanikke, et selgitada kitsaskohti, miks elanikud ei kogu jäätmeid liigiti. Intervjuude põhjal selgus, et üheks enim küsimusi tekitavaks probleemiks on, millisesse konteinerisse teatud jäätmeliike tohib visata. Kui puudub üheselt mõistetavus, valitakse jäätmete äraviskamiseks pigem segaolmejäätmete konteiner. Toodi ka välja, et riigis ringi liikudes kohatakse konteinerite puhul erinevaid värve ja märgistusi, mis tekitavad veel enam segadust. Olmejäätmete liigiti kogumise lihtsustamiseks töötati välja värvilahendused, mida tuleb kogumisvahendite puhul või nende märgistamisel eelistada: kollane – plast-, metall- ja segapakendijäätmed; sinine – paber- ja papppakendijäätmed ja paber ja kartong; roheline – klaaspakend; pruun – biojäätmed; hall ja must – segaolmejäätmed.

Kui 2013. aastal, Iru jäätmepõletustehase tööle rakendumisel, suunati ligikaudu pool tekkinud olmejäätmetest ladestamise asemel põletamise teel taaskasutusse, siis viimastel aastatel on turuolukorrast tingituna hakanud energiakasutus ladestamise arvelt vähenema. 2018. aastal põletati 41% ja ladestati 22% olmejäätmetest, 2014. aastal olid vastavad näitajad 48% ja 7%. 2018. aastal oli olmejäätmete ringlussevõtu tase vaid 31%, mistõttu võib suure tõenäosusega väita, et aastaks 2020 ei õnnestu sihttaset täita. Võrdluseks: Euroopa Liidu keskmine näitaja oli 2018. aastal 47%.

Riigikontroll tõi oma 2016. aasta auditis olmejäätmete ringlussevõttu pärssivate teguritena välja ka jäätmeveoteenuse madala hinna, mis ei motiveeri inimesi jäätmeid liigiti koguma, puuduliku liigiti kogumise konteinerite paigutamise elamute lähedale ning nõrga järelevalve jäätmekäitlejate ja pakendi taaskasutusorganisatsioonide üle, mille tulemusel võib ringlusse jõuda deklareeritust vähem jäätmeid. Seetõttu on planeeritud ka järgmistel aastatel ellu viia tegevusi, mis aitaksid sihttasemele võimalikult lähedale jõuda. Üheks selliseks tegevuseks on liigiti kogumise infrastruktuuri arendamine, et inimestel oleks võimalikult mugav jäätmeid tekkekohal liigiti koguda. Samuti on kohalikud omavalitsused juba korraldatud jäätmeveo hangete kaudu üha enam jäätmeliike hõlmanud ning hinnapoliitika kujundamisega on saavutatud liigiti kogutud jäätmete tasuta äraandmise võimalus, kehtestades segaolmejäätmete äraandmisele kõrgema tasu, mis omakorda motiveerib inimest jäätmeid liigiti koguma.

Jäätmed, mille teket ei ole võimalik vältida ja mida ei saa korduskasutuseks ettevalmistamisse või ringlusse suunata, tuleks suunata energiakasutusse või muusse taaskasutusse, vältimaks jäätmete ladestamist. Seejuures saab jäätmete energiakasutus panustada ühtlasi taastuvenergia tootmisesse ja aitab vähendada taastumatute ressursside kasutamist energia saamiseks. Näiteks on võimalik toota biolagunevatest jäätmetest biogaasi. Juhul kui biogaasi tootmisel tekkiv kääritusjääk on sertifitseeritud tooteks, toimub ühtlasi lisaks taastuvenergia tootmisele ka biolagunevate jäätmete ringlussevõtt.

### 6.1.1 Olulised saavutused riiklikul tasandil

Olmejäätmete liigiti kogumise tase on tõusnud ja kvaliteet paranenud (nt pakendikoti teenus). Eramajadel on võimalus liituda teenusega, mille käigus saab pakendijäätmeid tasuta ära anda 150L kollase kilekotiga. Selle teenuse osutamine on kokku lepitud 33 omavalitsusega 104 asulas. Teenusega on liitunud 10 268 majapidamist (aastaga lisandunud 3 649 eramaja).

Inimeste teadlikkus jäätmevaldkonna teemadest on kasvanud (Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring, mis näitas, et keskkonnasäästlikest tegevustest on elanikud kõige enam omaks võtnud just prügi ja jäätmete keskkonnasõbraliku käitlemise).

Jagamismajandus ja asjade korduskasutamine on tõusuteel (Toidupanga ja teiste heategevusorganisatsioonide tegevus toidu ümberjaotamisel, korduskasutatavate toidunõude laenutus üritustel ja festivalidel, Topsiringi ja Eesti Pandipakendi tootevaliku laienemine ja selle kasutamine üha rohkematel üritustel, Uuskasutuskeskuse tegevus, JSI üle-eestiline nõude korjandus jms).

Kõik omavalitsused on haaratud korraldatud jäätmeveosüsteemi, samuti valdav osa elanikest on liitunud korraldatud jäätmeveoga. Korraldatud jäätmevedu hõlmab lisaks ka liigiti kogutud jäätmeid, nagu köögi-sööklajäätmed, papp ja paber, suurjäätmed, pakendid.

### 6.1.2 Probleemid, takistused

Elanikkonna teadlikkus on küll kasvanud, kuid pole piisavalt mõjutanud inimeste käitumist. Segaolmejäätmete jäätmeveoteenuse madal hind ei motiveeri inimesi jäätmeid sortima (nt Tallinnas on 240 l segaolmejäätmete ja sama suure biojäätmete konteineri tühjendamine põhimõtteliselt sama hinnaga või on vahe väga väike, nt Tartus oli segaolme 240 m3 konteineri tühjendamine vaid ca 2 eurot kallim kui biojäätmete tühjendamine).

Liigiti kogumise infrastruktuur pole kohalikes omavalitsustes täielikult välja arendatud, kvaliteet halb, pole mugav.

Liigiti kogumisvõimalused KOV-ide võrdluses on väga erinevad. 31 KOV-is on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud lisaks segaolmejäätmetele, vanapaberile ja biolagunevatele jäätmetele suurjäätmed ja/või pakendijäätmed, samas 15 KOV-is on ainult segaolmejäätmed korraldatud jäätmeveoga hõlmatud. KOV-ide tase on ebaühtlane ja seetõttu napib osades KOV-ides ressursse ja teadmisi jäätmevaldkonna teemadega tegelemiseks (osades valdades pole eraldi keskkonnaspetsialisti).

### 6.1.3 Meetmed olukorra riikliku jäätmemajanduse olukorra parandamiseks

**Riiklikus jäätmekavas 2014-2020 on püstitatud mitmed tegevused eesmärkide saavutamiseks:**

- Liigiti kogumise taristu arendamine, sh erinevad toetusmeetmed. Parem liigiti kogumise taristu ja tõhusam liigiti kogumine hõlbustab kvaliteetset ringlussevõttu, aitab vähendada prügistamist ehk jäätmetest tulenevat keskkonnariski.

- Ringlussevõtu edendamine, sh erinevad toetusmeetmed, et vähendada ladestamist.

- Teadlikkuse kasvatamise kampaaniatega jätkamine (jäätmetekke vältimise nädal ja muud temaatilised kampaaniad).

- Kohalike omavalitsuste roll on jäätmekäitluse arendamisel väga oluline. KOV-id saavad ette näha pakendijäätmete kogumiskohad ja need TKO-dele ette valmistada, samuti panustada teavitustegevusse, et pakendikonteinerisse pandaks ainult pakendijäätmeid. Samuti tuleb panustada mugavamasse pakendijäätmete kogumisse, liites pakendijäätmete kogumise korraldatud jäätmeveoga. Lisaks saavad KOV-id lepinguga määrata TKO-dele aruande esitamise kohustuse. Ühtlasi panustada jätkuvalt teavitusse, et jäätmete ringlussevõtus on suur osa jäätmete liigiti kogumisel ja nende kokku kogumisel, seega mida rohkem jäätmeliike kohalik omavalitsus hõlmab korraldatud jäätmeveoga, seda suurem on ringlussevõtt. Biojäätmete liigiti kogumine korraldatud jäätmeveo raames on äärmiselt oluline.

• Kitsaskohtade lahendamiseks on ka edaspidi vajalik hea koostöö erinevate osaliste vahel ja soov pingutada parema jäätmekäitluse nimel.

• Kajastada igasuguse prügistamise vastu võitlemise ja selle vältimise ning igat liiki prügi koristamise meetmeid. Prügistamine on nii jäätmete ebaseaduslik keskkonda viimine ehk näiteks ehitus- ja lammutusjäätmete metsa alla viimine kui ka tänaval pakendite mahaviskamine. Muu prügistamise tagajärjeks on sageli ka mereprügi.

## 6.2 Läänemaa omavalitsuste ühtne jäätmekava 2016-2020

Läänemaa omavalitsuste ühises jäätmekavas 2016-2020 oli peamiseks eesmärgiks seatud jäätmekäitluse hierarhiat järgiva jäätmehoolduse arendamine kohaliku omavalitsuse tasandil, st järgida ja rakendada jäätmetekke vältimist ja vähendamist, toodete korduskasutust, jäätmete ringlussevõttu ning keskkonnateadlikkust.

Kui 2014. aastal tekkis Läänemaal elaniku kohta 229 kg segaolmejäätmeid, siis 2019. aastal tekkis neid pisut rohkem ehk 253 kg. Kuigi elanike arv on kahanenud, siis kasvanud on elanike elatustase ning selle tõttu ka tarbimine ja jäätmete teke. Tabelis 13 on kajastatud 2019. aasta jäätmete mahud liikide kaupa, kus erinevat liiki jäätmete mahud on summeeritud ning summast arvestatud iga liigi suhe kogumassi. Tabel 13 põhjal võib väita, et 2016-2020 Lääne maakonna jäätmekavas püstitatud eesmärgid on täitamata jäänud. Eelkõige tuleneb see riiklikust politikast, mille roll on reguleerida toodete pakendamist ning toodete jätkusuutlikust.

**Tabel 13. Jäätmete liigiti kogumise võrdlustabel aastate 2014 ja 2019 kohta. Allikas: JATS**

| Liik | 2014 | 2019 |
|---|---|---|
| **Segaolmejäätmed** | 64% | 48% |
| **Liigiti kogutud segaolmejäätmed** | 36% | 52% |
| **Olmejäätmetest liigiti kogutud:** | | |
| **Pakend** | 58,03% | 32,36% |
| **Paber ja kartong** | 10,68% | 3,71% |
| **Biojäätmed** | 9,71% | 1,73% |
| **Metall** | 4,32% | 25,39% |
| **Ohtlikud jäätmed** | 1,91% | 28,22% |
| **Elektroonika** | 1,24% | 0,20% |
| **Suurjäätmed** | 1,16% | 1,59% |
| **Klaas** | 0,28% | - |
| **Akud ja patareid** | 0,03% | 1,01% |

**Läänemaa omavalitsuste jäätmehoolduse arendamise eesmärkideks seati:**

• omavalitsuste koostöö jätkamine, mis tagab ühtse ja paremini toimiva jäätmehoolduse kogu maakonnas.

• arendada olmejäätmete liigiti kogumist ja sorteerimist ning taaskasutust.

Mõlema punkti puhul võib väita, et liiguti eesmärgi suunas, kuid nii nagu riikliku jäätmekava puhul, siis ka maakondliku jäätmekava puhul ei suudetud lõplikku eesmärki saavutada.

**Eelmise perioodi ehk 2016-2020 jäätmekavast võiks esile tuua veel järgmisi muutusi:**

- Lammutati 12 maastikupilti kahjustavat hoonet.

- Likvideeriti 5 jääkreostusobjekti.

- Alustati tekstiili kogumisega Haapsalu linnas (paigaldati 3 konteinerit).

- Haapsalu keskkonnajaamal on olemas kehtiv keskkonnaluba.

- Tiheasumites on muutunud kohustuseks biojäätmete eraldi kogumine, alates 5 korteriga korterelamute juures.

- Kui varem Kullamaal, Vormsil ja Noarootsis ei olnud korraldatud jäätmevedu, siis alates 2019. aastast on korraldatud jäätmevedu ka Noarootsis ja Kullamaal. Vormsil korraldatud jäätmevedu klassikalisel moel ei ole. Vormsi saarel viivad elanikud oma jäätmed külakeskustes asuvatesse pürimajadesse ning korraldatud jäätmevedu toimub prügimajadest. Arvestades Vormsi saare eripära, siis keskkonnasäästu arvestades pole saarele klassikalist majapidamistest jäätmete korraldatud jäätmevedu vaja.

**Ellu jäid viimata perioodil 2016-2020 järgmised tegevused:**

- Ehitada Kullamaale jäätmete vastuvõtupunkt ja kompostimisväljak.
- Taaskasutuskeskuse hoone rajamine Läänemaa jäätmejaama.
- Aia- ja haljastusjäätmete kompostimisväljaku ning ehitusjäätmete laoplatsi ehitus Pürksi jäätmekeskusesse.
- Rajada Haapsalu linna Haava tänavale kompostimisväljak.

### 6.2.1 Probleemid, takistused

**Järgnevalt on esitatud peamised Lääne maakonna omavalitsuste probleemid jäätmehoolduse korraldamisel:**

- Vähene järelevalve jäätmehoolduseeskirja täitmise üle. Omavalitsustes puudub väärteo menetleja.
- Korraldatud pakendijäätmete vedu kodudest puudub ning see ei motiveeri inimesi prügi sorteerima.
- Jätkuv jäätmete põletamine kodumajapidamistes.
- Elanike ja külastajate ebaühtlane keskkonnateadlikkus. Inimesed ei ole harjunud käituma ja mõtlema keskkonnasäästlikult.
- Jäätmete kogumiskohtade ja konteinerite ühtses stiilis märgistamine on puudulik. Erinevad organisatsioonid kasutavad eri värvi ja liiki konteinereid, mis ajab elaniku ja külastaja segadusse.

- Läänemaa söögikohtade puhul puudub kontroll, kuidas käideldakse köögijäätmeid.
- Ebapiisav komposteerimisväljakute või -platside hulk.
- Pakendikonteinerite ületäitumine ja vähene arv ning ebapiisava tihedusega vedu.
- Vähesed ja paindlikud võimalused suuremõõtmeliste, ohtlike, ehitus- ja lammutusjäätmete üleandmine.
- Pakendikonteinerite risustamine muu olmeprügiga, paberi või kartongiga, ohtlike jäätmetega jne.
- Ebaproportsionaalne jäätmejaamade ehk jäätkekäitluskohtade võrgustik. Väiksemates kohtades puudub võimalus tasuliste jäätmete üleandmiseks/kaalumiseks.
- Läänemaa teede madal raskeveokite taluvuspiir.
- Läänemaa hajaasustatus, mis muudab regulaarse jäätmete liigiti veo tekkekohalt ebamõistlikult kulukaks ja toob kaasa suurema keskkonnakahju.

# 7. Jäätmehoolduse areng ja jäätmerajatiste infrastuktuur

Jäätmekava konkreetsetest ja lühiajalistest eesmärkidest saab välja tuua peamiselt neli põhivaldkonda, milleks on (1) jäätmehoolduse süsteemi korrastamine, (2) infrastruktuuri arendamine ja haldamine, (3) järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine ning (4) järjepidev teavitustegevus.

## 7.1 Jäätmehoolduse süsteemi korrastamine

Seadustega on kohalikule omavalitsusele pandud kohustuseks jäätmekäitluse korraldamine. Samade tegevustega peavad tegelema ja on tegelenud kõik Lääne maakonna omavalitsused. Vältimaks töö dubleerimist on mõistlik tulevikus korraldada jäätmeveo ühishange(hankeid) ning määrata jäätmehoolduse korraldamiseks ühine organisatsioon või eestvedaja.

Lisaks tuleks ajakohastada EVALD registrit, et saada ülevaade kinnistutest, kellel on sõlmitud leping korraldatud jäämeveoga ning kellel mitte ja veenduda, et vabastus on asjakohane. Kuna 2017. aastal toimus haldusreform ning mitmed omavalitsused liitusid, siis on oluline tagada registris andmete ühtsus, aja- ja asjakohasus. Samuti tuleks luua ametikoht järelevalvespetsialistile, kelle ülesandeks on kontrollida registri paikapidavust reaalses elukeskkonnas.

## 7.2 Jäätmehoolduse infrastruktuuri arendamine ja haldamine

Iga-aastaselt on vajalik üle vaadata ja arendada pakendikonteinerite võrgustikku, sh läbi korraldatud olmejäätmete veo, pannes vedajale kohustuse kortermajade juurest ära viia paber ja kartong ning pakendijäätmed. Selle tulemusena vabanevad kortermajade lähedusse paigaldatud avalikud pakendikonteinerid, mida saab ümber paigaldada hajaasustusega piirkonda. Lisaks tasub kaaluda ka kaubandusettevõtetele kohustust panna pakendijäätmete konteiner avalikult ligipääsetavasse kohta. Hetkel on lähtuvalt pakendiseadusest küll kohustus kauplusel pakendijäätmeid koguda, kuid paljudel juhtudel suunatakse tarbijad lähimasse avalikku kogumiskohta või on konteiner paigaldatud kaubandusettevõtte kinnisele territooriumile.

Samalaadselt kortermajadega on vajalik laiendada ka paberi- ja kartongi üleandmisvõimalusi väikeelamute piirkondades. Läbi keskkonnaprojektide tuleb leida vahendeid avalike pakendi-, klaasi-, tekstiili-, paberi ja kartongikonteinerite soetamiseks, tagamaks üleandmisvõimalused kõigi elamuliikide juures. Arvestades, et tänapäeval sõltub igapäevane elu kaupluse vms avaliku objekti olemasolust, siis on vajalik paigutada erinevat liiki konteinerid selliste objektide vahetusse lähedusse. See aitaks vähendada jäätmevedaja transpordikoormust hajaasustatud piirkondades, kus majad paiknevad üksteisest kaugel ning küttekulud muutuvad ebamõistlikult kõrgeks ning keskkonada koormavaks. Samuti tuleb arvestada, et kõik teed ei kannata rasket transporti ning iga veokord lõhub teed, mis tähendab jällegi ebamõistlikke kulusid teeremondile. Nii tuleks piirkonnast lähtuvalt leida mõistlik liigiti jäätmeveo lahendus, mis tagaks maksmimaalse keskkonnahoiu ja jätkusuutlikkuse.

Jäätmemajanduse iga-aastaste tegevuste hulka peab kuuluma ka ohtlike jäätmete ning elektri- ja elektroonikajäätmete kogumisringide jätkamine. Eestis on läbi viidud palju uuringuid ohtlike

jäätmete ja probleemtoodete osas ning tulemused näitavad, et selliste jäätmeliikide üleandmine toimub reeglina mitme aasta pärast, peale nende tekkimist. Näiteks patareide keskmiseks üleandmise ajaks peale nende tühjenemist on 7 aastat. Ligilähedane on olukord ka teiste ohtlike jäätmete ja probleemtoodete osas. Kodumajapidamistes tekkinud jäätmed (päevavalguslambid, värvid, vanaõli, kraadiklaasid, kemikaalid, külmkapid jne) viiakse enamjaolt keldrisse, garaaži või kuuri mõttega, et lähiajal viiakse need edasi jäätmekäitluskohta. Tihtilugu jäävad sellised jäätmed aastateks riiulile seisma ning võivad kaudselt kujutada ohtu inimese tervisele. Seetõttu on vajalik vähemalt kord aastas viia läbi reklaamkampaania korras ohtlike jäätmete ja probleemtoodete kogumisringe, et motiveerida inimesi üle andma jäätmeid selleks luba omavale isikule ning vältides nende sattumist olmejäätmete hulgas keskkonda. Samuti tuleb jagada infot ettevõtete või organisatsioonide kohta, kes koguvad suurjäätmeid, et need uuesti ringlusesse suunata.

Jäätmekavaga planeeritud tegevuste osas üheks olulisemaks on jäätmejaamade ehk jäätmekäitluskohtade haldamise jätkamine, aga ka uute jäätmekäitluskohtade rajamine. Praegusel hetkel on kulude kokkuhoiu eesmärgil mõni jäätmejaam avatud ainult mõnel päeval nädalas ning seeläbi kannatab jäätmete üleandmise efektiivsus. Sellisel juhul tasub kaaluda jäätmejaama ehk jäätmekäitluskohta tasuta üleantavate jäätmete konteinerpargi eraldamist muudest konteineritest, et keskkonnateadlikud inimesed saaksid kõigil päevadel jäätmeid üle anda.

Jäätmekäitluskohtade puhul vajab edaspidist arengut ka nende täiustamine vastuvõetavate jäätmeliikide ja taaskasutamise osas ning täiustamist vajab ka jäätmejaamade ehk jäätmekäitluskohtade visuaalne pool (hooldatud ja puhastatud territoorium, asfalteeritud platsid, korrastatud haljastus, aedik jne). Vajalik on ka soetada täiendav inventar ja seadmed jäätmejaama ehk jäätmekäitluskoha laitmatuks toimimiseks. Lisaks tuleb luua ruumid, kuhu paigutatakse ringlusse sobivad suurjäätmed, kodusisustus, eletroonika jms, mida soovijad saaksid endale soetada, et vältida ületootmist uute tarbeesemete näol.

Iga-aastaselt suurenevad saastetasud panevad omavalitsuse valiku ette, kas võtta elanikkonnalt jäätmeid tasuta vastu või kehtestada nendele vastuvõtuhind. Paljudel juhtudel on juba selleni jõutud ning siis on vajalik jäätmete kaalumine. Raha eest vastuvõetavate jäätmete kaalumisel on nõutav ka taadeldud kaal, mida reeglina omavalitsustel pakkuda ei ole. Rahastusprojektide abiga on võimalik soetada platvormkaalud jäätmete kaalumiseks, riiulid korduskasutatavate jäätmete vastuvõtuks (lambid, kodumasinad, toidunõud jne), konteinerid ohtlike jäätmete kogumiseks ning paberipress suurema hulga vanapaberi mahu vähendamiseks. Samuti on olulisel kohal pakkuda inimestele jäätmete üleandmise teenust, kas olemasoleva munitsipaalauto näol või rahastusprojektide abiga soetatud järelkäru tasuta rentimise võimalusega. Paljudel eraisikutel on küll kärukonksuga auto, kuid puudub järelkäru jäätmete veoks. Sellisel juhul saab ta näiteks jäätmekäitluskohast üheks tunniks tasuta laenutada järelkäru, et tuua külmkapp või vana mööbel sinna. Vältimaks järelkäru pahatahtlikku kasutamist muudel transporditöödel tuleb pikema aja laenutuse korral kehtestada renditasu ja vajadusel ka tagatisraha. Teisel juhul, ki kärukonksuga auto puudub, pakkuda KOV poolt kodust äraveo teenust, ettetellimise alusel.

Iga aasta suurenevad kulud jäätmete transpordile ja ladestamiseks. Nende vähendamiseks on vajalik piirkonnas tagada jäätmete taaskasutus. Üheks selliseks jäätmeliigiks on biolagunevate jäätmete kogumine ja taaskasutus. Taaskasutada on võimalik neid kohalikul kompostimisplatsil,

mis peab toimuma kinnisel territooriumil vältimaks seal isetekkelise prügimäe teket. Sellisteks kohtadeks sobilikud kohad on reoveepuhastite, põllumajandusettevõtete ja kalmistute vahetu lähedus. Tekkinud komposti on võimalik müüa pinnasetäiteks.

Maakonnas on oluline ka toidujäätmete muudest jäätmetest eraldi kogumine. Eelkõige tuleb seda alustada toitlustusettevõtetelt ning hiljem laiendada elanikkonnale. Toidujäätmete käitlemist ei näha ette eelpoolnimetatud kompostimisplatsidel vaid selleks on mõistlik soetada konteinerkomposter(id), võimaldamaks lokaalne komposteerimine. Tegemist on suhteliselt kalli jäätmekogumise valdkonnaga, kuid jäätmekäitluse tulevikusuundades väga olulise tegevusega.

Parkidest, kalmistutel ja kortermajade läheduses kogutavad haljastusjäätmed tuleb transportida kompostimisplatsile. Üheks odavamaks lahenduseks nende kogumisel on big-bag kottide kasutamine. Kottide hoidmiseks ja tühjendamiseks on vajalik metallraamide soetamine ja paigaldamine euroalustele. Sellist lahendust on võimalik rakendada üksnes kraanaga varustatud veoki olemasolul, millega saab haljastusjäätmetega täidetud big-bag kotid transportida kompostimisplatsile. Veok on mõistlik soetada Läänemaa jäätmejaama või mitme valla ühisprojektina koos kompostimisplatsi rajamisega.

Eelmises punktis kirjeldatud taristu olemasolu korral on vajalik teostada haljastujäätmete kogumisringide korraldamist sügis-ja kevadhooaegadel kohtades, kus on palju eramuid ning tekib rohkelt aia- ja haljastujäätmeid. Koolides, lasteaedades, parkides ja tiheasustusalal biolagunevate jäätmete kogumisaktsiooni korraldamine võiks peale kompostimisplatsi rajamist osutuda regulaarseks tegevuseks.

Jäätmemajanduse visuaalse pildi ja efektiivsema jäätmete sorteerimise eesmärgil on vajalik ka korteriühistu jäätmemajade propageerimine ja süvamahutite suurem kasutuselevõtt. Süvamahutid toetavad kauni, moodsa ja läbimõeldud koduümbruse lahendust. Pilootprojekti raames rajatakse näidis jäätmemajad omavalitsuste avalike asutuste lähedusse, mis peaks andma tõuke ka korteriühistutele selliste lahenduste elluviimiseks.

Eramajapidamiste ja korraldatud olmejäätmete veoga mitteliitunud isikute jäätmekäitluse tõhustamiseks on vajalik rakendada nö „ettemaksuga kilekoti“ teenust“. Pakutakse võimalust jäätmekäitluskohtades, kauplusest vms kohast osta juba jäätmekäitlustasu sisaldav spetsiaalne märgistatud kilekott tagamaks teenuse näiteks suvilaomanike või turistide hulgas. Jäätmete üleandmine toimuks selleks ettenähtud kohtades ning puudub vajadus sularahaga arveldada (kui kilekott on ostetud koos muu kaubaga kauplusest). Lahendust saab rakendada üksnes toimiva järelevalve korral.

Järjest suureneva vajadusega kasutada ehitusjäätmeid tagasitäitena on vajalik selleks nõuetekohase ladestuskoha ja käitluskoha rajamine. Kuni kohalike prügilate sulgemiseni kasutati ehitusjäätmete ladestamiseks kohalikke prügilaid ning tagasitäitena korrastati ka halvas olukorras teid. Sellise omavolilise pinnasetäite korral ladestatakse ka päris suures koguses asbestijäätmeid, mis on ohuks inimese tervisele. Olukorra kontrolli alla saamiseks on vajalik luua võimalused ehitus- ja lammutusprahi (koodiga 17 01..) taaskasutamiseks nö tagasitäitekohas, mis oleks väravaga suletav ja lukustatav. Sobilikumad kohad selleks on endised tootmismaad, mis vajavad täitmist ning kus oleks võimalik ka betoonijäätmeid nende purustamise eesmärgil taaskasutada. Antud

kriteeriumitele sobilikuks kohaks võiks tulevikus olla kohalikud jäätmekäitluskohad, kus on võimalus ka ehitusjäätmeid sorteerida.

## 7.3 Järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine

Jäätmetekitajate järelevalves omab olulist rolli registri pidamine, kohapealne paikvaatlus, regulaarne andmevahetus vedajaga ning Keskkonnaametiga. Regulaarselt uuendatud andmed võimaldavad operatiivselt kontrollida jäätmevaldajaid ning reageerida õigeaegselt korraldatud olmejäätmete veoga mitteliitunud isikute suhtes. Jäätmekava tegevuste rakendamiseks, jäätmehoolduse suunamiseks ja järelevalve teostamiseks on vajalik pidev andmete kogumine ja süstematiseerimine. Andmed kogutakse jäätmekäitluskohtadest, paikvaatlust tehes, korraldatud olmejäätmete veo vedajalt, Keskkonnaametilt ning Keskkonnaagentuurilt.

Jäätmekavas ettenähtud tegevuste elluviimiseks ning järelevalveks on lähiaastatel vajalik igale omavalitsusele oma või ühise väärteomenetleja palkamine. Järelevalveametniku vajadus on suurem Haapsalu linna ja Lääne-Nigula valla territooriumil, Vormsil on elanike arv väiksem ning saarevaht teostab juba paregu regulaarselt heakorra kontrolli. Järelevalveametnik(ud)/väärteomenetleja(d) võiks olla ka isik(ud), kes korralda(vad)b uue korraldatud olmejäätmete veo hanke. Väärteomenetleja töö tulemusena prügistamine ja illegaalne jäätmekäitlus väheneb, tekivad uued nägemused jäätmehoolduse probleemide lahendamiseks ning viiakse läbi omavalitsuste üleseid ühiseid tegevusi. Lähitulevikku ja kehtivat seadusandlust silmas pidades on võimalik väärteomenetleja palkamine osalise tööajaga igas omavalitsuses, mis tagab vahetu suhtlemise valla ametnike ja kodanikega. Isiku töö hõlbustamiseks tuleb rahastusfondide abiga soetada ametnikule näiteks tahvelarvuti jäätmevaldajate registri kontrollimiseks ja probleemkohtade märgistamiseks (gps).

Jäätmekava üldiste eesmärkide saavutamiseks ja suunamiseks on vajalik ka taaskasutatava materjali kogumise tõhustamine. Kõige efektiivsem viis on seda edaspidi teostada korraldatud jäätmeveo raames hindade diferentseerimise läbi, et liigiti kogutud jäätmete üleandmine on oluliselt odavam.

**Omavalitsuste ülesed ühistegevuse peamised tegevusvaldkonnad oleksid järgnevad:**

**I Jäätmehoolduse administratiivne korraldamine**

• Lääne maakonna omavalitsuste ühise jäätmekava edaspidine uuendamine ja vastavusse viimine õigusaktide ning riigi jäätmekavaga.

• Lääne maakonna omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjade koostamine, ühtlustamine ja uuendamine.

• Lääne maakonna omavalitsuste ühise jäätmevaldajate registri toimimise tagamine.

• Korraldatud jäätmeveo ühishanke korraldamine.

• Teabe jagamine ja teavituskampaaniate läbiviimine (riigiasutustele, kohalikele omavalitsustele, kohalikele elanikele, koolidele ja lasteasutustele, ettevõtetele jne).

• Projektide ja rahataotluste koostamine jäätmehoolduse arendamiseks ja investeeringuteks.

**II Jäätmekäitlusrajatiste haldamine ja optimaalse võrgustiku rajamine**

• Lääne maakonna jäätmekäitluskohtade, liigiti, sh ohtlike jäätmete kogumispunktide, kompostimisplatside ettevalmistamine ning kaasajastamine ja töö ühine korraldamine.

• Investeeringuprojektide elluviimine jäätmekäitlusrajatiste võrgustiku täiendamiseks.

• Jäätmehoolduse paremaks korraldamiseks vajaliku tehnika hankimine, rentimine ja hoolduse korraldamine.

**III Omavalitsuste haldussuutlikkuse tõstmine ja koostöö parandamine**

• Korraldatud jäätmeveo maakondlik ühishange.

• Ühiste jäätmeveoringide (näiteks eterniidi, vanarehvide, ohtlike jäätmete jms kogumisringid) regulaarne korraldamine.

• Osalemine riikliku jäätmekava koostamisel ning Lääne maakonna jäätmehooldusalaste seisukohtade esitamine.

• Jäätmete kogumist toetavate tugiteenuste pakkumine.

• Jäätmete kokkuveoteenuse korraldamine (vedu kohalikelt elanikelt lähimasse jäätmejaama ehk jäätmekäitluskohta).

• Alternatiivsete kogumisviiside tutvustamine ja juurutamine.

Tulemus: toimiv jäätmehooldussüsteem kõigis omavalitsustes ühtsetel alustel. Ühiste hangete (ohtlikud, suuremõõtmelised ja haljastusjäätmed) oskuslik korraldamine ja suhtlemine erinevate jäätmehoolduse osapooltega (vedajad, tootjavastutusorganisatsioonid, riigiasutused), rajatiste ühine sildistamine, ühine jäätmevaldajate register, suurem investeeringuvõimekus ja kaalutletud otsuste langetamine piirkonnale tervikuna, koostöö süvenemine, kõrgem läbirääkimisvõime, tõhustatud järelevalve ja pädevus.

# 8. Jäätmekava eesmärgid ja meetmed jäätmeliikide kaupa

Lääne maakonna jäätmehoolduse arendamisel lähtutakse Riigi jäätmekava 2014-2020 kolmest strateegilisest eesmärgist:

• Vältida ja vähendada jäätmeteket, sh vähendada jäätmete ohtlikkust.

• Võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel.

• Vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski, tõhustades muuhulgas seiret ning järelevalvet.

Riigi jäätmekavas on toodud ka meetmed igale strateegilisele eesmärgile, mille täitmiseks on käesolevas jäätmekavas ette nähtud vastavad tegevused tegevuskavas.

**Tegevuskavas toodud ülesandeid võib kokkuvõtvalt liigitada järgmiselt:**

1) jäätmete kohapealne sortimine nende tekkekohas ja sorditud jäätmete kogumine kodumajapidamistest, ettevõtetelt, asutustelt, ühiskondlikest hoonetest jne;

2) liigiti kogutud jäätmete kogumine jäätmejaamades ehk jäätmekäitluskohtades vajadusel pressimine mahu vähendamiseks ning edasisse käitlusesse suunamine.

3) jäätmete taaskasutus (materjalina ringlussevõtt, bioloogiline ringlussevõtt või energiakasutus). Peamiselt täitepinnase taaskasutamine ja puidujäätmete energiakasutus.

**Eesmärgid jäätmeliikide kaupa:**

• Segaolmejäätmete kogumine tekkekohas. Korraldatud jäätmevedu hõlmab lisaks prügile ka taaskasutatavaid jäätmeliike (nt kartong ja paber, pakend).

• Pakendite liigiti kogumine tekkekohale võimalikult lähedal (tiheasumid, kauplused) ning taaskasutamine materjalina. Konteinervõrgustiku täiendamine elanikele sobivamaks. Pakendikotiteenuse piirkondade laienemine ning liitmine korraldatud jäätmeveoga. Need jäätmevaldajad, kellel on ainult segaolmejäätmete konteiner kogub kõik taaskasutatavad jäätmed eraldiasuvasse konteinerisse. See konteiner on jäätmevaldajale kohustuslik. Kõnealusesse liigiti kogutud jäätmete kogumise konteinerisse pannakse pakendid, plastid, paber ja metall.

• Köögijäätmete - ja sööklajäätmete liigiti kogumine tekkekohas (sh ettevõtetes) ning kompostimine koduaias või käitlemine selleks ettenähtud kohas.

• Aia-, pargi- ja haljastusjäätmete liigiti kogumine tekkekohas ning kompostimine lähimal kompostimisplatsil või koduaias.

• Veetöötlussetete kompostimine üheskoos muu orgaanikaga lähimal kompostimisplatsil.

• Kompostimisvõimaluste loomine suuremate jäätmetekitajate juurde.

• Kompostimisseadmete komplekti soetamine maakond ning maakonna kõigi kompostimisplatside teenindamine.

• Puidutööstusettevõtete puidujäätmete liigiti kogumine ning taaskasutamine materjalipõhiselt või suunamine energiakasutusse taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamiseks maakonnas.

• Ehitus- ja lammutusjäätmete suurem taaskasutamine.

• Metalli-, elektroonika- ja ohtlike jäätmete ning vanarehvide ja muude suuremõõtmeliste jäätmete (sh. mööbel) kogumine jäätmekäitluskohtades ja ohtlike jäätmete kogumispunktides.

• Tervishoiuasutuste jäätmete käitlemine SA Läänemaa Haigla vahendusel ning perearstipunktide puhul läbi ohtlike jäätmete kogumispunktide (antakse üle litsentsi omavale ettevõttele).

• Ohtlike jäätmete kogumise jätkamine senisel moel: ohtlike jäätmete kogumispunktid ja vajadusel ühekordsed kogumisringid.

• Jäätmete võimalikult suurel määral korduskasutamine ja ringlussevõtt.

## 8.1. Kavandatavad jäätmekäitlustehnoloogiad

Lääne maakonna jäätmekäitlust ja selle rakendamiseks vajalikku tehnoloogiat ja taristut iseloomustavad järgmised tegevused:

**1. Läänemaa jäätmejaam**

Lääne maakonna jäätmehoolduse paremaks korraldamiseks on rajatud Läänemaa jäätmejaam. Kohapeal toimub jäätmete liigiti kogumine, sortimine ja pressimine.

**2. Jäätmekäitluskohad Vormsil ja Pürksis**

Lisaks maakondlikule jäätmejaamale on maakonnas kaks jäätmejaama ehk jäätmekäitluskohta: Vormsi saarel ja Pürksis. Jäätmekäitluskohtades toimub osaline jäätmete vastuvõtt ning hoiustamine. Maakonna asustusstruktuuri arvestades on üks jäätmejaam ja kaks jäätmekäitluskohta maakonna kohta liiga vähe. Tulevikus tuleks eelkõige juurde luua jäätmekäitluskohtasid Lääne-Nigula vallas, lähtudes valla territooriumi suurusest ning asustuse hajususest. Kogu maakonnas tuleks ühtlustada jäätmete loovutamiseks mõeldud jäätmerajatiste võrgustikku, arvestades haja- ja tiheasustuse eripärasid. Loodavate jäätmekäitluskohtade puhul tuleks tagada võimalused jäätemete liigiti kogumiseks ning ohtlikke jäätmete vastu võtmiseks ja hoiustamiseks. Samuti tuleb tagada teenuse ühtlane kvaliteet kogu maakonnas.

**3. Kogumispunktid**

Lisaks jäätmekäitluskohtadele on koostöös taaskasutusorganisatsioonidega paigaldatud maakonnas erinevatesse kohtadesse konteinerid pakendite, ohtlike jäätmete, paberi- ja kartongi jms liigiti kogumiseks.

**4. Kogumisringid**

Vajadusel korraldavad kohalikud omavalitsused piiratud mahus ohtlike (ka eterniidijäätmete) ja suurjäätmete kogumisringe.

**5. Kompostimine**

Igas omavalitsuses on vähemalt üks nõuetele vastav kompostimisplats, sh Lääne-Nigula vallas vastavalt üldplaneeringule. Kompostimisplatsid rajatakse sobivatesse kohtadesse, kus see osutub vajalikuks (kalmistute, parkide, reoveepuhastite või jäätmekäitluskohtade lähedusse). Köögi- ja sööklajäätmete liigiti kogumine toimub tekkekohas ning kompostimine lähimal kompostimisplatsil, koduaias, ettevõttes või käitlemine selleks ettenähtud kohas.

## 8.2. Jäätmete taaskasutamise eesmärgid

Järgnevalt on esitatud jäätmekava eesmärgid taaskasutuseks jäätmeliikide lõikes. Juhul, kui jäätmeid pole võimalik taaskasutada, siis eelistatakse jäätmete masspõletust ladestamisele. Jäätmete taaskasutuse suurendamine peab toimuma ringlussevõttu eelistades. Taaskasutusele aitab kaasa korraldatud jäätmeveo pidev arendamine.

Jäätmete sorteerimine jäätmevaldajale peab muutuma kohustuslikuks, nii nagu seda on praegune olmejäätmete kogumisüsteemiga liitumise kohustus. Kõik jäätmevaldajad peavad olema liitunud jäätmete liigiti kogumise süsteemiga. Käivitada on vaja liigiti kogutud jäätmete kogumine, mis praktikas tähendab seda, et kõikidel jäätmevaldajatel on vähemalt 1 konteiner jäätmeliigi kohta. Igal jäätmevaldajal peab olema lisaks olmejäätmete konteinerile ka vähemalt üks allolevatest konteineritest:

• segapakendi konteiner;

• paber- ja kartongpakendi konteiner;

• klaaspakendikonteiner.

Vaja on oluliselt suurendada olmejäätmetes sisalduvate biolagunevate jäätmete liigiti kogumist ja ringlusse suunamist. Arendada tuleb nii kogumisvõrgustikku kui luua nõuetele vastavad käitluskohad biolagunevate jäätmete, sh köögijäätmete ringlussevõtuks.

Vastavalt jäätmeseadusele tuleb alates 2020. aasta 1. jaanuarist taaskasutada:

1) kodumajapidamisest pärinevaid paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmeid ja muid liigiti kogutud kodumajapidamisest pärinevaid jäätmeid ning muudest allikatest pärinevaid samalaadseid jäätmeid, välja arvatud tootmisjäätmed ja põllumajanduslikust tootmisest või metsandusest pärinevaid jäätmeid, korduskasutuseks ettevalmistamisena ja ringlussevõtuna – vähemalt 50 protsendi ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas;

2) ehitus- ja lammutusjäätmeid, välja arvatud sellised looduslikud ained nagu kivid ja pinnas ning ohtlikke aineid sisaldavad kivid ja pinnas, korduskasutuseks ettevalmistatuna, ringlussevõtuna ja muul viisil taaskasutatuna, sealhulgas tagasitäiteks, muude ainete asemel – vähemalt 70 protsendi ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas.

**Olmejäätmed** - Eesmärk: taaskasutusse suunatakse vähemalt 50% Lääne maakonnas tekkivate olmejäätmete kogumassist. Saavutamise mehhanism: toimub kodumajapidamistes ja ettevõtetes/asutustes jäätmete kohtsortimine (segaolmejäätmete, paberi- ja kartongi, pakendite ja

biolagunevate jäätmete eraldi kogumine) ning sobivate jäätmeliikide taaskasutamine materjalina. Suuremate tarbijate juures rakendatakse biojäätmete lahku sortimist ja äravedu, väiketarbijate juures soodustatakse koduskompostimise kasutusele võtmist.

**Puidujäätmed** - Eesmärk: taaskasutusse suunatakse vähemalt 95% tekkivatest puidujäätmetest. Puidujäätmed (puukoore- ja korgijäätmed, saepuru, puidutolm, laastud, pinnud, puit, plaadid ja vineer) sobivad kasutada energiatootmiseks (kohalikes katlamajades kasutuskõlblikud jäätmed), põllumajanduses ning ehitusmaterjalide tootmiseks (plaadid, vineer jms).

**Veetöötlussetted** - Olmereoveesette käitlemine on puhastusprotsessi osa ning selle eest vastutab konkreetne reoveekäitleja. Kompostitakse Haapsalu linna reoveepuhastite setted. Veetöötlussetteid koos muu kompostiga kasutatakse haljastuses.

**Biolagunevad jäätmed** – Eesmärk: biolagunevate jäätmete sisaldus prügilasse ladestavates olmejäätmetes on mitte üle 20 massiprotsendi 2020. aasta 16. juulist. Biolagunevate jäätmete osakaal olmeprügis on aasta-aastalt vähenenud tänu edukale teavituskampaaniale. Eesmärkide saavutamiseks on vajalik laiendada biolagunevate jäätmete liigiti kogumist tekkekohas (konkreetsed meetmed on vajalik ette näha omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjades) ning kompostida lähimal kompostimisplatsil. Köögijäätmed ja kergesti roiskuvad orgaanilised jäätmed kogutakse eraldi ja kompostitakse.

Lahendada tuleb toitlustusasutuste toidujäätmete kogumine ja kompostimine. Jäätmekava perioodi lõpuks peab olema käivitunud biolagunevate jäätmete eraldi kogumine ja kompostimine kõigis Läänemaa omavalitsustes korrusmajade juures, kus on vähemalt 4 korterit ning toitlustusega tegelevate asutuste juures. Aia- ja haljastusjäätmed kompostitakse võimalusel kohapeal, võimaluse puudumisel omavalitsuse kompostimisplatsil, mille võrgustik on elanikkonna huvides piisavalt tihe. Lääne-Nigula valda tuleb vastavalt üldplaneeringule, luua nõuetele vastav kompostimisväljak. Koduskompostimise vahendina soovitatakse hajaasustuse korterelamutes kasutada ühiskompostreid (erinevate kompostrite valik on lai ning ühiskompostri hind ei kujune liialt kalliks). Koduskompostimise ja biojäätmete sortimise saavutamiseks on oluline järjepidev teavitamine. Omavalitsustel tuleb vahendada infot erinevates infokanalites (veeb, omavalitsuse ajaleht, maakonnaleht jms). Jäätmehoolduseeskirjadega tuleb sätestada kodus kompostimise ning biojäätmete äraveo reeglid ja tõhustada järelevalvet. Aia- ja haljastusjäätmete kompostimisel rakendatakse algul lihtsaimat ja odavaimat aunkompostimise tehnoloogiat, hiljem on mõistlik toidujäätmete lisandumisel seda teha kinnist konteinerkompostrit vms tehnoloogiat kasutades. Jäätmemahtude (nt põllumajandus) kasvades tasub analüüsida ka biogaasi kogumise ja kasutamise võimalusi.

**Paber ja kartong** – Eesmärk: vähemalt 80% paberist ja kartongist suunatakse taaskasutusse. Paberi ja kartongi liigiti kogumise määra kasvatamine ja taaskasutusse suunamine võetakse ette järk-järgult:

- Ühise korraldatud jäätmehanke rakendumisel paigaldatakse paberi- ja kartongikonteinerid alates 4 korteriga kortermajade juurde.

- Paberit ja kartongi saab üle anda lisaks jäätmekäitluskohtadele ka olulistes sõlmpunktides (kaupluste ja tanklate lähedus jne).

**Pakendijäätmed** – Eesmärk: pakendijäätmete kogumassist vähemalt 60% suunata taaskasutusse. Prügilasse ladestatavate jäätmete hulga vähendamiseks tuleb tagada pakendite ja pakendijäätmete kokku kogumine ning nende korduv- ja taaskasutus.

Pakendiseaduses on määratud pakendijäätmete korduv- ja taaskasutamise sihtarvud.

Pakendite kogumise tingimused kehtestatakse jäätmehoolduseeskirjaga nii, et elanikel säiliks võimalus anda pakendijäätmeid üle ka hõredamalt asustatud piirkondades. Pakendijäätmete kogumist, hilisemat sorteerimist ja ringlussevõtu ja taaskasutamise korraldamist korraldavad ja finantseerivad pakendiorganisatsioonid.

**Liigiti kogutud jäätmed** - Euroopa Liidus sätestatud ringlussevõtu eesmärkide saavutamiseks tuleb tagada kõikide jäätmete eraldi kogumine, mille hilisem sorteerimine ja ringlussevõtu korraldamine on tehniliselt võimalik ja majanduslikult mõistlik. Liigiti kogutud jäätmete konteinerisse pannakse segapakendid, paber ja kartong, plastid ja metallid.

**Põletusjäätmed** - Põletusjäätmed koosnevad valdavas enamuses koldetuhast, katlatolmust ja räbust. Enamjaolt ladestatakse põletusjäätmed prügilas. Eesmärk: võimaluse korral kasutatakse põletusjäätmeid täitematerjalina. Samuti on puidutuhka võimalik kasutada väetisena põllu- ja metsamajanduses.

**Metallijäätmed** - Metallijäätmete näol on tegemist väärtusliku toorainega. Eesmärgiks on jätkata metallijäätmete maksimaalset liigiti kogumist. Metallijäätmeid on võimalik üle anda kõigis jäätmekäitluskohtades. Täiendavalt tegelevad metallijäätmete kogumisega eraõiguslikud kokkuostupunktid.

**Vanarehvid** - Vanarehve on võimalik taaskasutada erinevatel eesmärkidel ning seetõttu on tegemist väärtusliku jäätmematerjaliga. Vanarehvide kogumist ja taaskasutamist korraldab MTÜ Rehviringlus. Vanarehve on võimalik üle anda kõikides jäätmekäitluskohtades.

**Elektroonikajäätmed** – Eesmärk: tõsta elanike teadlikkust elektroonikajäätmete tasuta üle andmise võimalustest. Elektroonikajäätmeid on võimalik üle anda kõikides Lääne maakonna jäätmekäitluskohtades ja -käitluskohtades ning eesmärgiks võetakse senise kogumisaktiivsuse kasvatamine.

**Ehitus- ja lammutusjäätmed** – Eesmärk: taaskasutusse suunatakse 70% ehitus- ja lammutusjäätmetest, eraldades ohtlikud jäätmed. Vajalik on ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine kohapeal materjalipõhiselt ning läbi viia jäätmete kohtsortimine, eraldades jäätmetest järgneva: puit, paber ja kartong, metall, kivid, ehituskivid, krohv, kips, lehtklaas, raudbetoon ja betoondetailid, tõrva mittesisaldav asfalt, kiled, asbesti sisaldavad materjalid. Ehitusjäätmete paremaks taaskasutamiseks on vajalik jäätmekäitluskohtades diferentseerida vastuvõetavate jäätmete hinnad. Sorteerimata jäätmed peaks olema oluliselt kallima hinnaga, kui sorditud ehitusjäätmed. Tasu eest on ehitus- ja lammutusjäätmeid võimalik üle anda kõikides jäätmekäitluskohtades.

**Tervishoiuasutuste jäätmed** – Eesmärk: vähendada tervishoiuasutuste jäätmetest põhjustatud terviseriske ning välistada jäätmeliigi ladustamine tavajäätmete prügilasse. SA Läänemaa Haigla, perearstipunktid ja veterinaarasutused annavad tekkivad jäätmed üle vastavat käitluslitsentsi omavale ettevõttele. Elanikkond annab meditsiinijäätmeid üle omavalitsuste jäätmekäitluskohtades või apteekides.

**Ohtlikud jäätmed** - Eesmärk: tõsta elanike keskkonnateadlikkust ning koguda jätkuvalt maksimaalselt suur hulk ohtlikest jäätmetest eraldi ning vältida nende sattumist keskkonda ja prügilasse. Ohtlike jäätmete kogumissüsteem on peamiselt välja kujunenud jäätmekäitluskohtades, ohtlike jäätmete kogumispunktide ja kogumisringide baasil. Oluline on jätkata ohtlike jäätmete kogumist tavajäätmetest eraldi ja täiustada kogumissüsteemi. Lisaks on paigaldatud kaupluste ja kaubanduskeskuste juurde patareide kogumiskastid.

## 8.3. Jäätmete keskkonnaohutu kõrvaldamine ja keskkonnariskide vähendamine

Jäätmete kõrvaldamine toimub jäätmekäitlejate poolt vastavalt jäätmelubadele. Lääne maakonnas on peamiseks jäätmete kõrvaldamistoiminguks nende kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitluskohta või -kohtadesse kohaliku omavalitsuse üksuse valitud ettevõtja poolt (tabel 9). Teataval määral toimub ka jäätmete põletamine või muul viisil kõrvaldamine. Jäätmete põletamine on lubatud ainult vastavat luba omavas ettevõttes.

Liigiti kogutud jäätmed sorteeritakse sorteerimistehastes ja väljasorteeritud materjalid suunatakse ringlusse materjalina.

Keskkonnakaitse seisukohalt on väga oluline roll jäätmeveo optimeerimisel. Korraldatud olmejäätmete veo süsteemsus aitab kaasa jäätmeveo kulude ja transpordist põhjustatud keskkonnasaaste vähendamisele.

Peamiselt on võimalik jäätmete ohtlikkust vähendada olmejäätmete mõtestatud käitlusviiside abil ning kogudes ohtlikke jäätmeid eraldi ning isoleerides need muudest jäätmeliikidest.

Jäätmete hulga ja ohtlikkuse vähendamiseks on vajalik ellu viia järgnevad tegevused:

1**) Biolagunevate jäätmete** liigiti kogumise alustamine ning suunamine kompostimiseks. Kompostimist käsitletakse jäätmetekke ja ladestamise vähendamise võimalusena. Aia-, pargi-haljastus- ja kalmistujäätmed kogutakse liigiti ning suunatakse lähimale kompostimisplatsile. Individuaalmajapidamistes jätkatakse kinnistupõhise kompostimisega.

2) **Pakendimaterjalid** kogutakse majapidamistes eraldi pakendikonteineritesse ning järelsorditakse selleks ette nähtud kohtades (tootjavastutusorganisatsioonide vastutusala).

3) **Jäätmed**, mis sobivad ringlussevõtuks kogutakse muudest jäätmetest eraldi konteinerisse ja kogutakse ja transporditakse lahus olmejäätmetest.

4) Majapidamistes ning ettevõtetes/asutustes tekkivad **ohtlikud jäätmed** sorditakse tekkekohas ning transporditakse lähimasse jäätmekäitluskohta, ettevõtete puhul antakse üle luba omavale ettevõttele. Vajadusel korraldatakse ohtlike jäätmete kogumisringe.

5) Jäätmejaamades ehk jäätmekäitluskohtades võetakse kasutusele esmased ohtlikkuse vähendamise meetmed: eraldatakse toodud jäätmetest ohtlikud jäätmed; elektroonikaseadmetelt eraldatakse patareid ja akud.

6) Jäätmejaamades ehk jäätmekäitluskohtades kogutakse eraldi probleemtooted, mineraalne ehitus- ja lammutuspraht, töödeldakse ning suunatakse taaskasutusse.

Jäätmete hulga vähendamise osas on oluline erinevate jäätmeliikide taaskasutuse määrade kasvatamine.

Jäätmemajanduse keskkonnamõju mõjutavad ka endised kohalikud prügilad. Prügilate osas on vajalik tegeleda regulaarse kontrolliga ning suletud prügilate järelhooldusega.

**Olulisemad keskkonna- ja tervisekaitsemeetmed, mis on vajalikud rakendada jäätmekava kontekstis:**

• jäätmekäitluskohtades, kus ei asu kompostimisplatsi võib biolagunevatest jäätmetest vastu võtta ainult aia- ja haljastusjäätmeid, mis ei tekita haisu probleemi;

• kompostimisplatside rajamisel tuleb projektis ette näha konkreetsed meetmed pinnase- ja veereostuse vältimiseks (sh nõrgvee probleemid);

• kompostimisplatside rajamisel tuleb ette näha võimalikud arengud valmis kompostmaterjali kasutamiseks, et materjal ei jääks platsidele seisma;

• kõikide jäätmekäitluskohtade ohtlike jäätmete kogumispunktid peavad olema varju all ja kõvakattega alusel, et oleks välditud võimalike õnnetuste korral pinnase- ja veereostus;

• korraldatud olmejäätmete veo tingimustes ja jäätmehoolduseeskirjades on vajalik fikseerida prügiautode liikumise ajalised piirangud (soovitav on keelata konteinerite tühjendamine ajavahemikel 22:00-07:00), mis aitavad vähendada stressi, müra ja vibratsiooni mõju elanike tervisele;

• avalike konteinerite või kogumispunktide heakorra tagamiseks tuleb regulaarselt teostada järelkontrolli.

## 8.4. Keskkonnateadlikkus ja teavitustöö

Kohalikud elanikud ja omavalitsuse territooriumil tegutsevad ettevõtted ja asutused on peamised sihtgrupid, kelle teadlikkust jäätmehoolduse süsteemist tuleb pidevalt kasvatada. Inimeste käitumis- ja tarbimisharjumused on need, mis jäätmeteket olulisemalt mõjutavad. Elanike valmisolek jäätmeteket vähendada, jäätmeid kohapeal sorteerida, kohapeal käidelda ja omal vastutusel transportida (jäätmete toimetamine kokkukandepunktidesse, jäätmekäitluskohtadesse, ohtlike jäätmete kogumispunktidesse jms) sõltub eelkõige sellest, mil viisil on jäätmehooldust korraldav kohalik omavalitsus ning maakond hoolitsenud elanike informeerituse ja teadlikkuse eest. Jäätmete kogumise ja käitlemisrajatiste süsteem ei toimi, kui elanikud pole harjunud neid kasutama. Elanike harjumused jäätmekäitluses on linnalistes ja maapiirkondades erinevad ning samuti on erinevad ettevõtete harjumused. Seega vajavad kõik omanäolised sihtgrupid erinevat ja

neile suunatud teavitust jäätmekäitlusest ja jäätmete üleandmise võimalustest. Valdavalt on kõigi omavalitsuste kodulehtedel jäätmealane informatsioon, korraldatud olmejäätmete veotingimused ning viited pakendiorganisatsioonide konteinerite asukohtadele. Täiendavalt informeeritakse elanikke jäätmekäitluse olulistest teemadest läbi valla lehtede. Jäätmealase teavitamisega tegelevad veel jäätmekäitlejad, taaskasutus- ja tootjavastusorganisatsioonid ning muud keskkonna-organisatsioonid. Üleriigilist informatsiooni jagab Keskkonnaamet. Keskkonnahariduse üldine suunamine toimub riiklikul tasandil. Jäätmehoolduse teemad on lasteaedade ja koolide õppekavades. Keskkonnaameti spetsialistide kaudu toimub elanikkonna teadlikkuse tõstmine praktiliste õppeprogrammide ja kampaaniate kaudu. Vajalikud on ka tervet maakonda hõlmavad teavituskampaaniad, mis on suunatud jäätmekäitluse süsteemi tutvustamiseks.

**Teavitustöö tegevused:**

• Vähemalt üks kord aastas tehakse maakonna jäätmehoolduse ülevaade ja avaldatakse andmed maakonna arendusorganisatsiooni ja omavalitsuste veebilehtedel.

• Vähemalt kord kvartalis tehakse sihtrühmadele teavituskampaaniaid, keskendudes erinevatele tootegruppidele.

• Kogutakse ja jagatakse infot organisatsioonide ja ettevõtete kohta, kes aitavad kasutuskõlblikke suurjäätmeid ja elektroonikat teisele ringile suunata.

• Vähemalt kaks korda aastas korraldatakse kogumisringe tootegruppide kaupa.

• Regulaarselt uuendatakse kõikide omavalitsuste veebilehti jäätmekäitluse alase informatsiooniga.

• Vähemalt kord poolaasta jooksul avaldatakse jäätmeinfot omavalitsuse infolehtedes.

• Vähemalt kord aastas avaldatakse jäätmekeskusi puudutav informatsioon maakonna lehes ning kajastatakse uusi projekte.

• Trükitakse kõvale alusele omavalitsust puudutav jäätmeinfo, mida saab jagada kortermajadele ning kaubanduskeskustele (info - jäätmete üleandmise võimalused sh. kogumiskohad, vastuvõtupunktid ja nende lahtioleku ajad).

• Maakonnas tegutsevad asutused ja ettevõtted (eelkõige avalik sektor) rakendavad rohelise kontori põhimõtteid, mille eesmärgiks on mh loodusressursside säästev kasutamine ja jäätmetekke vähenemine.

## 8.5. Järelevalve

Jäätmehoolduse valdkonnas järelevalve teostajateks on kohalikud omavalitsused, Keskkonnaamet, Põllumajandus- ja Toiduamet, Maksu- ja Tolliamet, Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Amet, Ravimiamet ja Terviseamet.

Keskkonnajärelevalve seadus kehtestab keskkonnajärelevalvet teostavate, samuti keskkonnajärelevalvele allutatud isikute ning asutuste õigused ja kohustused ning järelevalve toimingute korra.

Kohaliku omavalitsusüksuse volikogu kehtestatud keskkonnakaitse- ja –kasutusalaste otsuste järgimist kontrollivad selleks volitatud isikud või instantsid või kui neid ei ole määratud, siis linna- või vallavalitsus.

Tõhus järelevalve omavalitsustes tähendab head ülevaate omamist jäätmetekitajatest, seda eelkõige korrastatud registri ja paikvaatluste abil. Oluline on pidev omavaheline koostöö kõikide jäätmehoolduse valdkonnas järelevalvet teostavate institutsioonidega. Tähtis on ka elanike kaasamine ja nende keskkonnateadlikkuse tõstmine.

# 9. Jäätmekäitlusega seotud organisatsiooniliste aspektide ülevaade

## 9.1. Riiklik tasand

Üleriigilise tasandi ülesandeks on ühtse jäätmehoolduse poliitika elluviimise koordineerimine koostöös omavalitsuste, jäätmekäitlejate, nende ühenduste ja kolmanda sektoriga. Keskkonnaministeerium korraldab jäätmealaste strateegiliste dokumentide ja õigusaktide eelnõude koostamist, ohtlike jäätmete käitlussüsteemi väljaarendamist, pakendite taaskasutamisega seonduvat tegevust jm. Keskkonnaministeeriumi allasutusena on Keskkonnaamet kui keskkonnaalaste lubade ja litsentside välja andja ning järelevalve teostaja. Keskkonnaamet hindab ja kooskõlastab omavalitsuste jäätmekavasid. Jäätmearuannete kogumist ja jäätmekäitluse ülevaadete koostamist teostab Keskkonnaagentuur.

## 9.2. Omavalitsuste tasand

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele on jäätmehooldus üks omavalitsuse kohustuslikest tegevustest. Täiendavaid suuniseid selleks annab veel jäätmeseadus, riigi jäätmekava ning paljud teised seadused ja määrused. Lisaks riiklikult pandud kohustustele saab omavalitsus ise reguleerida oma territooriumil jäätmehooldust volikogude poolt kehtestatud õigusaktidega. Jäätmeseadusest tulenevalt on omavalitsuse ülesanded järgmised:

- arendada jäätmehooldust oma haldusterritooriumil, mis tähendab jäätmealase teabe levitamist, jäätmealast nõustamist ja jäätmehoolduse kavandamist või muud tegevust, mille eesmärk on vältida või vähendada jäätmeteket ning tõsta jäätmehoolduse taset;
- korraldada jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses;
- koostada jäätmehoolduse arendamiseks jäätmekava, mis peab sisaldama jäätmete liigiti kogumise ja sortimise arendamist toetavaid tegevusi, koos tähtaegadega konkreetsete jäätmeliikide kaupa ning jäätmehoolduse rahastamist;
- korraldama oma haldusterritooriumil olmejäätmete kogumist ja korraldatud jäätmeveo rakendamist;
- lisaks kohustuslikule olmejäätmete kogumisele ja veole peab kohalik omavalitsus korraldama jäätmeveoga hõlmatud jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist;
- koostada ja kinnitada jäätmehoolduseeskiri;
- teha jäätmehoolduseeskirja täitmise üle pidevat järelevalvet;
- kooskõlastada Keskkonnaameti poolt antavad jäätmeload (esitada seisukoht jäätmelubade taotluste suhtes).

Kohaliku omavalitsuse jäätmekavast ja jäätmehoolduseeskirjast lähtuvalt saavad jäätmetekitajad suunised, kuidas elu- või tegevuskohas jäätmeteket vältida, jäätmeid koguda ja käidelda Riigi jäätmekava annab veelgi suurema ülesande omavalitsustele jäätmetekke vältimisel ning jäätmete liigiti kogumise edendamisel ja ringlussevõtu suurendamisel. Jäätmehoolduse korraldamisel omavad suurt rolli jäätmekäitluskohad ja jäätmete liigiti kogumiseks paigaldatud konteinerite võrgustik.

Peale jäätmejaamade ehk jäätmekäitluskohtade on omavalitustel kohustus rajada ka kogumispunkte/kokkukandepunkte. Hõredalt asustatud piirkondades võib jäätmekäitluskohtade olemasolu asendada regulaarsete kogumisringidega.

## 9.3. Ettevõtete tasand

Paljude ettevõtete jäätmekäitlus sõltub otseselt nende tootmise või teenuste spetsiifikast. Tavavaldkonnas tegutsevad ettevõtted peavad lähtuma üldjuhul kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjast. Spetsiifilisemate valdkondade ettevõtete jäätmekäitlust reguleerivad jäätmeluba, jäätmekäitleja registreering ja keskkonnaluba jäätmete käitlemiseks. Enne 01.01.2020 antud tähtajaline jäätmeluba, jäätmekäitleja registreering ja keskkonnaluba jäätmete käitlemiseks kehtib kuni selle muutmiseni, kehtetuks tunnistamiseni või selles märgitud kehtivusaja lõpuni (JäätS § $136^{10}$ lg 1). Keskkonnakompleksloa puhul ei ole vaja eraldi jäätmeluba, sest kompleksloaga sätestatakse nõuded ka jäätmete käitlemisele. Ettevõte, kes käitleb teiste isikute poolt tekitatud ja üleantud ohtlikke jäätmeid, peab omama lisaks jäätmeloale või keskkonnakompleksloale ka ohtlike jäätmete käitluslitsentsi.

Kohaliku omavalitsuse üksus võib nõuda oma haldusterritooriumil tegutsevalt isikult, asutuselt ja tootjate ühenduselt jäätmekava koostamist oma kulul ning esitamist, kui see on vajalik kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava koostamiseks või ajakohastamiseks. Ettevõtetel on võimalik toetust taotleda SA Keskkonnainvesteeringute Keskuselt peamiselt jäätmete taaskasutamise arendamiseks.

## 9.4. Kodumajapidamiste tase

Nõuded jäätmehoolduse korraldamiseks kodumajapidamistes sätestatakse kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjaga, milles on kajastatud järgmised tegevused: liitumine korraldatud jäätmeveoga, olmejäätmete sortimine tekkekohas, pakendijäätmete eraldi kogumine, ohtlike jäätmete eraldamine ja nende viimine jäätmekäitluskohta jne. Jäätmehoolduseeskiri ise peab järgima riigi jäätmepoliitika eesmärke, õigusaktide nõudeid, kohaliku omavalitsuse või nende ühist jäätmekava ning kohaliku omavalitsuse või nende ühenduste jäätmealast infrastruktuuri.

## 9.5. Tootjavastutus- ja taaskasutusorganisatsioonid

Tootjavastutusorganisatsioon on ettevõtjaid ühendav organisatsioon, mis on ellu kutsutud selleks, et täita oma ja aidata ka teistel täita seadustest tulenevaid kohustusi.

Taaskasutusorganisatsiooni ülesandeks on pakenditega seotud ettevõtete esindamine ja nende kohustuste täitmine, üleriigiline pakendite kogumisvõrgu ning pakendijäätmete taaskasutamise korraldamine. Eestis tegutsevad tootjavastutusorganisatsioonidena järgmised tootjavastutus- ja taakasutusorganisatsioonid:

• Eesti Taaskasutusorganisatsioon (ETO) MTÜ – tegeleb pakendi tootmise, kauba pakendamise, pakendatud kauba maaletoomise ning müügiga tegelevate ettevõtetega;

• MTÜ Eesti Pakendiringlus on pakendite taaskasutusorganisatsioon - üleriigiline pakendite kogumisvõrgu ja pakendijäätmete taaskasutamise korraldamine;

• Eesti Pandipakend OÜ - taaskasutusorganisatsiooni eesmärgiks on täita pakendiaktsiisi ja pakendiseadusest pakendiettevõtjatele tulenevad taaskasutuskohustused;

• MTÜ Eesti Elektroonikaromu - elektri- ja elektroonikaseadmete tootjavastutusorganisatsioon. Organisatsiooni põhitegevuseks on kasutatud elektroonikaseadmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine vastavalt õigusaktides sätestatud nõuetele;

• MTÜ EES Ringlus – tootjavastutusorganisatsioon elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude tootmise ja müügiga tegelevatele ettevõtetele;

• Ekogaisma Eesti OÜ - tootjavastutusorganisatsioon, korraldab lambijäätmete kokkukogumist ja ümbertöötlusse suunamist;

• MTÜ Rehviringlus on tootjavastutusorganisatsioon ning osutab oma liikmetele vanarehvide kogumise ja taaskasutamise korraldamise teenust.

## 10. Eesmärkide seadmine

Jäätmekava konkreetsetest ja lühiajalistest eesmärkidest saab välja tuua peamiselt kolm põhivaldkonda: (1) jäätmehoolduse süsteemi korrastamine, (2) infrastruktuuri korrastamine, arendamine ja haldamine, (3) järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine. **Jäätmejaamade ehk jäätmekäitluskohtade ja kogumispunktide teenuste ühtlustamise põhimõtted Lääne maakonnas on perioodiks 2022-2026 järgmised:**

1. Igas Lääne maakonna omavalitsuses on vähemalt üks nõuetele vastav jäätmejaam ehk jäätmekäitluskoht, mis on elanikele kättesaadav ja vajadustele vastav. Arvestades Lääne-Nigula valla suurust, siis tuleks Noarootsi jäätmejaamale lisaks, juurde luua vähemalt kolm uut jäätmekäitluskohta, et elanikkonnal oleks mugav oma jäätmeid ära anda.

2. Omavalitsused püüdlevad jäätmejaamade ehk jäätmekäitluskohtade teenuste ühtlustamise poole.

3. Lähtekohaks on üks maakond, üks hind ehk püüeldakse hinnakirjade ühtlustamise poole kõikides samaliigiliste teenuste osutamise korral.

4. Jäätmekäitluskohtades osutatavate teenuste kulud kaetakse jäätmevaldajate poolt ehk teenused on jäätmevaldajatele tasulised või KOV otsusel KOVi poolt kas täielikult või osaliselt doteerides.

5.Ühtlustamaks jäätmekäitluse korraldamist, kehtivaid kriteeriumeid ning teenuse kättesaadavust maakonna kohalikes omavalitsustes, on edaspidi mõistlik korraldada jäätmeveo ühishankeid ning määrata jäätmehoolduse korraldamiseks ühine kontsessionäär.

5. Omavalitsuste koostöö taaskasutusorganisatsioonidega jätkub senisel kujul.

6. Lisaks jäätmekäitluskohtadele ja taaskasutusorganisatsioonide kogumispunktidele korraldavad omavalitsused vajadusel täiendavate jäätmekäitluskohtade rajamist või regulaarseid kogumisringe.

## 11. Jäätmehoolduse rahastamine

Kohalike omavalitsuste jäätmekorraldust toetatakse riikliku tasandus- ja toetusfondide kaudu. **Toetust antakse omavalitsusele juhul, kui:**

1. tema territooriumil töötab jäätmekäitluskoht või on elanikele tagatud jäätmejaama ehk jäätmekäitluskohta teenuse kasutamine teises kohaliku omavalitsuse üksuses;

2. tema territooriumil on korraldatud jäätmevedu;

3. tal on kehtiv jäätmekava ja jäätmehoolduseeskiri;

4. ta on asutanud jäätmevaldajate registri. Lisaks eelnevalt nimetatud toetusele saavad kohalikud omavalitsused riigilt finantsvahendeid muudest keskkonnatasudest (nt kaevandustasu).

Täiendavalt on kohalikel omavalitsustel võimalik taotleda toetust SA Keskkonnainvesteeringute Keskusest jäätmehoolduse arendamiseks, sh investeeringuteks.

# 12. Jäätmekava rakendamise mõju keskkonnale

Jäätmeseaduse kohaselt on jäätmekäitlus jäätmete kogumine, vedamine, taaskasutamine ja kõrvaldamine, sealhulgas vahendaja või edasimüüja tegevus. Jäätmekäitluse keskkonnamõju tuleb hinnata jäätmete käitlemisel, tekitamisel, kogumisel ning veol.

Jäätmekäitluse otsene mõju kaasneb näiteks inimeste tervise ja heaolu kahjustamisega ning looduskeskkonna reostamisega. Kaudne mõju võib tuleneda jäätmekäitlusobjektide ümbrusesse jääva maa hinna langusest, vanade prügilate nõuetekohase sulgemisega seotud kuludest jne. Jäätmete kogumise keskkonnamõju avaldub põhiliselt nende (ajutisel) ladustamisel. Ohtlike jäätmete hoiustamine võib mõjutada eeskätt töötajate tervist ja tööohutust ning ümbritsevat keskkonda. Lääne maakonna jäätmejaamades ehk -käitluskohtades on ohtlike jäätmete kogumine korraldatud keskkonnanõuete kohaselt ja seega on võimalikke negatiivseid mõjusid olulisel määral vähendatud. Jäätmete kogumisel on oluline jäätmed koguda liigiti. Jäätmete liigiti kogumine on tegevus, mille käigus jäätmed eraldatakse liigi ja olemuse alusel nende edasise käitlemise lihtsustamiseks, sealhulgas taaskasutamise soodustamiseks. See loob eelduse jäätmete kordus- ja taaskasutamiseks ning ohtlike jäätmete eraldamiseks ning seega jäätmete käitlemisest tuleneva keskkonnamõju vähendamiseks. Eesmärgiks on tagada jäätmete liigiti kogumine nii ettevõtetes kui ka kodumajapidamistes.

Lõppladestamisele suunatavad jäätmekogused saavad hakata vähenema vaid siis, kui järjest rohkem jäätmeid suunatakse taaskasutusse. Selleks annab võimalusi pakendijäätmete kogumissüsteemi täiustamine ja teiste jäätmeliikide liigiti kogumise arendamine ning elanikkonna teavitamine liigiti kogumisest.

Vähendamaks ohtlike ainete mõju keskkonnale tuleb jäätmejaamades ehk -käitluskohtades investeerida kõvakattega platsidesse ning kasutada autonoomseid tulekahju signalisatsioone ja kustuteid. Ohu vähendamiseks tuleb kaaluda jäätmejaamas ehk -käitluskohtades reostusohtlikele jäätmetele maksimumkoguste kehtestamist. Samuti tuleb omavalitsustes korraldada regulaarseid ohtlike jäätmete kogumisringe, et kodumajapidamistes olevad ohtlikud jäätmed ei satuks tahtlikult või kogemata loodusesse. Ohtlike jäätmete ebaõigel kogumisel ja hoiustamisel kaasneb kahjulik mõju inimeste tervisele ja ümbritsevale keskkonnale. Nende käitlemisel tuleb kasutada spetsiaalseid kogumismahuteid ja hoiustamisvahendeid ning piirata kõrvaliste isikute juurdepääs.

Jäätmete kogumisel majapidamistes avaldub negatiivne mõju keskkonnale ka biolagunevate jäätmete puhul, mis harva tühjendatavates konteinerites roiskuma hakkavad. Tekivad hais ja jääkvedelikud ning koonduvad (kahjur)putukad. Üldjuhul hajaasustuses biolagunevad jäätmed siiski taaskasutatakse. Tavapärane on nende kompostimine ja põletamine. Õigesti korraldatud kompostimisega ei kaasne tavaliselt negatiivseid keskkonnamõjusid. Kompostimiseks on oluline, et oleks tagatud õhu juurdepääs materjalile ning piisav niiskusrežiim. Nende nõuete eiramisel võib biolagunemine peatuda, kompostihunnik hakkab haisema ning sinna kogunevad närilised ja kärbsed. Negatiivse mõju vähendamiseks ei tohiks kompostida veekogude või kaevude läheduses. Mõnede jäätmeliikide (näiteks puit) põletamine ei oma olulist mõju keskkonnale, kuid vältida tuleb plastiku, kummi, värvide jms põletamist, mis põhjustab kahjulike ainete lendumist.

Oluline on ka tegeleda vanade militaar-, tööstus- või põllumajandushoonete likvideerimisega või keskkonnaohutuks muutmisega. Tühjalt seisvad ja lagunevad ühismajandite kompleksid ühelt poolt risustavad maastikupilti ja teisalt on potentsiaalseks keskkonnaohuks, kuna varasemalt on sellistesse kohtadesse sageli viidud olmeprügi ja neis võib olla hoiul ka vanu väetiste jääke jms.

Jäätmeveo mõju keskkonnale on sarnane üldise transpordist tuleneva keskkonnamõjuga – müra, heitgaasid, kruusakattega teede olukorra halvendamine raskeveokitega.

Lisaks on potentsiaalseks keskkonnaohuks jäätmete või neis sisalduvate ainete/materjalide leke või levik keskkonda transpordi ajal. Samas aitab korraldatud olmejäätmevedu siiski koormust keskkonnale vähendada, kuna tühjendusringid on regulaarsed st iga (korter)maja juurde ei sõida eraldi veok eri aegadel. Samuti kasutatakse üha paremaid veokeid, mis peaksid vähendama jäätmete lekkimist. Kõige tõenäolisemalt lekivad köögi- ja sööklajäätmed. Nende jaoks oleks parem lahendus kompostimisplatside rajamine. See läheks kokku ka jäätmehoolduse eesmärgiga vähendada olmejäätmete hulka. Biolagunevad jäätmed, mida on võimalik mujale suunata, moodustavad selle kogumassist märkimisväärse osa.

Korraldatud olmejäätmete veo tingimustes ja jäätmehoolduseeskirjades on vajalik fikseerida prügiautode liikumise ajalised piirangud (soovitav on keelata konteinerite tühjendamine ajavahemikel 22:00-07:00), mis aitavad vähendada müra ja vibratsiooni mõju elanike tervisele.

Lähtudes tunnustatud jäätmekäitlusmeetodite prioriteetsusest on kõige olulisem jäätmete teket vältida ja vähendada. Eelkõige tuleb tähelepanu pöörata jäätmete kordus- ja taaskasutusele, seejärel ringlusse võtule ja energiakasutusele ning lõpuks jäätmete ladestamisele prügilasse ja jäätmete põletamisele energia tootmiseks.

Jäätmekavaga planeeritav tegevus seisneb peamiselt jäätmete kogumise korraldamises ning liigiti kogumise tõhustamises. Jäätmekäitluse edasist arengut plaanides on vajalik lähtuda eelkõige jäätmehierarhiast. Seega, olenemata jäätmekäitluse võimalikest alternatiividest, tuleb jäätmete liigiti kogumist igal juhul jätkata. See aitab kaasa jäätmete lõppkäitlemise keskkonnamõjude vähendamisele, samuti väheneb taastumatute loodusvarade kasutamine ja sellest tingitud keskkonnamõju. Kui täita jäätmekavas esitatud eesmärgid, nagu suurendada jäätmete liigiti kogumist, luua elanikele võimalusi eraldi kogutud jäätmete üleandmiseks ja motiveerida elanike keskkonnateadlikkuse tõusu, majanduslikku kasu ning järelevalve tõhustamise kaudu, väheneb ka jäätmete tekkest ja kogumisest põhjustatud keskkonnamõju.

Jäätmemajanduse keskkonnamõju mõjutavad lisaks eelpool toodule ka endised kohalikud prügilad. Prügilate rajamise juures oli üldjuhul arvestatud ainult visuaalse reostuse tekkimisega. Muude keskkonnanõuete täitmine polnud sel ajal kohustuslik ning prügilasse ladestati ka hulganisti sinna mittesobivaid jäätmeid. Läänemaal suleti nõuetele mittevastavad prügilad aastaks 2007 ning maakonnas jäätmete ladestamist enam ei toimu. Suletud prügilate osas on vajalik tegeleda regulaarse kontrolliga ning järelhooldusega. Kuna Lääne maakonnas ei asu ühtegi aktiivselt kasutatavat prügilat, siis täpsemaid keskkonnamõjusid antud jäätmekava raames ei analüüsita.

# 13. Tegevuskava

| Nr | Tegevus | Selgitus või saavutatav tulemus | Viide seletuskirja | Täitjad | Rahastamis-allikad | 2022 | 2023 | 2024 | 2025 | 2026 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **1.1** | Jäätmekava regulaarne seire. | Tagada jäätmekavas püstitatud tegevuste järjepidevus ja püstitatud eesmärkide saavutamine. | | SAL, KOVid | SAL ja KOVi eelarve | x | x | x | x | x |
| **1.2** | Läänemaa kohalike omavalitsuste jäätmeeeskirjade uuendamine, ajakohastamine ja ühtlustamine. | Tagada aja- ja asjakohased jäätmeeeskirjad. | Ptk 9.2, 9.4 ja 11 | KOVid | KOV eelarve | x | x | x | x | x |
| **1.3** | Omavalitsuste ülese koostöömudeli arendamine. | Kokku on lepitud korraldusmudel sh ühistegevused ning SAL ja KOVide poolt teostatavad tegevused ning vastutaja(d) ja üleminekukava. | Ptk 5, 7.1 | KOVid, SAL | SAL ja KOVi eelarve | | x | x | x | |
| **1.4** | Koostada suurematele sadamatele lossimise jäätmekava. | Tagada jäätmete liigiti kogumine merel ning võimalused jäätmete liigiti lossimiseks maismaal asuvatesse konteineritesse. | Ptk 3.2, 3.14 | KOVid, parvlaevade operaatorid, sadamate omanikud, jäätme-käitlejad jt. | KOV eelarve, sadamate omanike ja parvlaevade operaatorite eelarve | | x | | | |
| **1.5** | Koostöö ja infovahetus ametkondadega. | Koostöö kaudu ametkondadega suureneb jäätmemajanduse probleemide lahendamise efektiivsus. Korraldatakse kord aastas Keskkonnaameti, SA KIK, SAL, KOV ja jäätmekäitluse esindajatega | Ptk 6.1, 6.1.1, 7.3, 8.4, 8.5 | KOV, KeM, KeA, KIK, SAL, jäätme-käitlejad jt | KOV ja ametkondade eelarve | x | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | jäätmemajanduse ühiste teemade arutelu. | | | | | | | | |
| **1.6** | Seada jäätmekäitlejatele tingimus, hinnastada jäätmevedu liikide kaupa (nt segaolmejäätmete vedu on kõrgema hinnaga kui pakendite vedu). | Jäätmeliikide hinnastamise abil, motiveeritakse elanikke jäätmeid liigiti koguma. | Ptk 7.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve | | | x | x | |
| **1.7** | Koostada analüüs, selgitamaks välja hajaasustuse piirkonnale sobilikud jäätmete kogumise ja jäätmeveo lahendused ning tagamaks maksimaalne keskkonnasääst. | Analüüsi käigus leitakse hajaasustuse piirkondadele, nende eripära arvestades, sobivaimad jäätmete kogumise ja jäätmeveo lahendused. | Ptk 3.43, 6.2.1, 7.2 | KOVid, jäätme-käitlejad, elanikud | KOV eelarve, toetusmeetmed | | x | x | | |
| **1.8** | Koostada jäätmeveo ühishanke eelselt analüüs: „Biojäätmete, paberi ja papi ning pakendite äraveo liitmine korraldatud jäätmeveoga“. | Kohalike omavalitsuste ühise analüüsi tulemusel selgub, kas biojäätmete, paberi ja papi ning pakendite äravedu elanike kodust on keskkonnasäästu silmas pidades tasuv, või tuleb rakendada muid meetmeid. | Ptk 3.3.2, 3.3.3, 5.3, 6.1.3,8.2 | KOVid koostöös, jäätme-käitlejad | KOV eelarve | | x | | | |
| **1.9** | Ühise korraldatud jäätmeveo hanke läbiviimine. | Lääne maakonna ühishange on korraldatud. | Ptk 5, 7.1 | KOVid | KOV eelarve | | x | x | | |
| **2.1** | Jäätmete liigiti kogumiseks konteinerite paigaldamine elanike poolt käidavatesse kohtadesse (nt kauplused, prügimajad külakeskustesse). | Elanikele ja jäätmekäitlejatele on leitud parim lahendus jäätmete kogumiseks ning äraveoks liigti: pakend, paber ja papp, klaas, metall. | Ptk 3.2.4, 3.3..5, 3.4.3, 3.4.4, 6.1, 6.1.3, 6.2.1, 7.2, 8, 8.2 | KOVid, SAL, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätmekäitle-jate eelarve ja toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.2** | Liigiti kogumise võimaluste loomine (pakendid, olme- ja biojäätmed) avalikult | Avalikes hoonetes toimub jäätmete liigiti kogumine. | Ptk 3.14, 3.14.1 | KOVid, SAL, erasektor | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja | x | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | kasutatavates ruumides ja teadlikkuse tõstmine (kaubanduskeskused, vabaaja veetmise kohad, jne). | | | | toetus-meetmed | | | | | |
| **2.3** | Segaolmejäätmete sorteerimise suurendamine ja tõhustamine. | Segaolmejäätmete käitlemisel peab teostama toiminguid, mis tagavad 2025. aastaks segaolmejäätmetes sisalduvate taaskasutuse võimalusega jäätmematerjalide väljasorteerimise ja ringlusse võtmise ettevalmistamise vähemalt 50% ulatuses nende jäätmete kogumassist. | Ptk 3.3.3, 3.3.5, 5.2, 8 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetus-meetmed | x | x | x | x | |
| **2.4** | Pakendijäätmete kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsetel alustel kõigis maakonna omavalitsustes. | Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine pakendite hulka). | Ptk 3.4, 7.2, 7.3, 8, 8.2, 9.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.4.1** | Pakendijäätmete ringlussevõtu suurendamine. | Pakendijäätmete ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 50% ulatuses nende jäätmete kogumassist. | Ptk 1.1, 1.5, 3.4.4, 3.8.5, 3.14.1, 8, 8.2 | KOV, jäätme-käitlejad, jäätmevaldajad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve | x | x | x | x | |
| **2.5** | Paberi- ja kartongjäätmete kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsetel alustel kõigis maakonna omavalitsustes. | Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine paberi ja papi hulka). | Ptk 1.5, 3.2.1, 3.3.5 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetus-meetmed | x | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **2.5.1** | Paberi- ja kartongijäätmete ringlussevõtu suurendamine | Paberi- ja kartongijäätmete ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 85% ulatuses nende jäätmete kogumassist. | Ptk 1.5, 3.2.1, 3.2.5, 7.2, 8.2 | KOV, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve | x | x | x | x | |
| **2.6** | Klaaspakendi kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsetel alustel kõigis maakonna omavalitsustes. | Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine klaaspakendite hulka). | Ptk 1.5, 3.2.1, 3.4.4, 8.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.6.1** | Klaaspakendi ringlussevõtu suurendamine. | Klaaspakendi ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 75% ulatuses nende jäätmete kogumassist. | Ptk 1.5, 3.2.1, 3.4.4, 8.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve | x | x | x | x | |
| **2.7** | Metallpakendi kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsetel alustel kõigis maakonna omavalitustes. | Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine metallpakendite hulka). | Ptk 8 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.7.1** | Metallpakendi ringlussevõtu suurendamine. | Metallpakendi ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 60% ulatuses nende jäätmete kogumassist. | Ptk 1.5, 3.2.1, 3.4.4, 8.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve | x | x | x | x | |
| **2.8** | Biolagunevate jäätmete kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsetel alustel kõigis maakonna omavalitsustes. | Konteinerid/ komposterid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine biojäätmete hulka). | Ptk 3.3.3, 8.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.8.1** | Biojäätmete ringlussevõtu suurendamine. | Biojäätmete ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 90% nende jäätmete kogumassist. | Ptk 5.3, 8.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve, eraisikud | x | x | x | x | |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **2.9** | Tekstiilijäätmete kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsetel alustel kõigis maakonna omavalitsustes. | Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine tekstiili hulka). | Ptk 5.6 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.9.1** | Tekstiilijäätmete ringlussevõtu suurendamine. | Tekstiilijäätmete ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 50% nende jäätmete kogumassist. | Ptk 7.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve | x | x | x | x | |
| **2.10** | Luua kohalike jäätmekäitluskohtade juurde ehitus- ja lammutusjäätmete kogumis- ja sorteerimisplatsid ning soetada pressid. | Vältida ohtlikke aineid sisaldavate ehitus- ja lammutusjääkide sattumist loodusesse ning tõhustada jäätmete liigiti sorteerimist ja ringlusse võttu ning pressimist jäätmete mahu vähendamiseks. | Ptk 1.5, 3.3.13, 7.2, 8, 8.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetus-meetmed | | x | x | x | x |
| **2.11** | Regulaarsete ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine omavalitsustes. | Toimuvad regulaarsed kogumisringid, väheneb ulaladestamine ning suureneb nõuetekohane käideldud jäätmete hulk. | Ptk 3.6.2, 7.2, 7.3, 8.1, 8.3, 12 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve | x | x | x | x | x |
| **2.12** | Regulaarsete suurjäätmete kogumisringide korraldamine omavalitsustes. | Toimuvad regulaarsed kogumisringid, väheneb ulaladestamine ning suureneb nõuetekohane käideldud jäätmete hulk. | Ptk 3.5.2, 5.2, 5.3, 8.1, 8.4 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve | x | x | x | x | x |
| **2.13** | Regulaarsete elektoonikaromude kogumisringide korraldamine omavalitsustes. | Toimuvad regulaarsed kogumisringid, väheneb ulaladestamine ning suureneb nõuetekohane käideldud jäätmete hulk. | Ptk 3.8.1, 3.8.3, 3.8.3.2, 8 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve | x | x | x | x | x |
| **2.14** | Regulaarsete aia- ja haljastusjäätmete kogumisringide korraldamine omavalitsustes. | Toimuvad regulaarsed kogumisringid ning suureneb nõuetekohane käideldud jäätmete hulk (kompost). | Ptk 3.3.3, 8.2, 8.3 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve | x | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **2.15** | Regulaarsedte põllumajandusplasti kogumisringide korraldamine omavalitsustes. | Toimuvad regulaarsed kogumisringid, väheneb ulaladestamine ning suureneb nõuetekohane käideldud jäätmete hulk. | Ptk 3.10 | KOVid, jäätme-käitlejad | Jäätme-käitlejate eelarve | x | x | x | x | x |
| **2.16** | Taas- ja korduskasutuse arendamine olemasolevates jäätmejaamades ja eraldi keskustena. | Suureneb toodete korduskasutus elanikkonna seas ning väheneb jäätmeteke. | Ptk 3.10, 3.4.4, 6.1, 8 | KOVid, eraette-võtted, jäätme-käitljad | KOV, eraettevõtete ja jäätme-käitlejate eelarve | | x | x | | |
| **2.17** | Biolagunevate aia- ja haljastusjäätmete kompostimisplatside rajamine ja ühtlase võrgustiku arendamine maakonnas. | Kalmistute, veekogumis- ja jäätmekäitluskohtade või teistesse planeeringuga kavandatud kohtadesse luuakse kompostimis-võimalused. | Ptk 3.3.3, 8.2, 8.3 | KOVid, SAL, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.18** | Biolagunevate toidujäätmete kompostimis-võimaluste loomine tekkekohale lähedal, vastava inventari soetamine. | Maakonna kortermajadel ja toitlustusettevõtetel on olemas kompostrid, et käidelda toidujäätmeid kohapeal. | Ptk 3.3.3, 7.2, 8.2lemmikloo | KOVid, SAL, eraette-võtted | KOVide ja eraettevõtete eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.19** | Lemmikloomade väljaheidete kogumiskastide võrgustiku loomine vajaduspõhiselt ning taristu ajakohastamine. | Elanikkonnal on avalikus ruumis võimalused koguda lemmikloomajäätmeid nõuetekohaselt eraldi kogumismahutitesse. | | KOVid | KOV eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.20** | Kalapüügivahendite kogumiskastide paigaldamine suurematesse kalasadamatesse: Topu, Puise, Dirhami, Hara, Nõva, Österby. | Kalapüügivahendid on sorteeritud ja kokku kogutud, mereprügi tekkimise tõenäosus on väiksem. | Ptk 3.14 | KOVid, SAL, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, toetus-meetmed, jäätme-käitlejad | x | x | x | x | x |
| **2.21** | Jäätmekäitluskohtade ühtlase võrgustiku välja arendamine. | Jäätmekäitluskohtade võrgustik on ühtlaselt välja arendatud, arvestades elanikkonna lähedust ja vajadusi. | Ptk 5.3, 7.3, 8.1, 10 | KOVid, SAL, jäätme-käitlejad | KOV ja jäätme-käitlejate eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **2.21. 1** | 3 uue jäätmekäitluskoha loomine Lääne-Nigula valda | Lisaks Pürksi jäätmejaamale on juurde loodud 3 uut jäätmekäitluskohta, tagamaks elanikele teenuse kättesaadavus ja kasutusmugavus. Väheneb prügistamine ja ulaladestamine. | Ptk 5.3, 7.3, 8.1, 10 | KOV | KOV eelarve, toetus-meetmed | | | | | x |
| **2.22** | Jäätmekäitluskohtade inventari ja seadmete kaasajastamine ning täiendamine | Jäätmekäitluskohtade taristu on kaasajastatud ning paranenud (pressid, konteinerid, mahutid jne). | Ptk 7.2 | KOVid, SAL, jäätme-käitlejad | KOV ja jäätme-käitlejate eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.23** | Avalikus ruumis prügikastide võrgu arendamine kaasaegsetele tingimustele vastavalt, sh liigiti kogumise arendamine. | Amortiseerunud prügikastid on asendatud, võrk on tihenenud, võimalusel toimub mugav liigiti kogumine (sh lemmikloomade väljaheited). | Ptk 3.14.1 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.24** | Puhkealadel prügikastide võrgu arendamine kaasaegsetele tingimustele vastavalt, sh liigiti kogumise arendamine. | Puhkealadele on paigaldatud liigiti jäätmetekogumis-süsteemid ning loodud järelevalve, tagamaks õigesti jäätmete kogumine. | Ptk 3.14.1 | Puhkealade valdajad, SAL, KOVid, jäätme-käitlejad | Puhkealade valdajate ja KOV eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.25** | Selgitada välja koostöös Transpordiametiga võimalused kogumissüsteemide väljaarendamiseks Lääne maakonna maanteede äärsetes avalikes parklates. | Koostöös Transpordiametiga leitakse kogumissüsteemide lahendused, vähendamaks kaugsõiduautojuhide poolt prügistamist ja ulaladestamist, tagamaks kogumissüsteemide järelevalve. | Ptk 3.14.1 | Transpordi-amet, SAL, KOVid | Transpordi-ameti ja KOV eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **2.26** | Läänemaa suurüritustel minnakse üle keskkonna-säästlikematele toidunõude lahendustele. | Algatada koostöö MTÜ Topsiring, OÜ Eesti Pandipakendt jt, et vähendada ühekordsete | Ptk 6.1, 6.1.1, 3.4.4 | SAL, KOVid, ürituste korraldajad, | Ürituse korraldaja ja KOV eelarve, | | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | nõude kasutust Läänema üritustel. | | jäätme-käitlejad | toetus-meetmed | | | | | |
| **2.27** | Läänemaa avalikel üritustel võetakse kasutusele jäätmte liigiti kogumise süsteemid. | Läänemaa avalikel üritustel toimub jäätmete liigiti kogumine nõuete kohaselt. | Ptk 6.1, 6.1.1, 3.4.4 | KOVid, ürituste korraldajad, SAL | Ürituse korraldaja ja KOV eelarve, toetus-meetmed | | x | x | x | x |
| **2.28** | Leida lahendus, suunamaks enam maakonnas tekkivaid ehitus- ja lammutusjäätmeid ringlusesse. | Maakonnas on koostatud on analüüs, mille põhjal töötatakse välja lahendused, et võtta enam ehitus- ja lammutusjäätmeid ringlusesse. | Ptk 5.6, 7.2, 8, 3.13.1 | KOVid, SAL | SAL eelarve, toetus-meetmed | | x | | | |
| **2.29** | Rakendada ehitus- ja lammutusjäätmete ringlusse võtmise viise. | Suur osa maakonna ehitus – ja lammutusjäätmeid on ringlusse võetud. | Ptk 7.2, 3.13.1 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, toetus-meetmed | | | x | x | x |
| **2.30** | Ohtlike objektide ja maastikupilti kahjustavate objektide lammutamine maakonnas. | Likvideeritakse maakonnas endised ohtlikud militaar-, tööstus- või põllumajandushooned. | Ptk 4.1 | KOVid, eraisikud või eraette-võtted | KOV, eraisiku või eraettevõtte eelarve | x | x | x | x | x |
| **2.31** | Jääkreostusobjektide likvideerimine maakonnas. | Vältimaks keskkonnaohtu, likvideeritakse maakonnas paiknevad jääkresotusobjektid. | Ptk 4.1 | KOVid, eraisikud või eraette-võtted | KOV, eraisiku või eraettevõtte eelarve | x | x | x | x | x |
| **2.32** | Maakonnas tavakontoritelt üleminek rohekontoritele. | Rohekontroite arv maakonnas kasvab. | Ptk 8.4 | KOVid, riigi-asutused, eraetevõtted, SAL | KOV, ametkonnad, SAL, eraettevõtted | x | x | x | x | x |
| **2.33** | Selgitada välja süvamahutite kasutusele võtmise võimalused ja tingimused tiheasumites. | Võimalusel võetakse tiheasustusega aladel kasutusele süvamahuteid. | Ptk 7.2 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV ja jäätme-käitlejate eelarve | x | x | x | x | x |
| **2.34** | Koostöös Läänemaa kauplustega selgitatakse välja võimalused ja tingimused, et kasutusse võtta ainult biolagunevad kilekotid. | Maakonna jätkusuutlikkus on kasvanud. | Ptk 3.4.2 | Eraette-võtted, KOVid, eraisikud | Eraettevõtete ja eraisikute eelarve | | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **2.35** | Vormsi jäätmejaamale keskkonnaloa taotlemine. | Vormsi jäätmejaamal on olemas jäätmekäitluseks vajalik keskkonnaluba. | Ptk 2.2.3 | KOV | KOV eelarve | | x | x | | |
| **2.36** | Vormsi jäätmejaama luua konteinerid jäätmete liigiti kogumise parandamiseks - kinnine konteiner (avatavate luukidega) ehitusjäätmetele, lahtine konteiner vanaraua jaoks. | Vormsi jäätmejaama taristu on täiustunud ja uuenennud ning vastab kaasaegsetele nõuetele. | Ptk 5.6 | KOV | KOV eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | | |
| **2.37** | Vormsi jäätmemajadesse tekitada liigiti jäätmete kogumismahutid: pakendid, klaas, paber ja papp, metall, olmejäätmed. | Saarel toimub jäätmete liigiti kogumine ja saarelt ära vedu. | Ptk 5.6 | KOV, jäätme-käitlejad | KOV eelarve, toetus-meetmed, jäätme-käitleja eelarve | x | x | x | x | x |
| **3.1** | Jäätmevaldajate registri pidamine ja regulaarne andmevahetus korraldatud jäätmeveo lepingupartneriga. | Regulaarselt uuendatud andmed võimaldavad operatiivselt kontrollida jäätmevaldajaid. | Ptk 3.13, 7.1, 7.3, 8.5, 11 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV eelarve | x | x | x | x | x |
| **3.2** | Jäätmevaldajate registri andmete korrastamine ja pidev ajakohasena hoidmine. | Koolitus, tagamaks nõuetele vastav registri pidamine ja järelevalve tegevused. | Ptk 3.13, 7.1, 7.3, 8.5, 11 | KOVid, KeA | KeA ja KOV eelarve | x | | x | | x |
| **3.3** | Jäätmete valdkonna järelevalveametniku ametikoha loomine Haapsalu linnas ja Lääne-Nigula vallas. | Haapsalu linnas ja Lääne-Nigula vallas on loodud vähemalt üks ametikoht järelevalveametnikule, kelle ülesandeks on jäätmevaldajate registri pidamine ning vääteomenetluste menetlemine. | Ptk 7.3 | KOVid, KeA | KOV eelarve | x | x | | | |
| **3.4** | Järelevalveametnike regulaarsed koolitused. | Järelevalveametnikud on kursis värskeimate | Ptk 7.3 | KOVid, KeA, KeM | KOV, KeA, KeM eelarve | x | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | regultasioonide ja seadustega. | | | | | | | | |
| **3.5** | Info kogumine hüljatud jäätmete ja nende omaniku kohta ning nende likvideerimine loodusest. | Maakonnas väheneb prügistamine ja ulaladestamine. | Ptk 7.3, 3.14.1 | KOVid, KeA | KOV ja KeA eelarve | x | x | x | x | x |
| **3.6** | Valvekaamerate paigaldamine jäätmekäitlus-kohtadesse või kogumispunktidesse, selgitamaks välja isikud, kes rikuvad liigiti sorteeritud jäätmeid. | Paraneb liigiti kogutud jäätmete kvaliteet ning neid saab rohkem ringlusse võtta. | Ptk 7.3 | KOVid, jäätme-käitlejad | KOV ja jäätme-käitlajate eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **4.1** | Prügistamise kampaania tootegruppide kaupa (joogitopsid, suitsukonid, ühekordsed kilekotid jne). | Tõsta elanikkonna teadlikkust prügistamise tagajärgedest erinevate tootegruppide kaupa. | Ptk 3.4.4, 6.1.3, 7.2 | KOVid, SAL, KeA, KeM, eraette-võtted | KOV, eraettevõtte, SAL eelarve, toeus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **4.2** | Keskkonnakuu tähistamine maakondlikul tasandil ning teavitustegevuse korraldamine. | Tõsta elanikkonna teadlikkst erinevatest keskkonnaprobleemist, mida kutsub esile inimese käitumine. | Ptk 3.4.4, 6.1.3, 7.2 | KOVid, KeA, KeM, SAL | KOV, KeA, KeM, SAL eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **4.3** | Läänemaa kui puhta joogivee populariseerimine maakonna toitlustusasutustes. | Suurendada kraanivee tarbimist toitlustuasutustes, tagamaks maakonna jätkusuutlik areng ning pakendijäätmete vähenemine. | Ptk 3.4.4 | SAL, eraette-võtted | SAL ja eraettevõtete eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **4.4** | Koostöös noortekeskuste, haridusasutustega ja kauplustega korraldada taaskasutatavate riidest kandekottide kogumise ja jagamise kampaania. Töötada välja Läänemaa logoga | Maakonnas väheneb ühekordsete kilekottide kasutus, suureneb maakonna jätkusuutlik areng ning noorte teadlikkus ringmajandusest. | Ptk 3.3.3, 3.4.4, 6.1.3, 7.3, 8.4 | SAL, KOV, noorte-keskused, koolid, eraette-võtted | SAL, KOVide, eraettevõtete eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | korduvkasutatavad kompaktsed kandekotid tootmisjääkidest. | | | | | | | | | |
| **4.5** | Kompostimis-koolituse korraldamine elanikkonnale. | Elanikkond on teadlikum kompostimise põhitõdedest ning suureneb biojäätmete käitlemine tekkekohas. | Ptk 3.3.3 | SAL, KOVid, eraette-võtted, KeA, KeM | SAL, KOV, KeA, KeM, eraettevõtete eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **4.6** | Koostöös suuremate ettevõtetega, kes regulaarselt tellivad veoteenust, jagada autojuhtidele suitsukonide kogumistopse. | Väheneb suitsukonide sattumine keskkonda. | Ptk 3.14 | SAL, eraette-võtted, KOVid | SAL ja eraettevõtete eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **4.7** | Korraldada rohelise kontori liikumisega liitumise kampaaniaid. | Maakonnas on kampaaniate tulemusel üha enam rohelisi kontoreid. | Ptk 8.4 | SAL, EKJA, eraette-võtted, ametkonnad | SAL, KOV, eraettevõtete ja ametkondade eelarve | x | x | x | x | x |
| **4.8** | Korraldada prügi sorteerimise kampaaniaid. | Elanikkond on teadlikum jäätmete liigiti kogumise reeglitest ja vajadusest. | Ptk 7.3, 8.4 | SAL, KOVid, jäätme-käitlejad, KeA, KeM | SAL, KOV, jäätme-käitlejate, KeA ja KeM eelarve | x | x | x | x | x |
| **4.9** | Jäätmekäitluse alased koolitused koolides ja lasteaedades. | Lapsed on teadlikumad jäätmekäitluse põhitõdedest ja vajadusest, maakonna jätkusuutlikkus kasvab. | Ptk 7.3, 8.4 | SAL, KOVid, jäätme-käitlejad, KeA, KeM | SAL, KOV, jäätme-käitlejate, KeA ja KeM eelarve | x | x | x | x | x |
| **4.10** | Korraldada konkurss „Läänemaa keskkonna säästlikum ettevõte“ ning vastava märgise väljastamine. | Konkursi raames tõstetakse esile eraettevõtteid kes panustavad keskkonna-säästlikematesse lahendustesse. | | SAL, KOVid | SAL ja KOV eelarve. | | x | x | x | x |
| **4.11** | Koondada ja levitada infot ettevõtete kohta, kellele on võimalik Läänemaal loovutada autoromusid ja nende osasid. | Koondatud on info ettevõtete ja organisatsioonide kohta, kes koguvad autoromusid, vastavat infot jagatakse Läänemaa | Ptk 3.8.5 | SAL, KOVid | SAL ja KOV eelarve | x | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | mobiilirakenduses ja KOV meediakanalites. | | | | | | | | |
| **4.12** | Koondada ja levitada infot ettevõtete ja loovutamis-tingimuste kohta, kellele on võimalik tasuta üle anda vanu rehve. | Koondatud on info ettevõtete ja organisatsioonide kohta, kes koguvad autorehve. Vastavat infot jagatakse Läänemaa mobiilirakenduses ja KOV meediakanalites. | Ptk 3.8.5, 3.11, 7.3 | SAL, KOVid | SAL ja KOV eelarve | x | x | x | x | x |
| **4.13** | Koondada ja levitada infot ettevõtete ja oranisatsioonide ning loovutamis-tingimuste kohta, kes tegelevad taaskasutusega (Samaaria jt). | Koondatud on info ettevõtete ja organisatsioonide kohta, kes tegelevad taaskasutavate toodete müümisega ja annetamisega. Vastavat infot jagatakse Läänemaa mobiilirakenduses ja KOV meediakanalites. | Ptk 8, 3.5.2 | SAL, KOVid | SAL ja KOV eelarve | x | x | x | x | x |
| **4.14** | Maakonnas võimalike ringmajanduse lahenduste välja töötamine ja rakendamine. | Koostöös haridusasutuste ja eraettevõtetega selgitatakse välja võimalikud ringmajanduse lahendused maakonnas ning nende rakendamine. | Ptk 3.13.1 | SAL, eraette-võtted, haridus-asutused | SAL, haridus-asutuste ja eraettevõtete eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **4.15** | Kestliku tootepoliitika väljatöötamine Läänemaa ettevõtetes. | Läänemaa ettevõtetes võetakse kasutusele kestliku tootepoliitika põhiprintsiibid. Selleks korraldatakse uuringuid, koolitusi ja koostööd teadusasutustega. | Ptk 3.3.3, 3.1, 3.8 | SAL, KeM, ülikoolid, eraette-võtted | KeM, ülikoolide ja eraettevõtete eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **4.16** | Tarbimise vähendamiseks sõnumite välja töötamine. | Teavituskampaaniate tulemusel pöörab elanikkond enam tähelepanu oma käitumisele. | Ptk 3.2.4, 3.3.3 | SAL, KOV, KeM, KeA | SAL, KOV, KeA ja KeM eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **4.17** | Teavituskampaania korraldamine, tõmbamaks tähelepanu toiduraiskamisele ja toidujäätmete tekkele. | Elanikkonna teadlikkus ja käitumine muutub jätkusuutlikumaks. | Ptk 3.3.1, 3.3.3, 6.1 | SAL, KOV, KeM, KeA, Toidupank eraette-võtted | SAL, KOV, KeM, KeA, Toidupank ja eraettevõtete eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |
| **4.18** | Biojäätmete kogumise ja kompostimise koolitused Läänemaa toitlustusasutustele | Koolituste tulemused Läänemaa toitlustusasutused kompostivad enamus oma toidujäätmeid tekkekohas ning kasutavad komposti oma ettevõtte tarbeks. | Ptk 3.3.3, 8, 8.1 | SAL, KeM, KeA eraette-võtted | SAL, KeM, KeA ja eraettevõtete eelarve, toetus-meetmed | x | x | x | x | x |

# Kasutatud kirjandus


- Riigi jäätmekava (Keskkonnaministeerium, 2014);
- Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse infosüsteemi (JATS) andmed (2015-2019);
- Elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude kogumise ja käitlemise toimimismudelite ülevaade (SEI, 2015);
- Toidujäätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes (SEI, 2015);
- Ehitus- ja lammutusjäätmete käitlusnõuete mõju analüüs (Civitta, 2015);
- Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti kodumajapidamistes ja toitlustusasutustes (SEI, 2015);
- Õhukeste plastkandekottide tarbimise uuring ja tarbimise vähendamise mõju analüüs (Skepast&Puhkim, 2015);
- Clearing House süsteemi rakendamine Eestis ja selle juriidiline analüüs (SEI, 2016);
- Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruanne (Keskkonnaministeerium, 2020);
- Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromude koostise ja koguste uuring (SEI, 2020);
- Teatavate plasttoodete tarbimise vähendamiseks võetavate meetmete ja teatavatele plasttoodetele laiendatud tootjavastutuse rakendamisega kaasnevate mõjude analüüs (Tartu Ülikool, 2020).